

הלכות אישות פרק י"ג (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום של שיעור החברותא: הלכות אישות פרק י"ג — חיוב כסות

הקדמה כללית: מבנה הפרק

הפרק עוסק בחיובים שבין איש ואשה. הרמב"ם מנה קודם לכן ארבעה עשר חיובים, שלושה מהם דאורייתא: שארה, כסותה, ועונתה. עד כה למדנו שאר (מזונות), ועכשיו נכנסים לכסות (בגדים).

לכל אחד משלושת החיובים (שאר, כסות, עונה) יש סדר:

1. מהו השיעור? — כמה מזונות/כסות מגיע?
 2. מה עוד בכלל זה? — מזונות אינם רק אוכל (גם "דמי כיס"), כסות אינה רק בגד (גם כלים, מדור/דירה, תכשיטים, וכו')
 3. למי עוד? — האם צריך לתת גם לילדים
 4. מה אם הוא אינו נמצא? — האם אפשר לתבוע/לתפוס שלא בפניו
- כסות** יש לה גם ממד חברתי — איך היא נראית בין חברותיה, איפה היא גרה, האם היא יכולה לצאת — זה בא בעיקר דרך מדור (דירה) שהוא בכלל כסות.
- שלוש קטגוריות של שאר, כסות, עונה:
- שאר = דברים שמתכלים מהר וצריך להחליף תמיד (אוכל, דמי כיס למרחץ) — הבעל צריך לשאול כל שבוע/יום.
 - כסות = דברים שקונים פעם אחת והם מחזיקים זמן ארוך יותר עד שנשחקים (בגדים, כלי בית, מדור).
 - עונה = דבר פיזי בין איש ואשה.

הקדמה מתודולוגית: פרויקט הרמב"ם — משנה תורה כספר חוקים

מטרת הרמב"ם

הרמב"ם רצה, כפי שכותב באיגרותיו, שכלל ישראל יהיה להם "ספר חוקים" — כמו שכלל אומה מתוקנת יש את חוקיה. המבנה שלו: מה שכתוב בגמרא "חייבים כל ישראל ללכת בו".

חידושים:

1. עצם העובדה שהרמב"ם מבסס על הגמרא היא חידוש — אבל למעשה לא היה יכול לעשות אחרת, כי אם לא היה מתבסס על הגמרא, לא היו סומכים עליו.

2. הרמב"ם ידע שהרבה לשונות מהמשנה/גמרא אינן מוכרות בזמנו — רואים זאת מפירוש המשניות שלו, שבו הוא מסביר כל מילה (כמו "זוז" — כמה שווה, מילים לא מוכרות הוא מתרגם לערבית). בהקדמה לפירוש המשניות הוא כותב במפורש שזה אחד מתפקידי הפירוש — להסביר תרגומים.

3. הפלא: במשנה תורה הוא לא עושה זאת — הוא כותב מילים כמו "כופח" או "חגור" בלי הסבר, למרות שהוא יודע שהקורא לא יבין. רוב הזמן הוא מעתיק את לשון המשנה/גמרא בלי תרגום. זה מוכיח שהרמב"ם לא סבר שמשנה תורה היא "שמירת שבת כהלכתה" מעשית — אי אפשר פשוט ללמוד הלכה למעשה ממנה אם אפילו לא יודעים מה המילים אומרות.

4. טענה נגדית: בזמן הרמב"ם לא היה שום ספר שהיה אפילו קרוב אליו במעשיות — מכל מה שהיה, זה הכי קרוב למעשי. אבל התשובה היא שהגאונים היו כותבים ספרי הלכה למעשה מעשיים.

שיטת הרמב"ם: אין לכתוב "שמירת שבת כהלכתה"

5. שאלה פילוסופית על החוקים המפורטים של התורה — אפלטון ואריסטו (שהרמב"ם היה חסיד גדול שלהם) כבר אמרו שאי אפשר לכתוב כללים/חוקים שמכסים כל פרט. המציאות מורכבת מדי — כל חתונה שונה, כל עיר, כל זמן, כל אדם. כשבאה שאלה לרב/בית דין, תמיד צריך שיקול דעת של החכם/מורה ההוראה של הזמן. להיפך — ככל שעושים יותר הלכות מפורטות, זה נעשה גרוע יותר, כי הרב נעשה "תקוע" ולא יכול לשנות לפי המציאות, כי הוא חייב לעקוב בדיוק אחרי מה שכתוב, בגלל "חוקה אחת יהיה לכם".

6. הרמב"ם הבין זאת — למרות שהוא אף פעם לא אומר זאת בפירוש. המקומות הברורים ביותר הם: הלכות ממרים, וההקדמה לפירוש המשניות. הרמב"ם סובר שעיקר חיובי ההלכה הוא רק באופן כללי — אפילו פרט שכתוב במשנה הוא רק לפי המציאות של אז, היום יכול להיות קצת אחרת.

7. הרמב"ם קובע בהלכות ממרים שעיקר "התפקיד" של חכמי הדורות הוא "עת לעשות לה' הפרו תורתך" — לדעת מתי צריך לאכוף הלכה ומתי לא. אין משנים את ההלכה חס ושלום, אבל לא אוכפים אותה כשזה לא לטובה במצב.

8. הערה לגבי "לא תוסיפו" ו"לא תגרעו": לכן מובן למה הרמב"ם כל כך עוסק ב"לא תוסיפו" ו"לא תגרעו" — כי זה תפקיד הרב (עת לעשות), צריך להיזהר מאוד בגבולות.

9. הרמב"ם אומר במפורש במורה נבוכים חלק ב' פרק מ"א-מ"ב שהטעם ל"לא תוסיפו/לא תגרעו" הוא: מכיוון שעיקר תפקיד חכמי הדורות הוא לומר "כאן כן, כאן לא", אנשים יחשבו שזה

רק בפרטים. משל אחר: **שלום בית** — ה"שעור" העיקרי שאנשים עוקבים אחריו הוא מה שראו אצל אבא ואמא, לא כללים פורמליים.

18. **נפקא מינה ללימוד שלנו:** ללמוד משניות ורמב"ם הוא פחות משימוש אמיתי, אבל מקבלים "רעיונות מסוימים איך עובדים חיים, איך החכמים מסתכלים על מה חסר." זה לא בתור ראיות לשאלות של היום, אלא תחושה למערכת. דוגמה: האם בעל חייב לקנות "עגלת באגבו" (stroller) — אי אפשר לפסוק ישירות מהמשנה, אבל רואים שההלכה מדברת על דברים שהם "עגלת הבאגבו" של זמנם, ושעוקבים אחר מנהג המקום ומעמד המשפחה.

הלכה יב — כמה הכסות שהוא חייב ליתן לה

דברי הרמב"ם: "כמה הכסות שהוא חייב ליתן לה — בגדים של חמישים זוז משנה לשנה ממטבע אותן הימים, שנמצאו החמישים שישה דינרין ורביע דינר כסף. נותן לה חדשים בימות הגשמים, ובלאיותיהן [לובשת] בימות החמה... והשחקים — והן מותר הכסות — הרי הן שלה... ונותן לה חגור למתניה, וכופה לראשה, ומנעל ממועד למועד."

פשט: התקציב השנתי לבגדים הוא חמישים זוז (= שישה דינרין ורביע דינר כסף). קונים בגדים חדשים לימות הגשמים, והבלויים לובשת בימות החמה. השחקים (השחוקים יותר) נשארים שלה. בנוסף מקבלת חגורה, כיסוי ראש (כופה), ונעליים חדשות ממועד למועד.

חידושים:

1. למה הרמב"ם מביא שיעורים היסטוריים שכבר מזמן לא רלוונטיים? הרמב"ם כותב "law book" — משנה תורה לכל הדורות. אבל החמישים זוז הוא שיעור מזמן המשנה, החישוב לדינרין הוא מזמן הגמרא, ובזמן הרמב"ם עצמו כבר היו מטבעות אחרים. למה ללמוד היסטוריה? — מה התועלת המעשית? (התשובה טמונה בהקדמה המתודולוגית למעלה — הרמב"ם מביא את כל הפרטים מהמשנה והגמרא כי זה חלק מספר החוקים הקנוני, וזה נותן לדיין מבט לרקע כדי לדמות מילתא למילתא.)

2. ההבדל בין כסות למחצית השקל: במחצית השקל הרמב"ם אומר במפורש שצריך לחשב את ערך הכסף הישן ולפחות לתת זאת — הלכה מינימלית. אבל בכסות אין הלכה כזו שצריך לחשב חמישים זוז מזמן המשנה בדולרים של היום. החיוב הוא תלוי במנהג המקום, לא בסכום קבוע.

3. גם בבית דין המספר לא מעשי: השיעור יכול להיות רלוונטי בבית דין — אם אישה טוענת שהיא לא מקבלת מספיק. אבל גם אז צריך להשוות למחירים של היום, ויכול להיות שהיום כביסה זולה יותר (דרך חברות גדולות), אז השיעור הישן אולי יוציא יותר ממה שנורמלי — ושום בית דין לא יחייב בעל לקנות כביסה יקרה יותר בגלל שיעור ישן.

4. מערכת הבגדים — חורף/קיץ: בגדי צמר של פעם היו כבדים ומלאים בחומר. עם הזמן חתיכות התקלפו והבד נעשה דק יותר.

"פורים" (הפקר). לכן אומרים: "לא, החוק נשאר כחוקה אחת לנצח נצחים" — אבל היום, בזמן הזה, לפי הענין, אפשר לנהוג אחרת.

הוראת שעה — מחלוקת עם נפש החיים ותניא

10. הרמב"ם סובר שהוראת שעה אינה מוגבלת לנביאים או ל"צוות התורה" (כמו שנפש החיים ותניא אומרים). כל בית דין יכול לומר שיעברו על התורה — אבל צריך לומר שהתורה נצחית, רק "היום לא כדאי לקיים את המצווה" או "לשנות מעט." נפש החיים ותניא "טועים" בנקודה זו.

11. הענין העמוק יותר: בכך מקיימים את שני הצדדים — גם העולם לוקח ברצינות שיש חוק מהקב"ה, גם הצורך המעשי מסופק. חשוב שיהיה רעיון של חוק נצחי, אבל חשוב שלמעשה זה לא יהיה נצחי.

12. הערה לגבי הוראת שעה לעומת שינוי המציאות: אליהו בהר הכרמל (שהרמב"ם מזכיר בהוראת שעה) הוא דבר אחר לגמרי — שם ממש עבדו עבודה זרה. כאן מדברים על הבנה איך יוצאים ידי חובת דברי התורה כשהמציאות השתנתה — למשל, התורה לא רוצה בדיוק חמישים זוז, אלא שיספקו לאישה. אבל במובן רחב יותר אפשר להבין שגם במה של אליהו זה אותו עיקרון — התורה לא אומרת "לא לעשות במה" סתם, אלא כדי שתהיה עבודה ה'.

למה הרמב"ם כותב פרטים ולא רק כללים?

13. ביקורת ר' חסדאי קרשקש: הוא תקף את הרמב"ם על כך — למה הוא כותב את כל הפרטים במקום רק כללים? אי אפשר לבטל את הטענה של גדול כזה.

14. תירוץ: הלכה היא אומנות מעשית (practical art) — לא לומדים אותה מכללים בלבד, אלא מדוגמאות. כשהרמב"ם נותן "סיפור שלם" — בקיץ כך, בחורף כך — מקבלים הבנה טובה יותר מאשר מכלל לבדו, שאפשר לפרש אותו איך שרוצים. הפרטים של אז נותנים לדיין מבט לרקע (למשל כמה אדם הוציא בזמן המשנה), כדי שיוכל "לדמות מילתא למילתא" — שזה תלמוד — ולפסוק לפי המציאות של היום.

15. ספר הרמב"ם אינו "שמירת שבת כהלכתה" — כי ספר כזה עושה חוקים קבועים מדברים שלא צריכים להיות קבועים. מורה ההוראה צריך כל יום להסתכל ברמב"ם, לא לפסוק בדיוק מה שכתוב שם, אלא להבין את הרעיון, לדמות מילתא למילתא, ומזה לפסוק לפי המצב של היום.

שימוש חכמים כשיטת לימוד

16. הלכה היא אומנות מעשית — כמו שלומדים לבנות בית לא מכללים אלא מלראות דוגמאות מעשיות, כך לומדים הלכה דרך שימוש חכמים — רואים הרבה מקרים ומקבלים שיקול דעת.

17. כללים הם תמיד הפשטות — אי אפשר להעביר כללים יעילים, רק פרטים. הרמב"ם עצמו כמעט אף פעם לא נותן כללים מופשטים, אלא "אוסף פרטים" שביחד בונים הבנה. משל: המילה "כעס" כמושג מופשט היא הפשטה, אבל החכמה האמיתית טמונה

חידושים:

1. **מקור בגמרא:** ההסתייגות של הרמב"ם "באותן הימים ובארץ ישראל" אינה חידוש של הרמב"ם עצמו — זה כבר מהגמרא. הגמרא בבבלי כבר אמרה שאצלם זה אחרת — לא צריך כל כך הרבה נעליים, ולא בדיוק אותו סכום כסף.

2. **שאלה: האם בעל יכול לטעון שהסטנדרטים של היום משוגעים?** (נשים הולכות לקניות כל יום ראשון) והוא צריך לקנות רק פעם בשנה? המסקנה: הרמב"ם אומר "בפחות" — המינימום שהאישה העניה ביותר בעלת בית בעיר לובשת. אבל אם מנהג המדינה הוא שצריך לקנות יותר לעתים קרובות, צריך להתאים.

3. **בגדי קיץ/חורף לפי מקום:** בארץ ישראל יכלו להשתמש באותם בגדים לשני העונות. אבל במקום כמו אמריקה שבו החורף קר מאוד, אי אפשר להשתמש באותם בגדים — הבעל צריך לקנות נוספים לכל עונה. זו הכוונה של "לימות הגשמים ולימות החמה" — זה הולך לפי המקום.

הלכה יד — ובכלל הכסות: כלי בית ומדור

דברי הרמב"ם: "ובכלל הכסות שהוא חייב לה כלי בית ומדור שיושבת בו."

פשוט: בקטגוריה של "כסות" מהתורה נכלל גם ציוד בית (כלי בית) ודירה (מדור).

חידושים:

1. **למה מדור בכלל כסות?** גג מעל הראש הוא כמו בגד גדול יותר — כסות מכסה את הגוף, ובית מכסה את האדם שלא יהיה חשוף. זה אותו עיקרון בקנה מידה גדול יותר.

2. **קרית ספר (מהר"י בן חביב)** מביא ראיה מהפסוק "אם בית אשה נדרה" — רואים שאישה גרה בבית הבעל, מה שמראה שהבעל חייב לספק בית.

3. **שאלה: האם יש הווה אמינא שלא צריך לספק דירה?** זה חייב להיות דאורייתא — לא יכול להיות שמדאורייתא הוא צריך רק לתת בגד והיא תגור בהרים.

4. **שיטה אחרת** — אחד המפרשים אמר ש"עונתה" מתכוון לבית (מלשון "מעונה"), אבל הרמב"ם לא קיבל זאת — הוא מכניס מדור תחת כסות.

5. **לגבי הפסוק "שארה כסותה ועונתה":** הפסוק מדבר בעצם רק על המקרה שבו הוא לוקח אישה שנייה על האמה — שלא יפחית מהראשונה. זה אומר שעיקר החיוב של שאר כסות ועונה לאישה רגילה הוא פשוט — הפסוק מחדש רק שאפילו לאישה עם סטנדרטים נמוכים יותר (אמה) צריך גם לתת. לא כל כך חשוב תחת איזו קטגוריה.

ריה זה נופל — "כל הרשימה היא... התורה אומרת תן לה מה שאישה צריכה."

בקיץ כשרוצים בגדים דקים, אפשר ללבוש את אותם בגדים שכבר השתמשו בהם. לכן לא צריך לקנות שתי מערכות בשנה — רק פעם אחת.

5. **שחקים לעומת בלאיות:** "שחקים" הוא רמה גרועה יותר מבלאיות — מלשון "שוחקים יפה יפה" (לשפסף). אלה החתיכות השחוקות מאוד שנשארות אחרי הכל.

6. **מותר הכסות** — **שלה:** זה מתחבר להלכה הקודמת על מותר המזון. הטעם למה היא צריכה את הסמרטוטים הישנים — (א) לימי נידתה (כשהיו לובשים בגדים מיוחדים), (ב) לימות הקיץ. **שני הדברים הם קולא לבעל** — הוא לא צריך לקנות בגדי נידות נוספים ולא בגדי קיץ נוספים.

7. **כופח:** המילה "כופח" מופיעה גם ב"כופח תנור וכירים" (סוג של תנור), ויכול להיות שכיסוי הראש נראה דומה לצורה.

8. **מנעל ממועד למועד** — **שלוש פעמים בשנה?** בין פסח לשבועות בקושי יש זמן — האם מתכוונים לשלוש פעמים בשנה? **שתי דרכים להבין:** (א) נעליים נשחקות מהר, צריך שלוש פעמים בשנה, ונותנים לקראת יום טוב; (ב) זה דין של שמחת יום טוב. זה לא דין יום טוב כשלעצמו — אלא מכיוון שצריך כמה מערכות נעליים בשנה בכל מקרה, קונים כבר לכבוד יום טוב.

9. **[דיגרסיה: חיוב לקנות בגדים ליום טוב]:** בהלכות יום טוב הרמב"ם כותב כן שצריך לקנות בגד חדש לאישה. אבל אין זה חיוב נפרד של יום טוב לקנות בגדים חדשים. הרמב"ם בהלכות יום טוב מתכוון שאישה שמחה כשהיא מתלבשת יפה — הבעל צריך לוודא שיש לה בגדים יפים, אבל אם יש לה כבר מימות הגשמים מערכת בגדי שבת/יום טוב, זה מספיק. בהלכות יום טוב הרמב"ם מדבר על בגדי צבעונין — משהו כמו צעיף, מטפחת — לא ציוד שלם. סברא נוספת: נעליים ממועד למועד יכול להיות קשור לעלייה לרגל — היו עולים ברגל לירושלים, צריך נעליים חדשות. אבל נשים פטורות מעלייה לרגל (יראה כל זכורך), למרות שנשים צדקניות היו באות.

[דיגרסיה: ערך הכסף ומחצית השקל] — תמהו איך כסף היום כל כך זול בהשוואה לפעם (איך חצי שקל יכול לשלם עבור קרבנות שנה שלמה?). מחקר מראה שכסף אכן היה שווה הרבה יותר פעם.

הלכה יב (סוף) / הלכה יג — במה דברים אמורים: כסות לפי המקום והזמן

דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים — באותן הימים ובארץ ישראל. אבל בשאר זמנים ושאר מקומות אין הדמים עיקר... אלא העיקר שסומכין עליו שמחייבין אותו ליתן לה בגדים הראויים לימות הגשמים ולימות החמה, בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית שם באותה המדינה."

פשוט: השיעור של כסות שניתן במשנה הוא רק לארץ ישראל באותם זמנים. בזמנים ומקומות אחרים לא מסתכלים על סכום כסף ספציפי, אלא על הסטנדרט של "אשה בעלת בית" באותה עיר — המינימום שאישה בעלת בית לובשת שם.

"להשתמש בה" – היום הבית עצמו הוא המקום לתשמיש. גם: צריך לספק מקלחת/אמבטיה, כי זה לפחות חשוב כמו מרחץ.

הלכה יד (המשך) – תכשיטים

דברי הרמב"ם: "וכן מחייבין אותו ליתן לה תכשיט, כגון בגדי צבעונין להקיף על ראשה ופדחתה, ופוך ושרק וכיוצא בהן, כדי שלא תתגנה עליו."

פשט: הבעל חייב לתת תכשיטים – מטפחות צבעוניות יפות לראש, איפור (פוך ושרק), וכדומה – כדי שלא תהיה מאוסה בעיניו.

חידושים:

1. **תכשיט נכנס תחת כסות** – הרמב"ם מכניס זאת תחת כסות, לא כקטגוריה נפרדת. זו רמה שלישית: כסות היא בסיסי (בגדים), תכשיטים זה כבר מותרות, אבל כי זה "כדי שלא תתגנה עליו" זה נעשה הכרח לאישה עם בעל, ממילא זה נכנס לגדר כסות.

2. **נפקא מינה חשובה:** לנערה (בלי בעל) בגדי צבעונין היו מותרות, לא כסות. אבל לאשת איש, כי יש סיבה – שלא תתגנה עליו – זה נעשה חיוב בסיסי. זה אומר שגדר "כסות" אצל אישה רחב יותר מאשר אצל אדם סתם.

3. **תכשיט לא אומר כאן יהלומים וזהב** – למרות שבזמן הרמב"ם גם היו תכשיטי זהב, הרמב"ם מתכוון כאן לבגדי צבעונין, מטפחות יפות, איפור – לא דברים יקרים. אבל אצל עשיר נראה מיד שהוא צריך לתת דווקא זהב וכסף.

4. **[הערה:] הפסוק "לא כחל ולא שרק ולא יעלת חן" ששרים לכלה** – כלה לא צריכה איפור, אבל אישה צריכה כן.

הלכה יד (המשך) – במה דברים אמורים: הכל לפי עשרו

דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים בעניי שבישראל, אבל בעשיר הכל לפי עשרו. אפילו היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמה וכלי זהב כופין אותו ונותן. וכן המדור לפי עשרו, והתכשיט וכלי הבית הכל לפי עשרו."

פשט: כל המינימום שחושבו הם לעניי שבישראל. בעל עשיר חייב לתת לפי עשרו – אפילו בגדי משי, רקמה, כלי זהב – אפשר לכפות אותו.

חידושים:

1. ה"במה דברים אמורים" חוזר על כל ההלכות מקודם – כסות, מדור, תכשיט, כלי בית – לא רק על דבר אחד.

2. כמו במזונות, המינימום חשוב מאוד כי זה חיוב גמור.

הלכה: ואם קצרה ידו – כופין אותו להוציא

דברי הרמב"ם: "ואם קצרה ידו ליתן לה ואפילו כעני שבישראל... כופין אותו להוציא, ותהיה הכתובה חוב עליו עד

הלכה יד (המשך) – כלי הבית

דברי הרמב"ם: "ומה הן כלי הבית? מיטה מוצעת, ומפץ או מחצלת לישב עליה, וכלי אכילה ושתייה כגון קדירה וקערה וכוס ובקבוק וכיוצא בהן."

פשט: כלי הבית שהבעל חייב לספק: מיטה עם מצעים, מחצלת לשבת עליה, וכלי אכילה כמו סיר, צלחת, כוס, בקבוק.

חידושים:

1. **"מיטה מוצעת"** – יכול להתכוון למיטה עם מצעים, אבל באותם זמנים ישבו על מיטות בסעודה, אז "מיטה" יכולה גם להתכוון למקום שיושבים.

2. **"מפץ או מחצלת"** – מחצלת/מזרון לשבת עליו. הסדר היה שישבו על הרצפה על מחצלת כזו, לא ישירות על הארץ.

הלכה יד (המשך) – שיעור המדור

דברי הרמב"ם: "והמדור – ששוכר לה בית של ארבע אמות על ארבע אמות, ותהיה רחבה חוצה לו כדי להשתמש בה, ויהיה לו בית הכיסא חוץ ממנו."

פשט: הבעל חייב לשכור (או לקנות) חדר של מינימום 4×4 אמות, עם חצר בחוץ לשימוש, ובית כיסא מחוץ לבית.

חידושים:

1. **למי הד' על ד' אמות?** זה המינימום עבורה לבדה. אם הוא גר איתה, הבית צריך להיות גדול יותר. היסוד: ד' אמות הוא "מקומו של אדם" (כמו שלמדנו בהלכות שבת) – היא לא צריכה להיות דחוסה.

2. **סברא חשובה על ההקשר של ההלכות:** כל ההלכות כאן אולי ממוסגרות במצב שבו הבעל לא גר עם האישה – למשל יש לו כמה נשים (כמו יעקב עם רחל ולאה – לכל אחת היה אוהל משלה), או כמו המקור מהפסוק "אחרת יקח לו" שבו הוא גר עם האישה החדשה והאמה צריכה בית משלה. כשהוא גר איתה ביחד אין שאלה – הבית שלו חייב לכלול גם כל מה שהיא צריכה. "ואוכל עמה מלילי שבת" מתאים גם לזה – הוא בא לאכול איתה בליל שבת, מה שאומר שהוא לא גר שם תמיד.

3. **חצר:** באותם זמנים החצר היה מרחב החיים העיקרי – לא שהו בבית כל כך הרבה, אלא בחצר עשו את כל התשמישים.

4. **בית הכיסא חוץ ממנו:** הרמב"ם מדקדק שבית הכיסא יהיה מחוץ לבית (לא בפנים).

5. **רחבה חוצה לו:** ה"רחבה" היא חצר מול הבית, כי פעם עשו את רוב החיים – כביסה, אפייה, בישול – בחוץ בחצר. "חוץ ממנו" אצל בית הכיסא אומר שיהיה קרוב לבית אבל לא בפנים.

6. **שאלה לגבי זמנים של היום:** אם מישוהו גר במרתף עם אשתו בלי רחבה – האם זו בעיה? התירוץ: היום עושים רוב העבודה בבית, ממילא "רחבה" אינה המנהג. "רחבה" אומר מקום

שיעשיר."

3. **הערה מעשית:** אדם רגיל מספק לילדיו גם לפי עושרו – אבל כאן מדברים כשכופים אותו, ושם החיוב רק כפי צרכן.

הלכה: זה הכלל – כל מי שיש לו עליו מזונות

דברי הרמב"ם: "זה הכלל: כל מי שיש לו עליו מזונות, בין בחייו בין אחר מותו... וכל שבית דין מוכרין למזונותיו – לכסותו וכלי ביתו ומדורו"

פשט: כל מי שיש עליו חיוב מזונות – בין בחייו בין אחרי מותו (כמו אלמנה מנכסי הבעל) – יש לו אותם דינים לכסות, כלי בית ומדור. גם דיני מכירת נכסים על ידי בית דין כשהבעל נסע, חלים באותו אופן על כסות, כלי בית ומדור.

הלכה: תכשיטים כשהבעל נסע / נשתטה / נתחרש

דברי הרמב"ם: "האשה שהלך בעלה ופסקו לה בית דין מזונות – אין פוסקין לה תכשיט, שהרי אין לה בעל שתתקשט לו." "אבל מי שנשתטה בעלה או נתחרש – פוסקין לה תכשיט."

פשט: כשהבעל נסע ובית דין פוסק מזונות, כסות, כלי בית ושכר מדור – לא פוסקים תכשיטים. הטעם: תכשיט הוא רק חלק מכסות בגלל "שלא תתגנה על בעלה" – כשהבעל אינו כאן, הטעם נופל. אבל כשהבעל נעשה שוטה או חרש, פוסקים כן תכשיט, כי בסופו של דבר יש בעל.

חידושים:

1. תכשיט אינו ממש חלק מהמילה "כסות". הוא נכנס לגדר כסות רק כשלפי המצב זה חסר – ספציפית שלא תתגנה על בעלה. אבל כשהבעל אינו כאן, תכשיט הוא "נוסף" – יותר ממה שצריך להיראות כמו אדם.

2. מה שאישה צריכה כדי לצאת או ללכת לשמחה – זה כסות. אבל איפור ודברים נוספים כאלה – זה תכשיט.

3. **הערה הומוריסטית:** כדי להבין באיפור לא צריך שכל או יכולת לדבר – הענין של שלא תתגנה על בעלה חל גם כשהבעל שוטה/חרש.

הלכה: דין טענות בכסות

דברי הרמב"ם: "ודין הבעל עם אשתו בטענות הכסות והכלים ושכר הבית – כדינם בטענות המזונות"

פשט: כל דיני הטענות (הוא אומר "נתתי", היא אומרת "לא נתתי", מי נשבע, מי מוציא) – זהים בכסות, כלים ושכר הבית כמו במזונות.

הלכה: המדיר את אשתו מלהתקשט

דברי הרמב"ם: "המדיר את אשתו [שלא תתקשט] באחד מכל המינים – בעניות: שנה אחת יקיים, יתר על כן – או יתיר

פשט: אם הוא לא יכול לתת אפילו את המינימום, כופים אותו לתת גט (אם היא רוצה). הכתובה נשארת חוב עד שיתעשר.

חידושים:

1. רמ"א (אבן העזר סי' ע"ג) מביא דעה (רבינו תם): "יש אומרים שאין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו." זו קולא – מי שאין לו, אין לו, לא כופים אותו לגרש.

2. **הסבר לקולא של הרמ"א:** המציאות בגלות – יהודים באמת לא היה להם. המשניות כתובות למציאות שבה לכל יהודי יש נחלה בארץ ישראל (ד' אמות), יש לו מאיפה לקחת. שם השאלה רק האם הוא רשע שלא נותן. אבל בגלות, שבה אין לו באמת – מה עוזר כופין אותו להוציא? היא תישאר בלי בעל ובלי כסף.

3. **שאלה:** למה לא להשתמש במערכת הצדקה (קופה, תמחוי) במקום כופין אותו להוציא? תשובה: היא יכולה לומר שהיא לא רוצה מהקופה – היא רוצה שבעלה יספק. גם: שהקופה תיתן לו והוא ייתן לה. אבל נראה שזה לא הולך כך.

4. **[דיגרסיה: רבי עקיבא ורחל:]** ר' עקיבא השאיר את אשתו רחל בלי כסף, לא היה לה אפילו קש. זה ענין של מחילה – היא מחלה. הוזהר (פרשת בראשית) אומר על "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו" שבת מלך שהתאהבה באדם פשוט לא צריכה דברים יפים כי היא רוצה את האדם. אבל זה "תורה יפה" – למעשה אדם צריך את הבסיס שלו.

הלכה: כסות ומדור לבנים ובנות קטנים

דברי הרמב"ם: "ולא האשה בלבד, אלא בניו ובנותיו הקטנים בני שש או פחות, חייב ליתן להן כסות המספקת להן, וכלי תשמיש, ומדור לשכון בו. ואינו נותן להן כפי עשרו אלא כפי צרכן בלבד."

פשט: לא רק האישה – גם ילדים קטנים (עד שש שנים) צריך לתת להם כסות, כלי תשמיש, ומקום לגור. אבל לילדים זה רק לפי צרכם, לא לפי עושרו.

חידושים:

1. **הבדל בין אישה וילדים:** אצל אישה יש דין "כפי עשרו" – בעל עשיר צריך לתת בגדי זהב. אצל ילדים – אפילו בעל עשיר צריך לתת רק "כפי צרכן בלבד", מה שהם צריכים, לא יותר.

2. **שאלה:** למה הרמב"ם לא מזכיר את תקנת חכמים (שלמדנו במזונות) שכופים גם אחרי בן שש? במזונות חכמים תיקנו שכופים גם אחרי שש שנים. בכסות הרמב"ם לא אומר כלום על כך. נראה שכסות "לא כל כך חשובה" במובן זה – אבל זה קשה, כי להיות ערום זה כמו להיות רעב. אולי מתכוונים רק שבגדים חדשים כל שנה לא כל כך דחוף. חלקת מחוקק ובית שמואל אומרים שכסות חלה גם על ילדים גדולים יותר, אבל ברמב"ם זה לא כתוב במפורש.

בכפרים שבהם צריך לנסוע – שבועיים. יותר מזה – חייב להתיר או לתת גט עם כתובה.

הלכה: הדירה שלא תנעל מנעל

דברי הרמב"ם: "הדירה שלא תנעל מנעל – בכפרים שלשה ימים, בכרכין מעת לעת."

פשט: בכפרים אפשר להחזיק שלושה ימים בלי נעליים, כי אנשים מסתובבים לפעמים בלי נעליים. בערים גדולות – רק 24 שעות, כי שם זה נושא חברתי וגם אפשר להיפצע.

הלכה: הדירה שלא תשאיל ושלא תשאל

דברי הרמב"ם: "הדירה שלא תשאיל ושלא תשאל מכלי הבית שדרך כל השכנות לשאול אותן ולהשאילן, כגון נפה וכברה ריחיים ותנור וכיוצא בהן – או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה, מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה."

פשט: כשהבעל עושה נדר שהיא לא תשאיל או תשאל כלי בית קטנים (נפה, מטחנה, תנור) – חייב להתיר או לתת גט עם כתובה, כי הוא עושה לה שם רע אצל השכנות.

חידושים:

1. **היבט חברתי לעומת זכות ממונית:** לכאורה לבעל יש זכות ממונית – מה שקנתה אשה קנה בעלה – יש לו זכות הלכתית לא לתת להשאיל את כליו. אבל למעשה יש היבט חברתי שחזק יותר: השכנות יחשבו שהיא קמצנית או לא חלק מהקבוצה, וזו פגיעה בכבודה.

הלכה: וכן היא – כשהיא עושה נדר שפוגע בו

דברי הרמב"ם: "וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחיים ותנור וכיוצא בהן, ושלא תארוג בגדים נאים לבנה במקום שדרך לארוג אותן לבנים – תצא שלא בכתובה, מפני שמשיאתו שם רע בשכנותיו."

פשט: אם היא עושה נדר לא להשאיל/לשאול, או לא לעשות בגדים יפים לילדה (במקום שזה המנהג) – הוא יכול לשלוח בלי כתובה, כי היא נותנת לו שם רע – שהוא קמצן.

חידושים:

1. **שאלה: למה הוא לא יכול להפר את נדרה?** לבעל יש זכות הפרת נדרים אצל אשתו. תשובה (בשם שולחן ערוך): אולי הוא לא יכול להפר על דברים כאלה – כי הפרה הולכת רק על עינוי נפש או בינו לבניה, ואולי זה לא נופל בשום קטגוריה. עינוי נפש הוא דבר מוגבל – זה אומר ממש פיזית, לא בושה חברתית.

2. **הבדל בין "אשה נדרנית" ו"תוכן הנדר":** קודם (בהלכות קודמות) דיברנו על "אשה נדרנית" – אישה שעושה נדרים על עצמה (לא לאכול בשר וכו'), שבו הבעל יכול לומר "אי אפשי באשה נדרנית" אפילו אחרי ההפרה. כאן לא מדברים על בעיית

נדרו או יוציא ויתן כתובה. ובעשירות: [עד] שלשים יום... יתר על כן – או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה"

פשט: אם בעל עושה נדר שאשתו לא תתקשט אפילו במין אחד של תכשיט: אצל עני – עד שנה; אצל עשיר – עד שלושים יום. אחר כך חייב להתיר נדר או לתת גט עם כתובה.

חידושים:

1. **מנגנון הנדר:** בעל לא יכול לעשות נדר ישירות על אשתו. הוא יכול רק לאסור על עצמו – למשל, לאסור תשמיש על עצמו אם היא מתקשטת, או לאסור את ביתו/דבריו עליה אם היא מתקשטת. זה מה ש"המדיר את אשתו" אומר.

2. **למה ההבדל בין עני ועשיר: תירוצו ראשון:** לעניה יש פחות תכשיטים מלכתחילה, אז לא להיות עם תכשיטים שנה שלמה זה פחות חמור. לעשירה יש הרבה תכשיטים, אז זה הבדל גדול יותר. **תירוצו שני:** אצל עני הוא עושה זאת מדוחק, אז נותנים לו יותר זמן למצוא עצה. **טענה נגדית:** דווקא להיפך, אצל עניה זה הדבר האחד שעוד יש לה, לוקחים ממנה, אז זה אולי עוד יותר חשוב לה.

3. **למה צריך נדר?** אם אין לו כסף, שיאמר סתם "אין לי" – למה הוא צריך לעשות נדר? תשובה: הוא עושה נדר כדי שהיא תפסיק להציק לו – במקום שהיא תמשיך לדרוש ממנו, הוא עושה נדר ו"זהו". נדר הוא "דתיות" – דרך דתית לשלוט.

4. **[דיגרסיה: מקור לגדר זמן בשאלות גט]:** בשאלות גיטין יש שאלה תמידית כמה זמן צד יכול לדרוש "תן לי עוד זמן, אני אעבוד על זה." ר' חיים פלאג'י אומר גדר של שנה. "שנה אחת יקיים" יכול להיות קצת מקור/אסמכתא – ששנה היא גדר כמה זמן אפשר להשאיר זוג לנסות. אבל אי אפשר לעשות כלל, כי בפירות (שלמדנו קודם) עמד שלושים יום, בתכשיטים יש הבדל עני/עשיר – זה תלוי בנושא.

5. **למה זה עומד אצל כסות?** הלכות נדרים יותר שייכות לכסות מאשר לדברים אחרים, כי כסות היא הדרך שבה היא נראית. נקודה רחבה יותר: לאישה יש זכות לתכשיטים, ובעל לא יכול לבוא עם "אני דתי, אני לא מאמין בתכשיטים" – יש לה זכות. נדר היה הדרך הדתית שבה אנשים ידעו לתמרן סביב זה. בזמנים של היום פוגשים תירוצים אחרים (למשל "הרב אומר שאסור"), אבל זו אותה הלכה.

6. **טעם הגמרא:** הגמרא אומרת שאולי הבעל לא רוצה "אשה נדרנית" – אבל כאן מדברים על נדר הבעל, לא שלה.

הלכה: הדירה שלא תלך למרחץ

דברי הרמב"ם: "הדירה שלא תלך למרחץ – בכרכין שבת אחת, בכפרים שתי שבתות. יתר על זה – או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה."

פשט: אם הבעל עושה נדר שאשתו לא תלך למרחץ: בערים גדולות (כרכים) שבהן מרחצאות בכל מקום – שבוע אחד.

4. **"לגמול חסד" = אינטראקציה חברתית:** "לגמול חסד לרעותיה" לא אומר רק מצוות פורמליות (לוויה, שבעה, חתונה), אלא גם אינטראקציה חברתית סתם – "להסתובב" עם חברים. זה גמילות חסדים – אני מספקת לך מפגש נעים, את מספקת לי. "עולם חסד יבנה." לשון הרמב"ם "כדי שיבואו הם לה" מאשר זאת – זו מערכת יחסים הדדית.

5. **חסד אינו דווקא חסר אנוכיות:** הרבה אנשים חושבים שחסד אומר רק כשזה לא אנוכי. אבל כאן כתוב במפורש שעושים חסד לזולת כדי שהזולת יעשה בחזרה לך. חסד אומר **מערכת יחסים בריאה** – כשמישהו הולך לחתונה של מישהו כי יש לו מערכת יחסים איתו, לא כי הוא רחמנות. כשהולכים רק מרחמנות, לאף אחד אין הנאה מזה. **גמילות** אומר "להחזיר" חובות חברתיים.

6. **"שאינה בבית הסוהר" – הבעל אינו סוהר:** בעל לא יכול לכלוא את אשתו. אפילו סוהר מספק לאסיר ד' על ד' – אבל הבעל צריך לעשות יותר: הוא צריך לתת לה את האפשרות לצאת ולהיות בריאה חברתית. היו אנשים שחשבו שלפי הגמרא "שעה נועל בפני אשתו ויוצא" אפשר באמת לכלוא אישה – אבל הרמב"ם לא אומר כך.

הלכה יג – הגבלת תדירות יציאת האישה

דברי הרמב"ם: **"אבל גנאי הוא לאשה שתהיה יוצאה תמיד פעם בחוץ פעם ברחובות. ויש לבעל למנוע אשתו מזה, ולא יניחנה לצאת אלא כמו פעם אחת בחודש או פעמיים בחודש כפי הצורך. שאין יופי לאשה אלא לישיב בזוית ביתה, שכך כתוב כל כבודה בת מלך פנימה."**

פשט: הרמב"ם מאזן: אישה צריכה כן לצאת, אבל לא יותר מדי. אישה שתמיד בחוץ היא "אשת רחוב" – זו גנאי. לבעל יש זכות להגביל זאת לבערך פעם או פעמיים בחודש, לפי הצורך.

חידושים:

1. **"פעם בחוץ פעם ברחובות" – לשון ממשלי:** הלשון מגיע מפסוק במשלי (משלי ז: יב בערך), שהרמב"ם מביא דווקא.

2. **"כפי הצורך" לעומת "פעם אחת בחודש" – סתירה קלה:** התיאור: הרמב"ם נותן **דוגמה** – בזמנו זה היה הצורך הנורמלי. אבל זה תלוי במקום – למשל בווייליאמסבורג שבו יש חתונות כל לילה, ה"צורך" שונה.

3. **ההבדל בין חיובים חברתיים ליציאה סתם:** סביר שה"פעם אחת בחודש" מדבר כשאין לה שום מצווה ספציפית (בית אבל, בית המשתה, בית אביה). כשיש מצווה – תלך כמה פעמים שזה קורה. אבל סתם כדי להתאוויר, היא צריכה לצאת מינימום פעם-פעמיים בחודש. דעה אחרת: הרמב"ם מסתכל על הכל ביחד, כמה פעמים צריך ללכת לבקר את האב כולל, ואז ביקור היה אומר יום שלם, לא שלוש דקות.

4. **"כל כבודה בת מלך פנימה" – פשט לעומת דרש:** הרמב"ם מביא את הפסוק (תהלים מ"ה) כראיה. אבל **הפשט של הפסוק שונה לגמרי:** המזמור הוא שיר לחתונת מלך (אולי שלמה המלך).

ה"נדרנית", אלא על **תוכן הנדר** – תוכן הנדר פוגע בו חברתית. זו בעיה אחרת לגמרי.

3. ****נדר לעומ**

ת עצלות: ** אם אישה סתם לא עושה בגדים לבנה (בלי נדר), האם גם יוציא? מה ההבדל? תשובה: אולי כשמישהו עצל זה דבר אחד, אבל כשלמישהו יש עקרונות (עושה נדר) זה הרבה יותר כואב – זה גרוע יותר, לא טוב יותר.

4. **למה הוא מקבל שם רע כשהיא עושה את הנדר?** כשהוא עושה את הנדר, מובן שהיא מקבלת שם רע. אבל כשהיא עושה את הנדר – למה "משיאתו שם רע בשכנותיו"? תשובה: כי השכנים יחשבו שהבעל גרם לזה. אבל באמת שניהם מקבלים שם רע, ושניהם יכולים להיות בעלי הטענה.

5. **[דיגרסיה: הערה חברתית על נדרים בזמנים מודרניים:]** אנשים משתמשים ב"קבלות" כתירוץ (למשל "יש לי קבלה שאני לא נוגע בסמארטפונים") – עיקרון הרמב"ם הוא שנדר שמפריע לאחרים עושה את זה גרוע יותר, לא טוב יותר. גם: אנשים שלא יכולים לומר "לא" משתמשים בנדרים ככלי, אבל זו מידה רעה – צריך לדעת לומר לא בלי נדר.

הלכה יא – רדיד (צעיף גדול) והזכות לצאת

דברי הרמב"ם: **"מקומות שדרכן שלא תצא אשה בשוק בכופח שעל ראשה בלבד, עד שיהיה עליה רדיד החופה את כל גופה כמו טלית – נותן לה בכלל הכסות רדיד הפחות בכל הרדידים. ואם היה עשיר – נותן לפי עשרו, כדי שתצא בו לבית האבל או לבית המשתה."**

פשט: במקומות שבהם המנהג הוא שנשים מכסות את עצמן בצעיף גדול (רדיד) כשיוצאות – הבעל חייב לקנות זאת. בעל רגיל נותן את המינימום; עשיר נותן לפי עושרו.

חידושים:

1. **צניעות לעומת אנושיות:** הרדיד יכול להיות נושא של צניעות (דת יהודית – אם המנהג כך והיא לא הולכת עם זה, זו עבירה), אבל זה יכול גם להיות נושא של אנושיות – אם המנהג ללבוש משהו ספציפי, הוא חייב לקנות זאת כדי שתוכל לתפקד נורמלית בחברה.

2. **שאלה: למה הוא צריך לקנות "בגדי יציאה"? כל שאר הבגדים היא צריכה גם בבית, אבל רדיד הוא בהגדרה רק ליציאה, לרשות הרבים. למה הוא לא יכול לומר "שבי בבית, כל כבודה בת מלך פנימה"?**

3. **תשובת הרמב"ם – הזכות לצאת:** **"לפי שכל אשה יש לה לצאת ולילך לבית אביה לבקר, ולבית האבל ולבית המשתה, לגמול חסד לרעותיה ולקרובותיה, כדי שיבואו הם לה."** כל אישה יש זכות לצאת – לבקר את אביה, ללכת לשבעה, ללכת לשמחה, ולעשות חסד עם חברותיה וקרובותיה. ממילא היא צריכה בגדים ליציאה.

דברי הרמב"ם: "המדיר את אשתו שלא תלך לבית האב ולבית המשתה — או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה", כי "שזה כמי שאסרה בבית הסוהר ונעל בפניה".

פשט: אם בעל עושה נדר שאשתו לא תלך לבית אב או בית משתה, חייב להתיר את הנדר או לתת לה גט עם כתובה, כי זה כמו לכלוא אותה בכלא.

חידושים:

1. "באותו בית האב או בבית המשתה" — הוא יכול רק למנוע ממקום ספציפי שבו "הוחזקו שם פרוצין", לא איסור כללי על כל החתונות/שבועות. הוא לא יכול לומר "בכל המקומות יש פרוצין" — זו חייבת להיות טענה קונקרטית, מוכחת.
2. קושיית הגמרא: בית המשתה מובן למה היא רוצה ללכת, אבל בית האב — אולי היא עצמה לא רוצה ללכת? עונה הגמרא: בית האב אומר שבלוויה שלה עצמה אף אחד לא יבוא, כי היא לא הלכה ללוויות של אף אחד — תוצאה מעשית של בידוד חברתי.
3. [דיגרסיה: צוואת הגר"א]: הגר"א כתב שלא לתת לאישה ללכת לבית הכנסת אפילו ביום טוב כי מדברים לשון הרע — כדוגמה שהיו תקופות שבהן הגבילו מאוד את יציאת הנשים.

הלכה: משפחה באה לביתו / היא הולכת אליהם

דברי הרמב"ם: "האומר לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך אחיך ואחיותיך — שומעין לו. ותהיה היא הולכת להן כשיארע להן דבר... ותלך לבית אביה פעם בחודש ובכל רגל ורגל". אבל "לא יכנסו הן לה אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה". למה? "שאין כופין את האדם שייכנסו אחרים לרשותו".

פשט: בעל יכול לומר שהוא לא רוצה שמשפחתה תבוא לביתו — שומעין לו. אבל היא זכאית לצאת אליהם: פעם בחודש, כל יום טוב, וכשיש אירוע. אם היא לא יכולה ללכת (חולי, לידה), הם כן חייבים לבוא אליה.

חידושים:

1. היסוד: "אין כופין את האדם שייכנסו אחרים לרשותו" — פרטיות האדם בביתו היא זכות חזקה. הוא לא רשע שהוא לא נותן לאביה להיכנס, אבל הוא כן רשע אם הוא לא נותן לה לצאת.
2. האיזון: הוא חייב לתת לה מערכת יחסים עם משפחתה — במקום שהם יבואו אליו, היא תלך אליהם. אבל כשהיא לא יכולה פיזית ללכת (לידה, חולי), הצורך במערכת יחסים גובר על זכותו לפרטיות.
3. "כשיארע להן דבר" הוא נוסף — שמחות או אירועים אחרים במשפחה, מלבד הפעם אחת בחודש / יום טוב הרגיל.
4. מה "שומעין לו" אומר למעשה? לא כתוב שהיא חייבת לציית לו. זה אומר: אם זה מגיע לבית דין, בית דין מקבל את טענתו. "שומעין לו" אומר שיש לו זכות להוציאה בלי כתובה אם היא מתעקשת. לבעל תמיד יש זכות לגרש את אשתו, רק

"כל כבודה בת מלך פנימה" אומר שמביאים את בת המלך אל המלך עם כל הדברים היפים — ממשבצות זהב לבושה, לרקמות תובל למלך. "כבודה" אולי אומר "מטען/כבודה" (כמו כבודה = מטען), ו"פנימה" אומר שמביאים זאת פנימה אל המלך. אבל על פי דרש זה מתורגם שכבוד האישה הוא פנימה — בבית.

5. שאלה: למה הרמב"ם לא מביא את הפסוק "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך" (תהלים קכ"ח) — שהוא ממש "בזוית ביתה"? זו הייתה ראייה טובה יותר. לא ניתנת תשובה.
6. "בזוית ביתה" — מה זה אומר "פינה"? אולי זה אומר שהיא לא צריכה לשבת ב"רחבה" (המקום הציבורי), אלא בפנים הבית.
7. "יצאנית" — הענין אינו סתם יציאה, אלא הסתובבות בין גברים: באזור החרדי זה בכלל לא רלוונטי — אישה יכולה לצאת עם חברותיה כל היום וכל הלילה, כי היא לא מסתובבת בין גברים.
8. מנהג המקום — צניעות לעומת כבוד: הכיסוי (רדיד, חיג'אב) אינו רק ענין צניעות, אלא גם ענין כבוד/מעמד — כמו שרב חשוב לא יוצא בלי מעיל. אישה צריכה לשמור על רמתה הגבוהה של מעמד.
9. [דיגרסיה: רבקה אמנו]: רבקה הלכה עם הכדים כל יום — היא הסתובבה עם הרועים, אבל לא עם גברים. זה מראה שנערה (לפני נישואין) התנהגה אחרת מאישה נשואה.

הלכה יד — המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה

דברי הרמב"ם: "המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה — בזמן שהן עמה בעיר, חודש אחד ממתנין לו, שנים — יוציא ויתן כתובה. ובזמן שהן בעיר אחרת, רגל אחד ממתנין לו, שנים — יוציא ויתן כתובה".

פשט: אם בעל מדיר את אשתו שלא תלך לאביה: כשהם גרים באותה עיר — חודש אחד ממתנינים, חודשיים — חייב לגרש. כשהאב גר בעיר אחרת — רגל אחד (יום טוב) ממתנינים, שני רגלים — חייב לגרש.

חידושים:

1. זכות מינימלית של אישה: מכאן לומדים שלאשה יש זכות מינימלית לבקר את אביה — לפחות פעם בחודש כשהם גרים באותה עיר, ולפחות פעם ברגל כשבעיר אחרת.
2. פסק הרמב"ם לעומת המשנה: במשנה כתוב "רגל אחד" ואחר כך "שלשה" (שלושה), ושם יש דעות שבשניים מתחילים לדון. הרמב"ם פוסק שבשניים כבר יוציא ויתן כתובה.
3. "רגל" — ליום טוב אישה רוצה ללכת לאביה: כשהאב בעיר אחרת, מחשבים לפי רגלים (ימים טובים), כי זה כשאישה רוצה לבקר את אביה.

הלכה: המדיר את אשתו שלא תלך לבית האב או לבית המשתה

3. **"ואפילו היה המדור שלה"** – אפילו כשזו הדירה שלה עצמה, הוא יכול לדרוש לעזוב. בלי טענה, כשהיא רוצה לגור שם, הוא חייב ללכת אחריה.

הלכה: כשהאישה טוענת על שכנים רעים

דברי הרמב"ם: **"וכן היא שאמרה כן... אף על פי שהוא אומר אני איני מקפיד עליהן – שומעין לה, מפני שהיא אומרת אין רצוני שיצא עלי שם רע בשכונת אלו."**

חידושים:

1. **למה טענת האישה שונה מטענת הבעל?** אצל הבעל הטעם הוא "הרחק משכן רע" – סכנה מעשית. אצלה הרמב"ם אומר דווקא "שם רע". **התירוץ:** לבעל יש פחד מעשי (פרוצים יציקו לאשתו). אבל כשהבעל אומר "אני לא מקפיד" – הוא סומך על אשתו – אין לה את הסכנה המעשית. **הטענה שלה היא טענת שם רע:** אנשים שופטים אדם לפי עם מי הוא מזדהה, והם יחשבו שהיא חלק מהשכנים הרעים.

2. **הסבר שני:** האישה יושבת בדרך כלל "בזווית ביתה" – אין לה כל כך קשר מעשי עם שכנים כמו הבעל שנכנס ויוצא. ממילא אצלה החשש העיקרי אינו מעשי אלא שם רע.

הלכה: ארצות, מדינות, כפרים – הגדרות

דברי הרמב"ם: **"כל היישוב ארצות ארצות הוא, כגון ארץ כנען, מצרים, תימן, כוש, שנער וכיוצא בהן. בכל ארץ וארץ מדינות וכפרים. וערי ישראל שלש ארצות היו: יהודה, עבר הירדן, והגליל."**

פשט: הרמב"ם מגדיר: "ארץ" היא מדינה, בכל ארץ יש "מדינות" (ערים) ו"כפרים" (כפרים), וארץ ישראל עצמה מחולקת לשלוש ארצות.

חידושים:

1. הרמב"ם כותב **"ארץ כנען"** במקום **ארץ ישראל** – ארץ כנען כבר לא הייתה אלף שנה בזמן הרמב"ם. הרמב"ם משתמש בשפת הפסוקים – הוא גם תמיד אומר "שנער" במקום "בבל", כי כך כתוב בפסוק.

הלכה: מארץ לארץ – זכות הבעל

דברי הרמב"ם: **"איש שהיה מן הארצות ונשא אשה בארץ אחרת – כופין אותה ויוצאה עמו לארצו. או תצא בלא כתובה, שעל מנת כן נשאה, ואף על פי שלא פירש."**

פשט: כשבעל בא מארץ אחת ולוקח אישה בארץ אחרת, הוא יכול לכפות אותה ללכת איתו לארצו, או שהיא תצא בלי כתובה.

חידושים:

1. היסוד הוא **הנחה/אומדנא** – כשאדם בא מארץ אחרת להתחתן, המן ה

בדרך כלל הוא צריך לתת כתובה. אבל כש"שומעין לו", הוא יכול להוציאה בלי כתובה. אבל הוא חייב ללכת לבית דין – הוא לא יכול סתם להחליט לבד.

הלכה: היא לא רוצה לגור עם משפחתו

דברי הרמב"ם: **"וכן היא שאמרה אין רצוני שתיכנס אצלי אמך ואחותך, ואיני שוכנת עמהן בחצר אחת מפני שמרעין לי ומצריין לי – שומעין לה. שאין כופין את האדם שישבו אחרים עמו ברשותו."**

פשט: גם היא יכולה לטעון שהיא לא רוצה שחמותה או גיסתה יבואו או יגורו איתה, כי הן מציקות לה. שומעין לה.

חידושים:

1. הרמב"ם מזכיר רק **"אמך ואחותך"** – לא אביך ואחיך. כי הגברים בכל מקרה לא באים אליה; הקונפליקט הוא עם הנשים (חמות, גיסה).

2. **מחלוקת הראב"ד:** הראב"ד מחלק – אם הם כבר גרו שם והיא באה אליהם ("באו היא בגבולן"), אי אפשר לזרוק אותם מביתם כי היא באה לגור שם. הראב"ד אומר: אפשר לבקש מהם שלא יציקו, אבל אי אפשר להגיד להם ללכת.

3. **שיטת הרמב"ם** (כפי שהבנו): הוא חייב לקנות לה דירה אחרת – הוא צריך לעבור. אבל זה לא כתוב במפורש; משמע שזורקים אותם.

4. **המגיד משנה** מסכים קצת עם הראב"ד – זה תלוי, בית דין צריך להעריך האם הם באמת מציקים כל כך.

5. **תשובת הגאונים** מביאה מקור: "כי היא היתה אם כל חי" – **לחיים נתנה ולא לצער**, אישה צריכה חיים, אי אפשר לצער אישה.

הלכה: מדור עם שכנים רעים

דברי הרמב"ם: **"האיש שאמר איני דר במדור זה מפני שבני אדם רעים או פרוצים או גויים בשכונתי ואני מתיירא מהן – שומעין לו, אף על פי שלא הוחזקו בפריצות... שכך ציוו חכמים הרחק משכן רע."**

פשט: בעל יכול לדרוש שהוא לא רוצה לגור במקום מסוים כי שם יש אנשים רעים, פרוצים, או גויים – אפילו אם הם לא הוחזקו בפריצות. שומעין לו.

חידושים:

1. **"רעים"** אומר מידות רעות סתם; **"פרוצים"** אומר ספציפית בעבירה, בפרט עריות. "מתיירא מהן" היא קטגוריה נפרדת – אפילו אם הם לא רעים או פרוצים, הוא פשוט מפחד מהם.

2. **"מתיירא מהן"** אצל הבעל אומר שהוא מפחד שהפרוצים יציקו לאשתו – זה החשש שלו לשלום בית.

דברי הרמב"ם: "וכן לא יוציאנה ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים. ובכל מקום מוציאין ממקום שרובו גויים למקום שרובו ישראל."

פשוט: אסור לקחת אישה ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים. אבל להיפך – ממקום שרובו גויים למקום שרובו ישראל – תמיד אפשר לדרוש.

הלכה כ (המשך) — חוץ לארץ לעומת ארץ ישראל
דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים? מחוצה לארץ לחוצה לארץ, או מארץ ישראל לארץ ישראל. אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל — כופין לעלות, אפילו מנוה היפה לנוה הרע, ואפילו ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים... ואין מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אפילו מנוה רע שרובו גויים לנוה יפה שרובו ישראל."

פשוט: כל ההלכות שהוזכרו למעלה (נוה יפה/רע, רובו ישראל/גויים) תקפות רק כששני המקומות בחו"ל, או שניהם בא"י. אבל מחו"ל לא"י — כופים לעלות, אפילו עם כל החסרונות. ומא"י לחו"ל — לעולם לא, אפילו עם כל המעלות.

חידושים:

1. **ארץ ישראל גוברת על כל החידושים:** הדין של א"י לעומת חו"ל גובר על כל השיקולים האחרים — נוה יפה/רע, רובו ישראל/גויים. א"י/חו"ל היא קטגוריה בפני עצמה שעומדת מעל כל הדינים האחרים.

2. **הרמב"ם בספר המצוות:** הרמב"ם לא פוסק בספר המצוות מצוות עשה של ישוב ארץ ישראל (בניגוד לרמב"ן). אבל כאן בהלכות אישות רואים שהוא סובר שיש מושג של חשיבות ארץ ישראל — אולי לא מצווה, אבל שיהודי שייך לארץ ישראל. גם בהלכות מלכים הרמב"ם אומר שצריך לגור בארץ ישראל — הוא רק לא אומר "מצוות עשה".

3. **שיטת תוספות (רבינו חיים הכהן):** תוספות מביאים שרבינו חיים הכהן סבר שבזמן הזה אין מצווה לדור בארץ ישראל, כי אי אפשר לקיים את המצוות התלויות בארץ. הטעם אינו שתרומות ומעשרות לא קיימים, אלא שהוא דימה שאי אפשר לקיים אותם — "בדיוק הוא צודק" (כלומר, היה קשה מעשית).

4. **חידוש מתודולוגי חשוב:** העובדה שהרמב"ם מביא דין בספרו אינה ראיה שהוא סובר כך להלכה למעשה בזמן הזה. ספר הרמב"ם בנוי על לומר מה שכתוב בגמרא — הוא לעולם לא יכול להשמיט גמרא. הרמב"ם לא יכול לומר "הגמרא היום לא רלוונטית" כמו שתוספות עושים — זו לא שיטת הרמב"ם בבניית ספרו. ממילא, העובדה שזה כתוב במשנה תורה עדיין אינה ראיה מה הרמב"ם סובר הלכה למעשה.

הלכה כא — אמר האיש לעלות / אמרה היא לעלות

סתם הוא שהוא חוזר הביתה איתה. זו סברא שכולם מבינים, ממילא זה "על מנת כן" אפילו בלי פירוש.

הלכה: באותה הארץ — ממדינה למדינה, מכפר לכפר
דברי הרמב"ם: "אבל הנושא אשה באחת מן הארצות והוא מאנשי אותה הארץ — אינו יכול להוציאה לארץ אחרת. אבל מוציאה ממדינה למדינה או מכפר לכפר באותה הארץ."

פשוט: כששניהם מאותה ארץ, הוא לא יכול לקחת אותה לארץ אחרת, אבל הוא כן יכול להחליט איפה לגור בתוך הארץ.

חידושים:

1. לבעל אין זכות סתם לקחת את אשתו לאיזו ארץ שהוא רוצה — רק כשהוא משם. הטעם: היא לא קיבלה, היא לא חשבה על זה — כשהוא מאותה ארץ, אין אומדנא שהוא הולך לקחת אותה.

הלכה: לא להחליף ממדינה לכפר או להיפך
דברי הרמב"ם: "ואינו יכול להוציאה ממדינה לכפר ולא מכפר למדינה... שיש דברים ששישיבת המדינה טובה להן, ויש דברים ששישיבת הכפרים טובה להן."

פשוט: אי אפשר להחליף את אורח החיים — מעיר לכפר או להיפך.

חידושים:

1. זה דומה מאוד להלכה של "על מנת שאני בת כפר / בן כפר" — זה הבדל יסודי באורח חיים.

2. **לשון הרמב"ם:** "מדינה" = עיר (כרך במשנה), "כפר" = כפר (עיר במשנה). הרמב"ם מתרגם את הטרמינולוגיה של המשנה לשפה שלו.

הלכה כ — נוה יפה / נוה רע

דברי הרמב"ם: "וכשמוציאה ממדינה למדינה או מכפר לכפר באותה הארץ — אינו מוציאה לא מנוה יפה לנוה רע, ולא מנוה רע לנוה יפה... מפני שהיא צריכה להיטפל... ולבדוק עצמה יפה בנוה היפה כדי שלא תהיה בו קלה וכעורה."

פשוט: אפילו כשהבעל יכול לקחת אותה מעיר אחת לאחרת בתוך אותה ארץ, הוא לא יכול להחליף את ה"רמה" — לא מאזור יפה לאזור מכוער, ואפילו לא מאזור מכוער לאזור יפה.

חידושים:

1. **למה לא מנוה רע לנוה יפה?** כי באזור יפה ומפואר יותר הסטנדרטים גבוהים יותר — היא תצטרך לעבוד קשה יותר לקנות לעצמה בגדים ולהתלבש לפי הסטנדרט המקומי, כדי שלא תיראה "קלה וכעורה". **חידוש מעניין:** לא תמיד זו גדולה ללכת לאזור טוב יותר — אנשים טובים יותר אומר שצריך לספק יותר לעצמך.

הלכה כ (המשך) — ממקום שרובו ישראל / גויים

1. "הכל" אומר בין הבעל בין האישה – לשניהם יש זכות לדרוש ללכת לא"י (או לירושלים), ולשניהם אין זכות לדרוש לעזוב.
2. ירושלים ביחס לא"י = א"י ביחס לחו"ל: הרמב"ם יוצר הקבלה – לירושלים יש אותה חשיבות ביחס לשאר א"י כמו שלא"י יש ביחס לחו"ל.
3. ראייה שזה לא רק על מצווה, אלא על חשיבות המקום: מהעובדה שהרמב"ם משווה ירושלים לא"י, רואים שהיסוד אינו רק מצווה של ישוב א"י, אלא ענין של חשיבות המקום. כי לגבי ירושלים ביחס למקומות אחרים בא"י – בוודאי אין מצווה ספציפית של דירה בירושלים (באותו מובן כמו ישוב א"י), ובכל זאת חלים אותם דיני כפייה. זה מחזק את ההבנה שיסוד הרמב"ם הוא מושג רחב יותר של היכן יהודי שייך, לא רק מצווה טכנית.

דברי הרמב"ם: "אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה – תצא שלא בכתובה. אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה – יוציא ויתן לה כתובה. והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים, שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם, והכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין משם."

פשוט: אם הבעל רוצה לעלות לא"י והיא לא רוצה – היא יוצאת בלי כתובה. אם היא רוצה לעלות והוא לא רוצה – הוא חייב לתת לה גט עם כתובה. אותם דינים תקפים לגבי ירושלים ביחס לשאר מקומות בא"י – בין הבעל בין האישה יכולים לדרוש ללכת לירושלים, ואף אחד לא יכול לדרוש לעזוב את ירושלים.

חידושים:

תמלול מלא

הלכות כסות – שיעור חמישים זוז והשאלה של שיעורים היסטוריים במשנה תורה

מבוא: מבנה החיובים בין איש ואישה

ר' יצחק: שנה טובה לכל היהודים היקרים. אנחנו נמצאים כאן בתוך התורה, עמוק בתוך ספר נשים.

ר' יואל אשר: עמוק בתוך ספר נשים.

ר' יצחק: אה, אנחנו נמצאים בסוגיא של אנחנו נמצאים

ר' יואל אשר: הלכות אישות בי"ג, פרק שלושה עשר של הלכות אישות. מחזיקים בתוך החיובים בין האיש והאישה. הרמב"ם כבר אמר שיש ארבעה עשר בסך הכל, ושלושה מהם הם דאורייתא, אז קודם הוא עומד על הדאורייתא. הקודם היה בעיקר על שאר, עם שאר באו עוד דברים, וזה על כסות, ועם כסות יבואו עוד דברים.

ר' יצחק: יפה מאוד. כלומר, כאילו, בואו ננסה לזכור את ההרחבה של כל דבר. כלומר, בתורה כתוב אה "שארה כסותה וענתה לא יגרע", נלך על הסדר של שלושת הדברים. למדנו שארה פירושו מזונות. הרמב"ם אמר פחות או יותר כמה מזונות זה, כאן אה הוסיף כלומר עם מזונות בא

ר' יואל אשר: בואו נאמר לילדים.

ר' יצחק: אה, לא, רגע, אבל זה בסדר, מזונות לבנים, נלמד שכאן יש גם כסות לבנים. אבל עוד דבר אחד בא למזונות, שמזונות לא אומר רק, לא, מזונות לא אומר רק, אני מנסה לזכור מזונות לא אומר רק אוכל, אלא גם שהוא צריך לתת לה כסף כיס. כסף כיס. מעניין שזה נקרא בכלל מזונות.

ר' יואל אשר: זה בגדר מזונות, מעניין.

ארבע השאלות העיקריות בכל חיוב

ר' יצחק: ועם זה למדנו אה כמו שאתה אומר, שתי הרחבות עיקריות שצריך לשלם גם עבור הילדים מזונות, לפי ההלכות, וגם

הלכות של מתי אפשר לקחת מאדם שלא בפניו מזונות. אה אז, צריך לזכור ששתי השאלות יהיו לכאורה בכל הדברים, כלומר שאר, כסות, ועונה לא נוגע, בסוף יש כמה דברים שנראה יותר, אבל בשניהם אפשר לשאול את אותה שאלה, האם צריך לתת עבור הילדים, וגם מה קורה אם הוא לא נמצא, האם אפשר לתבוע שלא בפניו אה את הכסף,

ר' יואל אשר: וכו' נלמד את ההלכות של הכל.

ר' יצחק: אז בעצם, בואו נאמר בראש שלי מבנה. הדבר הראשון הוא, מה השיעור? כמה מזונות? כמה כסות? ולזה מצטרף כמו שיש תמיד עוד דברים שהם בכלל זה, מזונות לא אומר דווקא לחם ו

ר' יואל אשר: מה זה יכול לומר עוד.

ר' יצחק: אותו דבר כסות לא אומר רק אה חולצה,

ר' יואל אשר: זה יכול לומר עוד דברים, נלמד כלים ודברים.

ר' יצחק: ואחר כך יש שאלות של עבור מי עוד צריך לתת, ושאלה צריך לתת עבור אה איך קוראים לזה אהה מה אם הוא לא נמצא, האם אפשר לתבוע, לתפוס כאילו.

דיון: כסות ומדור – הממד החברתי

ר' יואל אשר: ועוד משהו מצטרף, אני חושב שמאחר וכסות גם יש לו קצת השפעה על החברתי, שהיא הולכת לבושה יפה, יש ענין של בינה לבין חברותיה. מצטרף עוד כשבעל מפריע ליחסיה עם חברותיה,

ר' יצחק: שהיא תרגיש כמו אדם בין חברותיה. אני חושב שזה נכנס בעיקר כי אומרים שבכלל כסות זה מדור, וזה קשור יותר לאיפה היא גרה והאם היא יכולה לצאת.

ר' יואל אשר: מם. כמו שחשבתי ש, שכסות נכנס איך זה הסגנון, היא רוצה להיראות אנושית,

בגדים בשווי של חמישים זוז. כלומר פעם אחת בשנה צריך להוציא חמישים זוז על בגדים. והחמישים זוז לא אומר שצריך לחשב כמה חמישים זוז היה בזמנים של ה

ר' יצחק: חכמים כמה זה יהיה היום. ממטבע אותן היום, זה אומר, **ר' יואל אשר:** תשווה תשווה את המטבע של היום למטבע של אז חמישים זוז.

ר' יצחק: שנמצאו החמישים החמישים שיש **ר' יואל אשר:** דינרין ורביע דינר כסף. אז חמישים זוז זה מטבע קטן יותר, ואם אתה עושה את זה במטבעות גדולים יותר זה נעשה דינרין,

דין: למה הרמב"ם מביא שיעורים היסטוריים? **ר' יצחק:** וזה גמרא. כלומר, זה מאוד מעניין, למדנו קודם שיש לנו את אותה שאלה על כל פרק ברמב"ם. כלומר לא כל פרק ברמב"ם, סוג כזה של פרקים שהם פרטים. מה לכאורה זה כך, בואו ננסה לחשוב: בתורה כתוב **שארה כסותה ועונתה**, כל אחד מבין את זה, לא צריך לתת פחות לא צריך לתת, לא להיות חיה שלא נותנת לאשתך מה שמגיע לה. כמה? לא כתוב בתורה. למה?

ר' יואל אשר: מה שמאוד קשה לומר,

ר' יצחק: מה שזה פשוט, הוא ישאל את בית הדין מה מגיע. אחר כך, רוצה משהו כבר כן לומר כלל, יאמר ששארה כסותה ועונתה לפי מה שמקובל בארצו ומקומו וזמנו, כך היה נאמר. למעשה, במשניות אכן נכתבו בארץ מסוימת, זמן, ומקום, והמשניות עשו סנס. המשניות באו מבית הדין של רבי יהודה הנשיא או מי עוד לפני כן, וצריך לדעת מה המנהג, איך פוסקים בפועל שהוא מחויב. ולפעמים הגמרא באה, והגמרא אומרת: אה, במשנה היה כך, אבל היום אחרת, אז ההלכה אחרת.

עכשיו, אחר כך, אחרי אלף שנה אחר כך בא הרמב"ם והוא רוצה לעשות law book כמו ספר משנה תורה, כל ההלכות. אז מה הוא עושה? הוא היה הוא לא יכול הוא לא היה הוא יכול להישאר עם התורה. אוקיי, זה לא מספיק. היה היה הוא היה יכול להישאר עם הכלל שכל מקום לפי מה שמקובל באותו מקום. אבל הוא לא עושה את זה, הוא מביא עוד את הפרטים שלכאורה כבר מזמן לא נוגע, כלומר בזמן המשנה, אפילו כשבזמן הגמרא לא היה כבר נוגע, זה מאוד מוזר.

זה שהרמב"ם אומר כאן: **"שנמצאו החמישים שיש דינרין"**, זה גמרא. זה לא פשוט שהרמב"ם מחשב בזמנו, הרמב"ם מחשב מה שכתוב בגמרא. אפילו כשכתוב שינוי,

ר' יואל אשר: זה רק שינוי שכתוב בגמרא.

ר' יצחק: אפילו בזמן הרמב"ם כבר לא היה, בזמנו של הרמב"ם היה איזה כסף אחר, אף אחד לא יודע.

ר' יואל אשר: אז זה קצת מוזר. הרמב"ם נדד, כשהוא היה כותב את זה בספרד, היה צריך לכתוב מחדש כשהוא מגיע ל למצרים.

ר' יצחק: נכון, אז זו קצת שאלה, מה הוא עושה.

הנוגעות המעשית של השיעור

ר' יצחק: היא רוצה להיראות טוב בין חברותיה. בואו נראה ב... מי צודק. נגלה.

דרשה: שארה כסותה ועונתה לשכינה

ר' יואל אשר: אוקיי, יפה מאוד. אבל לפני שנלמד צריך להזכיר את הספונסרים, לא?

ר' יצחק: אתה מוסיף עונה של השיעור?

ר' יואל אשר: כן, כן, תורה אמור לחכמה אחותי את, ולא אחותי את, לאחות לא צריך לתת, אמור לחכמה אשתי את, מורשה קהילת יעקב. יש משהו שעושה כסות לתורה, הוא מכסה את התורה עם תמיכה שאפשר יהיה...

ר' יצחק: יפה מאוד. הזוהר הקדוש אומר שמי שלומד, כל יהודי צריך לקיים לשכינה, **שארה כסותה ועונתה לא יגרע**. אני לא זוכר בדיוק את דרשותיו, אחד זה תורה, מצוות, ואני חושב שעונה אומר סתם צריך לתת זמן, לעשות התבודדות כמה פעמים בשנה, קורה להיפגש עם הקב"ה, זה גם חיוב למצוות זמניות, ובעצם הכל שארה כסותה ועונתה של... אה, עונתה יכול לומר כמו ימים טובים וזמנים כאלה.

ר' יואל אשר: כאילו דייט עם הקב"ה,

ר' יצחק: זמן יחוד. בכל אופן, רק תכניס. גם מאוד חשוב להזכיר שאפשר לממן שיעור. מי שרוצה לממן שיעור מסוים, נניח למשל הוא רב עם אשתו והוא רוצה לממן בדיוק את השיעור שמדבר מה ההלכה, הוא יכול להסתכל ב, במפתח הלכות אישות ולראות איזה שיעור, כמו בספר תורה, מוצאים איזו פרשה לממן. מאוד חשוב. ויש פרקים מיוחדים ששווים יותר כסף. בדרך כלל שיעור לממן עולה חמש מאות, אבל אם מוצאים פרק טוב, הפרק יהיה אלף.

ר' יואל אשר: בדיוק להיפך, אני חושב שאם משהו צריך חיזוק בשלום בית שלו שיממן אחד מההלכות שמדברים על שלום בית, וגם הכסף יעזור, וגם פעם אחת שהוא שילם כסף, הוא בוודאי ישמע את השיעור, והוא ישמע את השיעור, ודברים ישתפרו.

ר' יצחק: מה אם זה אשמת אשתו,

ר' יואל אשר: שהיא תממן. אפילו אם זה אשמת אשתו, אם הוא ישמע את השיעור דברים ישתפרו.

ר' יצחק: אוקיי, הרבי אומר הבטחה. כן. מרוב...

הלכה: שיעור כסות — חמישים זוז משנה לשנה

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם כך:

ר' יצחק: יפה מאוד, בוא נלמד הלכות כסות.

ר' יואל אשר: כן, למדנו שצריך לתת לאישה. אחד הדברים הוא כסות, אז כמה? כל דבר בתורה יש אחר כך שיעור. **"כמה הכסות שהוא חייב ליתן לה"**,

ר' יצחק: כמה הוא צריך לתת לה?

ר' יואל אשר: מם. אומר הרמב"ם, השיעור הוא, כך כתוב במשנה, את כל הדברים האלה הם משניות בכתובות, **"בגדים של חמישים זוז משנה לשנה ממטבע אותן הימים"** צריך לקנות

מביאה אותו לתורה, והיא עושה חשבון ששישה דינרים, לפי כסף של אז ולפי זה, יוצא יותר. אני לא מאמין ש

ר' יצחק: בית הדין יחייב אותו לקנות כביסה יקרה יותר. בטוח שלא. בטוח שלא. אז, לא ברור מה, באמת, במובן מסוים כל ההלכות, הלכות שבת גם היה לנו בעיה דומה, שם אפשר לומר שלומדים כללים מסוימים מהציורים שכתוב בגמרא, הפוסקים נוהגים כך בהלכות שבת. אבל בהלכות, באבן העזר לא נוהגים אפילו כך. אז, לא ברור.

ר' יואל אשר: האמת שיש כאן, בזה יש כאן גם מחילה, אז קשה ל...

פרויקט הרמב"ם: ספר חוקים לכלל ישראל

ר' יצחק: אני רוצה לומר מה אני חושב על זה באופן זמני, כלומר מה שאני יודע על הנושא. אני חושב שאנחנו מדברים הרבה פעמים על השאלה, אולי פעם אחת נגיע לבהירות. אבל קודם כל כך, צריך להבין את הפרויקט של הרמב"ם קודם כל. אחר כך נראה, עם מה שאנחנו יכולים לחשוב.

הפרויקט של הרמב"ם הוא חידוש גדול. הוא רצה, כמו שהרמב"ם אומר במכתבו, שהאומה תהיה לה ספר חוקים, כמו שלכל אומה מתוקנת יש איזה חוק, צריך לדעת מה ההלכה. אז המבנה של הרמב"ם היה שמה שכתוב בגמרא, זה מחייב, חייבים כל ישראל ללכת בו. זה בעצמו חידוש של הרמב"ם וכו', אבל זו הייתה דרכו.

לא היה למעשה, הוא לא היה יכול לעשות אחרת, כי אם לא בוודאי לא היו סומכים עליו. כי הרמב"ם אומר, נשאל אותו. הוא אמר שהגמרא.

הפלא: הרמב"ם לא מתרגם במשנה תורה

עכשיו, הרמב"ם ידע שבגמרא דברים רבים השתנו. לא רק זה, הוא ידע שהרבה לשונות שכתוב במשנה, בגמרא, אנשים לא יודעים היום מה זה. איך אני יודע את זה? כי הוא כתב ספר פירוש המשנה, ובפירוש המשנה הרמב"ם מסביר כל דבר את הפירוש שלו. אם כתוב זוז, הוא אומר כמה זוז זה היום, ואם כתוב איזו מילה שהעולם לא יודע, הוא מתרגם אותה לערבית וכו'.

והפלא הוא שבמשנה תורה הוא לא עושה את זה, נכון? הרבה מילים שהרמב"ם ידע שאף אחד שילך לקרוא את זה ידע מה הוא מתכוון, כי זו מילה מהמשנה, ובזמנו לא יודעים. כך כתוב בהקדמה לפירוש המשנה שזה אחד הדברים שפירוש על המשנה צריך לעשות, לומר פירוש, והוא יודע שאף אחד לא יודע מה הוא מתכוון, והוא כותב את זה בכל זאת במשנה תורה. והוא לא כותב את הפירוש, בדרך כלל. קורה לפעמים שהוא כותב את הפירוש בזמנו, רוב הזמן הוא כותב את לשון המשנה, לשון הגמרא.

משנה תורה אינה ספר שמירת שבת כהלכה

אז מה הוא עושה? אלא מאי, הרמב"ם לא סבר שספרו הוא ספר מעשי כמו שמירת שבת כהלכה. אי אפשר ללמוד מזה הלכות, כי אתה אפילו לא יודע מה פירוש חגור, אני יודע מה כתוב כאן, כופת. קשה לומר,

ר' יואל אשר: זו שאלה, אבל זה גם קצת מעניין, כי אחר כך נראה שבמה דברים אמורים, בעני, אצל עשיר הוא צריך לתת לפי כבודו. וכאן אפשר לשמוע שזה המינימום,

ר' יצחק: זה לא בעיה, זה שאתה, כלומר בואו נאמר המבנה של ההלכות נוגע בזמן הזה גם. בכל מקום תמיד יש מינימום ומקסימום ואם הוא גביר וכו'. אבל זה שבכלל ההלכות באריכות זה קצת קשה, נכון? ואני לא יודע בבירור איזו מצווה, כלומר מה לומדים מכל ההלכות האלה. זה קשה, לא נוגע?

ר' יואל אשר: זה יכול כן להיות נוגע, בואו נאמר כך, ש כש זה נעשה נוגע זה כשנעשה דין תורה. האיישה אומרת: אתה לא נותן לי מספיק כסף לכביסה. הלכה לדין תורה, בדין תורה צריך לחשב שלפי כמה, צריך לחשב לא רק כמה חמישים זוז זה, אלא איך היו אז, כמה חמישים זוז היווה מהשכר השבועי. וכמה כביסה עלתה אז. אני חושב למשל שהיום עם החברות הגדולות כביסה רק נעשתה זולה יותר, היא לא נעשתה יקרה יותר, בחנויות הגדולות. אז, מאוד מעניין, כי בדין תורה לא יהיה גם תועלת מלדעת את המספר, כי את המספר יצטרכו להשוות לכמה זה היה בכסף של היום.

ר' יצחק: ואי אפשר אפילו,

ר' יואל אשר: אפילו את זה אני לא צריך לדעת,

ר' יצחק: כי זה באמת תלוי במנהג, זה לא תלוי, זה לא פשוט, למשל בואו נחשוב, יש הלכה של מחצית השקל, נכון? אני יודע שלמדו, גם על זה לא כל כך ברור, אבל זה קצת יותר ברור. מחצית השקל כתוב בתורה כמה זה, עשרים גרה, והרמב"ם אומר שם הלכה שזה חייב להיות לפחות, צריך לחשב כמה הכסף היה אז, כבר שאלו אז קושיה שהיום איזה כסף הרבה יותר זול, אחי דוד שלח הודעה שזה לא נכון, כי אנחנו

ר' יואל אשר: תהינו איך כסף נעשה זול יותר ממה שהיה פעם?

ר' יצחק: כן, הרבה יותר זול ממה שהיה פעם. אז תהינו איך אפשר ממחצית שקל

ר' יואל אשר: לקנות קרבנות לשנה שלמה. הוא אמר ש

ר' יצחק: יש מחקר שמראה שזה היה באמת שווה הרבה יותר פעם הכסף. אז גם אני לא יודע, אבל בואו נאמר יש מינימום הלכתי שמאחר שבזמן התורה היה כך, כך אומר הרמב"ם בפירוש, נכון? צריך לתת לפחות כמה שזה, מחשבים, היום אולי אין שקלים, אוקיי, תחשב כמה הדולרים של היום שווים את השקלים של אז.

כאן בהלכה אין אפילו הלכה כזו, נכון? אין הלכה שהוא צריך לחשב חמישים זוז מזמן המשנה כמה זה שווה היום, ולפחות את זה לתת. אין דין כזה, הוא צריך לתת כמה שזה שווה היום. למה לומדים היסטוריה?

ר' יואל אשר: כן, נכון. וגם, פעם אחת בואו נאמר ששווי הכביסה ירד, ויוצאים עם... אחר כך יעמוד איזה מיני כביסה צריך לתת, צריך לתת בגד כזה ובגד כזה שאדם צריך להיות לו. אז בואו נאמר היום בעל נתן לאשתו זה נורמלי, מקובל, לבוש בעל בית, והיא

שכתוב כאן, אחרת זה לא חוק, לא יכול להיות חוקה אחת יהיה לכם.

ועל זה אפלטון ממש, במקומות מסוימים שלו, וגם אריסטו, אמרו שלא צריך לעשות חוקים, צריך לעשות חוקים כלליים, לא תגוב, אולי קצת יותר פרטים, אבל לא ברמה של particulars, של details, של פרטים, שאנחנו קוראים פרטים, מה עושים ביום כזה? אין חוקים כאלה, כי אי אפשר שיהיו חוקים כאלה. אפשר אבל זה יעשה יותר גרוע במקום יותר טוב.

השאלה על התורה שלנו

אז יש כאן שאלה: התורה שלנו, המשנה, הגמרא, מלאה בחוקים כאלה. כמעט אין חוקים כלליים, אני מתכוון שיש, אבל הרבה פעמים... להיפך, את הכללים לומדים בדרך כלל מהפרטים. נכון.

אבל כל מי שלומד את הסוגיא ולומד טעמי המצוות, את המושג של הרמב"ם על חוקים יהודיים, צריך לשאול את השאלה, ופלא לי כמעט שהרמב"ם לא... הוא מדבר על זה, הוא אומר איזה תירוץ, אבל מאוד מוזר לי שהוא לא מדבר ברור על השאלה. זו שאלה גדולה, כי כל מי שיודע, כל מי שהוא יהודי היום, נתקע עם הבעיה הזו. יש הרבה פרטים שלא מתאימים היום, לפי המציאות השתנה, ולא יודעים מה לעשות.

ועל זה דיבר אריסטו, שלכן חוק טוב, הוא לא חוק שנכנס לפרטים, חוק טוב מניח לחכמי הדורות להחליט מה צריך לעשות.

תירוץ הרמב"ם: עיקר חיובי ההלכה הוא רק באופן כללי

אז אני חושב שהתירוץ הוא, שהרמב"ם הבין באמת שזה אינהרנטי. הוא לא אומר את זה אף פעם בבירור. אז, בהלכות... מה זה אומר? הלכות ממרים, ובהקדמה לפירוש המשניות זה המקום הכי ברור שכתוב, לדעתי, מה שאני מבין.

אבל אני חושב שהרמב"ם באמת הבין שזה אינהרנטי. עיקר חיובי ההלכה הוא רק באופן כללי, ואפילו פרט שעומד במשנה הוא רק לפי אז, היום יכול להיות קצת אחרת.

עת לעשות לה' הפרו תורתך

ובוודאי, והרמב"ם אפילו הוא מניח בהלכות ממרים שעיקר התפקיד של רב, של חכמי הדורות, הוא לעשות "עת לעשות לה' הפרו תורתך". זה אומר לדעת מתי צריך לאכוף הלכה ומתי לא. אתה יכול לקרוא לזה הוא לא משנה את ההלכה חס ושלום, אבל לא אוכפים את ההלכה. למה? בדיוק כי יש חילוק, זה לא לטובה במצב.

ר' יואל אשר: ולכן מבינים למה הרמב"ם כל כך עסוק ב"לא תוסיפו" ו"לא תגרעו", כי זה התפקיד של רב, "עת לעשות לה'", צריך להיזהר מאוד ב"לא תוסיפו" ו"לא תגרעו".

ר' יצחק: זה הוא אומר בפירוש בחלק ב' פרק מ"א מ"ב לערך, בפירוש, שאתה קורא... למה יש "לא תוסיפו" ו"לא תגרעו"? מפני שעיקר התפקיד של חכמי הדורות הוא לומר כאן כן כאן לא, אנשים יחשבו שזה פורים. ממילא אומרים תמיד: "לא, החוק נשאר כחוקה אחת לנצח נצחים". היום, בזמן הזה, לפי הענין, להיפך.

ר' יואל אשר: אבל אני חושב שאתה אומר את זה לאחר שיש שמירת שבת כהלכתה. בזמנו של הרמב"ם לא היה שום ספר שהיה אפילו קרוב אליו. אז התירוץ הוא... אז מכל מה שהיה עד אז זה הכי קרוב למעשי.

ר' יצחק: אז זה היה כן,

ר' יואל אשר: זה היה על תחומים מסוימים. ועושים איך לבדוק חמץ, אבל happens to be שאיך לבדוק חמץ כבר עומד במשנה מסודר יפה מאוד.

ר' יצחק: לא, הגאונים היו כותבים כאלה הנחיות מעשיות הלכה למעשה.

ר' יואל אשר: יכול להיות.

השאלה הפילוסופית: מדוע כותבת התורה חוקים מפורטים?

ר' יצחק: אני אגיד לך את התירוץ. אני אגיד לך מה אני חושב, מה התירוץ האמיתי שאני חושב על זה, אני חושב שהתירוץ לזה הוא שהרמב"ם סבר שלא צריך לכתוב שמירת שבת כהלכתה. כי יש כאן בעיה.

אני אגיד בעיה, בואו נשאל בדרך אחרת את השאלה שלנו. שאלנו שאלה, למה לומדים את כל הדברים האלה על ההיסטוריה, הרי זה לא נוגע להלכה? ומה עם הכללים? את הכללים אפשר לכתוב בשלוש שניות, לא צריך ללמוד את כל הפרטים.

אז אני אגיד לך כך: שאלה גדולה יותר. כל מי שלמד, זו שאלה נפלאה, וצריך לדעת את התירוץ.

אפלטון ואריסטו: לא צריך לעשות חוקים מפורטים

כל מי שלמד פעם פילוסופיה של חוק, של משפט, של law, שהרמב"ם מבין שהתורה היא חוק, כן? זו שריעה. הרמב"ם קורא לתורה חוקים.

ר' יואל אשר: חקת משפט הרי הרמב"ם...

ר' יצחק: הרמב"ם בערבית כותב תמיד שריעה שלנו. שריעה כולם יודעים בערבית, זה לא אומר... שריעה פירושה הלכה בערבית פשוט, חוק.

ר' יואל אשר: חקת משפט למדנו אתמול.

ר' יצחק: כן, זה הלמד, חלק מזה. כל מי שיודע את הפילוסופיה של זה יודע, שאפלטון ואריסטו, שהרמב"ם היה fan גדול שלהם, כבר אמרו, והם צודקים, שאי אפשר לכתוב כללים, חוקים, שמכסים כל פרט.

למה? כי המציאות היא שהעולם מאוד מסובך. כל חתונה, אתה אומר כאן כללים של חתונה, כל אדם שונה, כל עיר שונה, כל ארץ שונה, כל מקום שונה, כל זמן שונה. וכשבאה שאלה לרב דין תורה, צריך תמיד שיקול דעת של החכם, מורה ההוראה של הזמן, לומר את ההלכה.

ולהיפך, ככל שעושים הלכות יותר מפורטות, זה נעשה יותר גרוע, כי נתקעים. הרב לא יכול לשנות, כי הוא חייב לעשות בדיוק מה

הוראת שעה: מחלוקת עם נפש החיים ותניא

אתה יכול להבין מאוד טוב את ההלכה שהרמב"ם אומר שהוראת שעה... ואני חושב שהרמב"ם סובר, אני חושב שההלכה היא כך, הוראת שעה בנפש החיים אני יודע כתוב אחרת, אבל אני חושב שהוא טועה. אני עושה פוליטיקה עם הליטאים כאן. גם בתניא כתוב אחרת והוא גם טועה.

והאחרונים אומרים שהוראת שעה היתה רק נוגעת כשהיתה נבואה או לסנהדרין, התורה עושה כן חוקים. אני חושב שזה לא נכון. יש הלכה של הוראת שעה. בית דין, לא צריך נביא על זה. נביא יכול גם לעשות את זה, אבל בית דין יכול לעשות את זה.

כל בית דין יכול לומר לעבור על התורה, אבל, אומר הרמב"ם, אסור לומר שזה חוק נצחי, אתה חייב לומר שהתורה נצחית, רק אני אומר שהיום לא כדאי לקיים את המצווה או לעשות את העבירה או לשנות קצת וכו'.

למה? איך הוא יכול לומר את זה? קודם כל, כך נשמע, אתה מקיים שניהם, כן? גם העולם לוקח ברצינות שיש חוק, הקב"ה נתן אותו, וזה... וגם הדבר הספציפי.

אבל אתה יכול להבין יותר עמוק, כי בזה מקיימים גם את הענין שלא טוב להיות חוק נצחי. תדמיון, עושים תקנה ואומרים שצריך להיות כך, מחר לא יצטרך להיות כך. אז, זה לא נכון. חשוב שיהיה רעיון של חוק נצחי, אבל חשוב שלא יהיה למעשה החוק.

דיון: הוראת שעה לעומת שינוי המציאות

ר' יואל אשר: אני חושב כשהרמב"ם מדבר על הוראת שעה, ולכן בא נפש החיים, הוא מזכיר שם אליהו בהר הכרמל, שמותר, שבמקרה כזה מותר כן לעבוד עבודה זרה. כאן זה מאוד דבר אחר. כאן זה להבין, כשהתורה מדברת על משהו, לפי המציאות של היום, איך אנחנו יוצאים ידי חובה של דברי התורה? כי התורה לא רוצה שתיתן חמישים זוז. התורה רוצה שתעשה אותה מרוצה עם הכסף שלה.

ר' יצחק: נכון, אבל במובן הרחב יותר, אתה יכול להבין שאליהו בהר הכרמל מבין שהתורה לא אומרת שלא לעשות במה, אלא כדי שיהיה עבודת ה'.

ר' יואל אשר: אם זה הולך לעשות את המשהו, יש גם איזו סברא מסוימת בזה.

איך משתמשים בספר הרמב"ם?

ר' יואל אשר: אוקיי, אז אתה אומר שספר הרמב"ם נעשה כדי שכל היהודים ידעו את כל מה שכתוב בתורה שבעל פה, אבל גם זה נעשה כדי שהדיין יוכל לפסוק ליהודים, כי היהודי עצמו לא יוכל מכאן לקחת הנהגה.

ר' יצחק: אני חושב שכל יהודי צריך גם להיות קצת דיין, זה לא נוגע,

ר' יואל אשר: יהודים שואלים כל שאלה ב

ר' יצחק: הלכות שבת לרב.

ר' יואל אשר: אמת. אני מתכוון, אבל לפעמים... ישאלו, וזה גם חשוב לדיין, כי הדיין יידע עכשיו מאיפה מגיעים לאן. הוא יידע את, למשל, דיין יכול כאן לעשות חשבון שאפילו אם יוצא הרבה כסף זה עדיין לא פוטר, כי הוא יחשב כמה חמישים זוז זה, דבר כזה.

למה הרמב"ם כותב פרטים ולא רק כללים?

ר' יצחק: אז, זה עדיין נשאר שאלה. חשבתי קצת תירוץ לאחרונה, היום. זה עדיין נשאר שאלה, שאם אני אומר שלא פוסקים מילה במילה מהרמב"ם, משתמשים בזה רק, קודם כל זה לא רק, דרך אגב, הלכות אישות הוא רק לדיינים שדיברנו בספר נשים, אבל הלכות שבת הוא לכל יהודי שילמד רמב"ם, אבל שואלים, נשאר עדיין שאלה, למה הרמב"ם לא אומר רק את הלכות? למה הוא אומר את הפרטים?

זו שאלה טובה באמת. ר' חסדאי קרשקש תקף את הרמב"ם על זה, ויש לו נקודה. אי אפשר להתעלם מגדולי אחרוני הראשונים שבאמת היתה להם הטענה הזו על הרמב"ם.

הלכה היא אמנות מעשית: לומדים מדוגמאות

אבל אני חושב שהסברא היא כך: איך מגיעים להכרעה מסוימת כמה כסף צריך לתת היום לאישה? אז אני חושב שמלת ספור שלם, תראה, בקיץ כך, בחורף כך, מקבלים רעיון יותר טוב מאשר לומר כלל. כלל אפשר לפרש איך שרוצים. כשאני נותן לך מעשה, זה באמת לא מעשה בזמן הזה, מעשה שהיה אז, אבל אתה מקבל מבט יותר טוב.

ר' יואל אשר: אם אתה נותן את הרקע שתבין בערך כמה אדם הוציא בזמן המשנה וכדומה.

ר' יצחק: משהו, אני צריך למצוא מילה יותר טובה למה שאני מנסה לומר. מה שאני מתכוון לומר הוא שמאחר שההלכה היא אמנות מעשית, לומדים כמו כל אמנות מעשית. איך לומדים, בואו נגיד, למשל אני רוצה ללמוד, אני יודע? לבנות בית, כן? איך לומדים? כצעיר, יש כמה כללים שצריך לדעת, אבל מלדעת את הכללים כמעט לא תדע כלום, צריך לתרגל, צריך לראות כמה בתים איך בונים, אפילו בתים ישנים שלא נוגעים היום.

שימוש חכמים: ללמוד הלכה דרך פרטים — הלכות אישות פרק יב הלכות יב-יג**שימוש חכמים: איך לומדים הלכה?**

ר' יואל אשר: לתת לא קצת לתת לא רקע שתבין מתי, בערך כמה אדם הוציא בזמן המשנה וכדומה.

ר' יצחק: משהו... אני חושב למצוא מילה יותר טובה למה שאני מנסה לומר. מה שאני מתכוון לומר הוא, שמאחר שההלכה היא אמנות מעשית, לומדים כמו כל אמנות מעשית. איך לומדים בואו נגיד אה אני למשל אני רוצה ללמוד, אני יודע, לבנות בית, כן? איך לומדים? זה אומר יש כמה כללים שצריך לדעת, אבל מלדעת את הכללים כמעט לא תדע כלום. צריך לתרגל, צריך לראות כמה

חי בדור קצת אחר, במציאות אחרת. אבל מה שאני לומד זו מידה, אפשר לומר, נכון? דבר מופשט מסוים. אבל לא אפשר ללמוד דבר מופשט ישירות, ולא אפשר ללמוד את המעשיות כל מעשה, נכון? אבל מהמעשיות, מלחיות חיים, תופסים את זה.

נפקא מינה: ללמוד משניות ורמב"ם

אז אני חושב שלומדים משניות, רמב"ם, מה שמקבלים זה הרבה פחות מאשר שימוש ממשי, כן? זה עדיין רק מילים על דף. אבל מקבלים רעיונות מסוימים איך עובדים חיים, ואיך החכמים מסתכלים על מה חשוב, כמה בעל חייב לאישה. מזה מקבלים רעיון מסוים, לא בתור ראיות.

דוגמה: באגני קריאג' — איך ההלכה מסתכלת על סטטוס

אני מתכוון למישהו אומר מישהו שואל היום שאלה, אני מתכוון אני זוכר אנחנו למדנו בכולל את ההלכות, דיברנו כאילו שאלות למעשה, כן? בעל חייב לקנות לאשתו באגני קריאג' או לא?

ר' יואל אשר: עם הרכוש שיש,

ר' יצחק: עם המעמד. אנחנו הולכים ללמוד בפרק עם שייכות למגורים. כתוב שאם המנהג במקומו הוא שעושים כך הוא חייב. עכשיו, מישהו יכול לומר: מה זה אומר? זה מותרות גדולה, זה בדיוק טוב הקריאג' הפשוט שעולה רבע כסף? אה ליהודים בעלי בתים יש את זה, אז מה? נכון?

מצד שני, איך לא יודע, אני לא אומר עכשיו הכרעה למעשה, אבל אני אומר שכאשר אתה מסתכל בהלכה אתה רואה שההלכה מדברת בערך על דברים שהם בערך קורג' של זמנם. וכתוב שאם משפחתך היא משפחה בעלת-בתית אתה מחויב, היא יכולה לקרוא אותך לדין תורה לומר, היא לא הולכת לקרוא דין תורה, אבל זה אומר שהסטטוס שלך הוא להיות בחור בעל-בתי, אתה צריך לשלם מה שבחור בעל-בתי משלם. אתה לא יכול לומר שזה לוקסוס, אנחנו מסתכלים זה, הרבנים אומרים דרשות נגד זה. אתה יודע מה? תעשה שאדם לא יהיה בעל-בתי, אני שומע. אבל כל עוד הם כן כך, אתה חייב. כאן מתנהגים שקונים מכונית, אתה צריך לקנות מכונית.

עכשיו, ודאי על זה יכול גם להיות שיקול דעת איך ואיך, אבל מתי לא שכתוב במשנה מקרים כאלה של בדיוק מה אתה צריך לעשות שלא יכלו באמת אפילו להיות להם מושג איך לפסוק, אבל זה לא אומר שיש לי ראייה, אם כתוב במשנה שצריך לשלם עבורה כך וכך דבר, יוצא שצריך לקנות קרג'. זו לא ראייה, זה יותר כמו...

דיון: האם אפשר לחשב כמה הם חמישים זוז?

ר' יואל אשר: כן, אוקיי, למעשה בוא נלמד. במקרה שלנו, היית אומר שאם אדם רוצה לדעת כמה הוא צריך להוציא, הוא יכול לעשות חשבון של כמה זה חמישים זוז, והוא יהיה לו מזה משהו מושג. אז אם חמישים זוז זה אקסטרימלי הרבה או אקסטרימלי מעט, אולי אתה צודק. אבל אפילו אז הרי צריך לחשב כמה זה היה קומפרד למה שעשו בחודש.

בתים איך בונים, אפילו בתים ישנים שזה לא נוגע היום, תלמד את הטכניקה, ולימוד מעשי לומדים ממעשי.

מאחר שהלכה היא דבר מעשי, אי אפשר ללמוד את זה מהכללים. הכללים זה טוב ללומדים בישיבה לומר שיעורים. רב, איך שימוש, זה אומר שימוש, כן? אז שימוש פירושו רואים הרבה מקרים, ולפי זה מקבלים, איך אומרים, תחושה, שיקול דעת איך לעשות. אז אנחנו עושים עכשיו שימוש חכמים. לומדים מה החכמים עשו.

ר' יואל אשר: טוב מאוד, אז אני רוצה אולי אני רוצה אני סובר שזה טוב מאוד, כי, כי כללים זה תמיד הפשטה,

ר' יצחק: כן?

למה כללים לא עובדים: הצורך בפרטים

ר' יואל אשר: אהמ אני כבר עכשיו בגיל שאני נותן עצות לאנשים צעירים יותר, כן? ורוב הפעמים זה לא עובד, כי אני עשיתי טעויות, האחר צריך גם לעשות את הטעויות, כי הוא לא רואה את הכללים. הוא רק יראה את הכללים מאיפה שהוא עושה את הפרטים. הוא הולך לחיות והוא הולך לעשות טעויות. הולך הוא לראות אהה, עשיתי אה כל כך וכל כך פעמים עשיתי דברים ובואו נגיד זה הרגיו אנשים, אלך אני עכשיו לדעת שכשעושים כך וכך צריך להיות יותר זהיר.

מה מה אני רוצה לומר כאן? במיוחד הרמב"ם, שהרמב"ם כמעט אף פעם לא אומר את הכללים הלמדניים המופשטים. הרמב"ם נותן הרי חבורה של פרטים, וכל הפרטים ביחד יוצא... נכון. כן, אמת. כעס הרי לא, הרי אין דבר כזה שנקרא כעס. כל אדם יש לו סוג אחר של כעס. אז, כעס זה תמיד קורה רק בפרטים. המילה כעס כמושג מופשט שכל האנשים יש להם אותו דבר שנקרא כעס, זו הפשטה, שאחרי התבוננות באנשים רבים ובמצבים רבים אנחנו יודעים לזהות זה כעס. אבל החכמה האמיתית מזה נמצאת רק בפרטים, וקשה מאוד להעביר את הכללים. הכללים האדם שמעביר את הכללים תמיד משוכנע שכולם תופסים את זה, אבל מסיבה כלשהי זה לא עובד. הוא לא יכול להעביר כללים, הוא יכול להעביר פרטים. אז,

משל משלום בית: ללמוד מאבא ואמא

ר' יצחק: אז שימוש חכמים פירושו... למעשה אצל למשל שלום בית. האנשים היום יש נושא כזה של לעשות שיעורים על שלום בית. השיעור האמיתי על שלום בית שרוב האנשים עוקבים, הוא שהם גדלו אצל אבא ואמא, ופחות או יותר הם עושים אחרי מה שאבא ואמא שלהם עשו.

ר' יואל אשר: מה זה אומר? עושים דווקא להיפך, עושים לא טוב. אני מתכוון לומר, רחמנא ליצלן, לא חייבים לעשות כמו אבא.

ר' יצחק: לא, דרך אגב, יוצא בערך מה שאבא שלך עשה בכל מקרה. כי זו התמונה. עכשיו, תשאל אילו כללים למדת מאבא שלך? אין לי מושג. אבל ראית איך חיים חיים. רבים, נותנים עצה, עוזרים אחד לשני, מה שזה לא יהיה, עם הדפוסים, כן? זו כן הפשטה שלומדים, זה לא פרט שלומדים. אבל הדרך שלומדים את הכלל, כן? כי החיים שלי לא בדיוק אותו דבר כמו אבא שלי. אני

ר' יואל אשר: מותר הכסות הוא **"הרי הן שלה"**. יש גם טעם לזה, למה היא צריכה סחבות? כי יש גם זמנים שהולכים לבושים בבגדים באיכות חלשה יותר. זה **"בימי נידתה"**. כך כתוב בהלכות נידה שיש דבר כזה שהיו בגדים מיוחדים בימי נידתה. אבל בעיקרון, שני הדברים הם קולא, שהבעל לא צריך לקנות בגדי נידות נוספים ובגדי ימות הקיץ נוספים.

ר' יצחק: כן, לא זה הסדר משהו. כן. סתם, זה היה הסדר, הלכו בישינים, למה צריך לקנות שמלה נוספת? הולכים בשמלה ישנה שכבר קצת...

נוסף על בגדים: חגור, כופה, מנעל

ר' יואל אשר: זה הבגדים הרגילים שמכסים את הגוף, אבל מלבד זה, **"ונותן לה חגור למתניה"**, חגורה, חגורה, **"וכופה לראשה"**. כופה, היו, יש כופה תנור וכירים, כן? כופה הוא לשון של סוג תנור. יכול להיות שזה נראה דומה, או שאני לא יודע מה הקשר.

ר' יצחק: כופה זה משהו כובע,

ר' יואל אשר: משהו שטריימל, משהו יו נואו, משהו קאלפיק. ו**"מנעל"**, ונעליים קונים **"ממועד למועד"**. כל יום טוב קונים נעליים חדשות. נכון. זה אומר שנעליים קונים יותר לעתים קרובות מבגדים. נראה שנעליים או פעם היו נשחקות יותר, יותר לעתים קרובות נשחקות, ונעליים קונים כן יותר, כמה פעמים בשנה. זה מעניין, כי בין פסח לשבועות זה בקושי זמן. האם מתכוונים שלוש פעמים בשנה?

דיון: מה זה אומר "ממועד למועד"?

ר' יצחק: מתכוונים לכל יום טוב? אני חושב שממועד למועד שזו בעיה, כי זה לכאורה אומר כמו שאתה אומר. הוא אומר שאפשר להבין קצת אחרת, אפשר להבין שכאילו, הגמרא אומרת שזה מדבר שזה נשחק מהר. אבל אפשר להבין שכאילו הוא צריך לתת לה שלוש פעמים בשנה, וכבר נותנים שלוש פעמים בשנה, נותנים לפני יום טוב. זה לא דין בהלכות יום טוב, נכון?

ר' יואל אשר: אז למעלה אמרת שמדברים כאן בהלכות כתובות, אז איך נכנס כאן יום טוב? אבל כמו אוכל עמה מליל שבת לליל שבת אמרת שיש ענין של כבוד שבת.

ר' יצחק: יש שניים, כל הדברים האלה יש כפול, תופסים כבר את שניהם ביחד.

ר' יואל אשר: הרי יש מצווה לקנות בגד חדש לאישה. אבל זה לא נכון, כי בהלכות יום טוב הרמב"ם כן אמר שצריך לקנות בגד חדש לאישה.

ר' יצחק: כן,

ר' יואל אשר: לכן אני אומר שזה אומר בגדי צבעונין.

דיון: האם יש חיוב יום טוב לקנות בגדים חדשים?

ר' יצחק: זה לא יכול להיות, איך יכול להיות? יש גם חוץ מהלכות כתובות יש גם הלכות... הוא צריך לתת לה עוד יותר? אני לא מסכים, כבר אמרתי שם, המילה שלך היא,

ר' יצחק: כמו שאמרת מאוד יפה. היום, לדעתי, בגדים הרבה יותר זולים ממה שהיה פעם, אז זה באמת לא שייך.

ר' יואל אשר: אז כן, המהפכה התעשייתית גרמה לדברים להיות אחרת. שירותים עולים יותר, וחפצים פחות.

ר' יצחק: אוקיי, וכלכלה זה... אי אפשר ללמוד את זה, מילא. בוא נלמד תורה. אוקיי, נו,

הלכה יב: כמה הכסות שהוא חייב ליתן לה

ר' יואל אשר: אז ככה כתוב. **"כמה הכסות שהוא חייב ליתן לה"**, כמה הוא צריך להוציא לה על בגדים? הוא צריך לתת **"בגדים של חמישים זוז"**, פעם אחת ב... תקציב השנה לבגדים יהיה חמישים זוז, **"שנמצאו החמישים שישה דינרין ורביע דינר כסף"**.

המערכת של בגדים: חורף וקיץ

אומר עכשיו הרמב"ם כך, איך עובדת המערכת? נותנים פעם אחת בשנה, אבל זה לא אומר שפעם אחת בשנה זה מספיק לבגדים, כי הרי יש גם חורף וקיץ, והאישה יכולה לדרוש אני רוצה ללכת... גברים יש להם חלוק אחד כן? הרבה גברים לפחות. יש חלוק, אבל נשים הא, כל עונה צריך להיות בגדים. אבל זה לא אומר ארבע עונות בשנה, אלא שתי עונות בשנה.

ר' יצחק: הסדר שהיה אז הוא כך:

ר' יואל אשר: נכון, **"נותנן לה חדשים"**, הסדר היה כך, קנו בגדים חדשים, זה היה הווי, היה מלא סחורה, נאמר בגדי צמר, כן? זה מלא זה הווי. ועם הזמן, ככל שלובשים אותם, זה נעשה יותר ויותר... קורעים ממנו חתיכות, זה נעשה דק יותר ודק יותר. בקיץ כשרוצים ללכת בבגדים דקים, אפשר ללכת באותם בגדים, כי זה כבר נעשה דק, שחוק.

אז **"נותנן לה חדשים בימות הגשמים"**, קונים בגדים חדשים בימות הגשמים, כי אז צריך חם, ו**"בלאיותיהן"**, השאריות מהם, מה שנשאר מהם,

ר' יצחק: לובשים בימות החמה. אותם?

ר' יואל אשר: בסדר. כן, אותם. הוא מתכוון לומר שלא צריך לקנות בגדים חדשים לימות החמה. זה כן מספיק שקונים פעם אחת בשנה.

שחקים — מותר הכסות

ר' יצחק: והשחקים,

ר' יואל אשר: זה נשאר, שחוק.

ר' יצחק: זו רמה אחרי בלאיות. זה נקרא שחקים.

ר' יואל אשר: שחקים הוא מלשון שחיקה, לא? שוחקים יפה יפה. הבגדים השחוקים אחרי הכל, כן. **"והן מותר הכסות"**. על זה הוא אמר, כי אתמול הרמב"ם אמר, מה קורה עם מותר המזון שקנו אוכל? נכון.

ר' יצחק: זה מותר הכסות. שלו. אבל מותר הכסות,

ר' יצחק: זה גם כבר גמרא זה אני אומר לך, מה שהרמב"ם אומר באותן הימים זה גם קצת גמרא. הרמב"ם לא אומר מעצמו כאן. אה מעניין. הרמב"ם אומר עוד מהגמרא.

ר' יואל אשר: הגמרא אומרת את המילים באותן הימים ובארץ ישראל?

ר' יצחק: לא השפה, אבל כן. אה כל הגמרא כבר הייתה בבבל, הגמרא אומרת שאצלנו זה אחרת, לא צריך נעליים, ולא צריך בדיוק את הכמות של כסף וכדומה.

ר' יואל אשר: כי הרמב"ם, זה מה שנתתי לך את השיעור זה שיעור שנאמר בזמן המשנה. **"אבל בשאר זמנים ושאר מקומות"** **"אין הדמים עיקר"** לא מסתכלים על הכסף, אי אפשר לתת סכום מסוים כמה צריך להוציא, אלא תפוס את העיקר, תפוס את העיקרון של זה, שמה? והוא אומר **"יש מקומות שיהיו הבגדים שם ביוקר הרבה"**, יש מקומות שבגדים יקרים, **"או בזול הרבה"**, שבגדים מאוד זולים. **"אלא העיקר שסומכין עליו"** העיקר שעל זה צריך להישען, זה אומר שעל זה צריך לנהוג, כך צריך לפסוק הוא שמה? **"שמחייבין אותו ליתן לה בגדים הראויים"**

ר' יצחק: לימות הגשמים ולימות החמה.

ר' יואל אשר: בפחות" לכל הפחות, לפחות לא פחות, **"שלוש" כל אשה בעלת בית שם באותה המדינה"**. כך כמה שאישה בעלת בית מוציאה באותה ארץ.

נראה כאן שעל בנות לא הוציאו כל כך על בגדים. פעם אחת אישה היא גבירה, גבירת הבית, בעלת הבית,

ר' יצחק: בעלת בית קנו בגדים טובים יותר,

ר' יואל אשר: אז לפי מה שהסנדרט של בעלות בית צריכות להיות צריך לספק כך. בסדר,

דיון: האם אפשר לומר שהסנדרטים של היום משוגעים?

ר' יצחק: טוב. אומר הרמב"ם, היית חושב שכסות אומר רק בגדים? לא, כשכתוב כסות זה אומר עוד יותר.

ר' יואל אשר: אני אומר פשוט אני עדיין מעט אחרי מה שהרמב"ם אמר את זה אני חושב, אחרי זה אפשר עוד עכשיו ללכת אחורה ולראות כמה זה היה במשנה. כי למשל, יבוא בעל ויאמר שהיום זה משוגע הסנדרטים, נשים הולכות כל יום ראשון לקניות, אוקיי, זה שצריך רק פעם אחת בשנה נשאר עדיין ההלכה. ההלכה לא משתנה שצריך לקנות כל כמה שבועות בגדים חדשים כי זה הסנדרט בעיר.

ר' יצחק: לא, בפחות, אם האישה העניה ביותר בעיר. כאן מדברים בעניות, מיד נדבר בעשיר נכון? אבל אם למישהו אין כסף עודף ויש

ר' יואל אשר: אין סנדרט גבוה יותר באופן אישי,

ר' יצחק: הזול ביותר של העיר. אוקיי. באותה המדינה, מדינה זה אומר עיר.

ר' יואל אשר: אתה מתכוון שצריך להלביש מכף רגל ועד ראש. בגד צבעוני חדש זה משהו צעיר חדש, מטפחת חדשה,

ר' יצחק: משהו חתיכה על הבגד. אני חושב שמה שכתוב שם לא אומר שהוא צריך לקנות לה ליום טוב, היא צריכה להיות לה. אני בכלל חולק על ההלכה שצריך לקנות לאישה מתנת יום טוב. אישה, גבר שמח ביום טוב בכך שיש לו בשר. דווקא בשר נגמר, צריך לקנות תמיד ערב יום טוב חדש. אישה שמחה שהיא מתלבשת יפה, צריך לוודא שיש לה. אם היא צריכה לקנות בימות הגשמים, כנראה מגיע סט בגדי שבת, בגדי יום טוב, ווטאבר, יש לה כבר את זה. זו הנקודה.

הנעליים כתוב שמכיוון שצריך כמה סטים של נעליים בשנה, קונים כבר לכבוד יום טוב, זה יהיה שמחת יום טוב, אבל זה לא חיוב יום טוב לבגדים חדשים.

ר' יואל אשר: יכול להיות שהיו עולי רגל, עלו ברגל, אז זה באמת ענין של שמחת יום טוב, כי כל פעם לפני שעולים קונים נעליים חדשות, עם הנעליים החדשות הקדושות לעלות לירושלים.

ר' יצחק: אבל נשים פטורות, זה רק יראה כל זכורך. יכול להיות שהיא הולכת בכל מקרה, אבל, אוקיי.

ר' יואל אשר: נשים צדקניות היו באות, כן, לקחו את נשותיהם,

הלכה יג: במה דברים אמורים — באותן הימים ובארץ ישראל

ר' יצחק: כן. אוקיי, במה דברים אמורים? מתי השיעור? אומר הרמב"ם,

ר' יואל אשר: השיעור שאמרתי לך מכל הדברים האלה,

ר' יצחק: כמה כסף, כמה בגדים, כמה...

ר' יואל אשר: זה באותן הימים, אותם ימים, הוא מתכוון לומר הימים של המשנה, ובארץ ישראל. מעניין,

הסייג של הרמב"ם בא מהגמרא

ר' יצחק: כי הרמב"ם... זה גם כבר גמרא, זה אני אומר לך. מה שהרמב"ם אומר באותן הימים זה כבר גם קצת גמרא, הרמב"ם לא אומר מעצמו כאן. אה, מעניין. הרמב"ם אומר עוד מהגמרא.

ר' יואל אשר: הגמרא אומרת את המילים באותן הימים ובארץ ישראל?

ר' יצחק: לא השפה, אבל כן. אה כל הגמרא כבר הייתה בבבל, והגמרא אומרת שאצלנו זה אחרת, לא צריך כל כך נעליים, ולא צריך בדיוק את הכמות של כסף וכדומה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, מה שנתתי לך את השיעור זה שיעור שהוא לזמן המשנה. אבל בשאר זמנים

הלכות אישות פרק יב: שיעור כסות לפי מקום וזמן, כלי בית ומדור

הלכה יג (המשך) — כסות לפי המקום והזמן

ר' יואל אשר: מעניין, כי הרמב"ם זה

ר' יצחק: זה כלי הבית, כן? **"והמדור"**.

דיון: מאיפה יודעים שצריך לספק מדור?

ר' יואל אשר: כן, מאיפה יודעים את זה שצריך גם לקנות מדור? זה אומר שהוא מכניס את זה תחת גדר כסות, שכאשר התורה אמרה "כסות" היא התכוונה גם לגג מעל הראש. יכול להיות שגג הוא כמו בגד גדול יותר. יש את הבגד על הגוף, וגג מעל הראש זה גם לכסות את האדם, שלא יהיה,

ר' יצחק: לא להיות חשוף. הוא מביא מהקריית ספר, המהר"י בן חביב, שכתוב פסוק "אם בית אשה נדרה", אם היא עשתה נדר "בית אשה", נראה שאישה גרה בבית הבעל, פסוק מפורש, הוא צריך לשלם על זה, זה אומר שיש לה בית.

אבל ברצינות, יש לך הווה אמינא שלא צריך לספק איפה לגור? אה, טוב, אבל... למה דווקא בכלל כסות? זה הדבר הכי קרוב לכסות. זה חייב להיות דאורייתא. זה לא יכול להיות שמדאורייתא הוא צריך רק לתת בגד והיא תגור בהרים. אני אומר מה... באמת מעניין.

ר' יואל אשר: וצריך לחשוב, למשל, אם יש לו בית, הוא לא צריך לספק בית נוסף, הוא גר בביתו.

ר' יצחק: מדברים כאן למשל אפילו לא...

ר' יואל אשר: אפילו אם לא. כן.

ר' יצחק: אוקיי. לא ברור.

ר' יואל אשר: אני אומר שאחד המפרשים אמר ש"עונה" אומר בית, לא? "מעונה", לא?

ר' יצחק: כן, היה אולי פירוש כזה. אוקיי, הוא בנוי על הפירוש.

ר' יואל אשר: והרמב"ם לא קיבל כך, הרמב"ם אמר "בכלל הכסות".

דיון: המקור של שאר כסות ועונה בתורה

ר' יצחק: אבל זכור ש... אוקיי, אני לא יודע אם זה רלוונטי, אבל זכור שבתורה לא כתוב ממש שצריך לתת "שארה כסותה ועונתה" לאישה. בתורה כתוב שאפילו כשלווקחים אישה שנייה על האמה, שלא

ר' יואל אשר: ישכחו לתת פחות ממה שנותנים לכל אישה.

ר' יצחק: אז הרי פשוט שזה שצריך לתת "שארה כסותה ועונתה" לכתחילה, זה ידעו מקודם...

ר' יואל אשר: זה פשוט. אפילו לאישה שאתה חושב שיש לה סטנדרטים נמוכים יותר, גם לה תיתן.

ר' יצחק: זה מגיע לאישה רגילה. כן. על כל פנים, יכול להיות שזה פשוט, שזה אומר שהוא צריך לתת את הדברים הרגילים שאישה צריכה.

דרך אגב, מה ההבדל אם זה "שאר" או "כסות" או "עונה"?

ר' יואל אשר: זה לא אומר שום הבדל על

ר' יואל אשר: לא, אני אומר, שקונים את זה פעם אחת בשנה, אולי זה כן סטנדרט לתמיד?

ר' יצחק: אתה יודע? לא. לא, להיפך. הרמב"ם אומר ש, אתה רואה מההלכה בסך הכל שצריך להיות, להיפך, כמו שאמרת טוב קודם, אני חושב שאמרת קודם הקדמה, אחר כך תפסת שאתה לא צודק, אני חושב שאתה כן צודק. אמרת שנשים צריכות כל עונה בגדים, אבל לא צריך, מסתבר להיפך. בארץ ישראל המנהג היה שצריך בגדי קיץ בגדי חורף, אבל אפשר להשתמש באותם. אם באמריקה צריך חורף וקיץ, אבל אי אפשר להשתמש בבלאיות,

ר' יואל אשר: צריך כן לקנות נוספים לכל עונה. אה, אה, נכון, שכחתי. נכון. הגיוני, כי למשל, חורף בארץ ישראל לא כל כך קר, אז צריך קצת יותר חם, אבל צריך להיות מעיל, אי אפשר ללכת בשבת עם מעיל שחוק,

ר' יצחק: ואין בגדי קיץ.

ר' יואל אשר: כן? אוקיי. נכון. בדיוק.

הלכה יד — ובכלל הכסות: כלי בית ומדור

ר' יואל אשר: יפה, אומר הרמב"ם הלאה: זה כסות שאומר בגדים. אבל **ובכלל הכסות** יש עוד דברים שזה אומר לא בגדים, אבל זה בגדר כסות. **שהוא חייב לה.** מה זה? מה זה? **כלי בית,** כלי בית, מכשירי חשמל, דברים כאלה, כלי בית. **ומדור שיושבת בו,** והבית שהיא גרה בו.

ר' יצחק: כלי בית, זה אומר. והבית עצמו. כן. אולי מדור אומר חדר,

ר' יואל אשר: או בית שלם? כן, הוא הולך לומר. צריך לשכור דירה, אפילו לא לקנות דירה, אלא לשכור מקום לגור.

מעניין, כי מדור הוא כנראה הרבה יותר יקר, לפחות בהשגות שלנו, מדור הרבה יותר יקר מהכסות, אבל כסות צריך... אוקיי, אין הבדל, נו.

מהם כלי הבית?

ר' יואל אשר: אוקיי, אז ומה הן **כלי הבית**? אילו כלי בית צריך הבעל לספק לאישה? **מיטה מוצעת,** מיטה שמכוסה. זה אומר, לא מיטה יבשה, אלא מיטה עם מצעים,

ר' יצחק: כן? לכאורה. מיטה אולי אומר שעליה יושבים, היו יושבים אז עליה,

ר' יואל אשר: כן? אוקיי, **ומפץ, מממ.** או **מחצלת,** אומר זה עוד כלי המיטה, נאמר מזרון, דבר שיושבים עליו. דבר שיושבים עליו. **לישב עליה,** כן. כן. מממ. הלאה,

ר' יצחק: מה עוד? זה אומר, היו יושבים או על מיטה בסעודה, או על הרצפה. אבל על הרצפה לא יושבים ישירות על הרצפה, יושבים על מפץ מחצלת, סוגים שונים על מחצלת כזאת, יושבים על. כן מחצלת, בדיוק, כן. חוץ מזה, כן?

ר' יואל אשר: וכלי, וכלי **אכילה ושתייה,** מממ. כן. כגון קדירה, סיר לבשל, וקערה וכוס ו**בקבוק,** כלי אוכל. "בקבוק" ו"בקבוקים", **"וכיוצא בהן"**, דברים שצריך להיות בבית.

ר' יואל אשר: כן, אבל אפילו פחות מאיך קוראים דירה סרוחה. בקיצור, זה צריך להיות דירה ראויה. אני מתכוון כן מגיע לה, ששוכר לה, יש לה רשות להיות לה ד' על ד' משלה. נראה כבר שצריכה להיות לה בית כיסא משלה. כן, משלה? לא, הרי יש בית כיסא בפינת העיירה.

דיון: ההקשר של ההלכות - כשהאיש לא גר עם האישה

ר' יצחק: לא, כתוב משלו, אבל אני חושב שההלכה

ר' יואל אשר: מדברת כשאחד

ר' יצחק: אדם יש לו כמה נשים למשל,

ר' יואל אשר: או נכנס אפילו אחד

ר' יצחק: אדם גר ביחד עם אישה: אני לא רוצה ללכת. הלכות. תראה כאן, כל ההלכות האלה זה משהו שממוסגר במצב שיש לו אישה, הוא בא פעם בשבוע, מי יודע איפה הוא גר,

ר' יואל אשר: הוא גר אצל האישה האחרת,

ר' יצחק: אז, כמו יעקב שהיה לו אוהל אוהל לרחל אוהל ללאה ו. כן. או כמו המקור של כסות ועונה. הוא גר עם אה עם האישה החדשה, אחרת יקח לו, יש לו את האמה המסכנה. אז היא צריכה להיות לה בית. היא לא גרה בביתו.

אם היא גרה בביתו, בוודאי הבית שלו צריך גם לכלול, אני מסכים שהבית שלו צריך להיות לו בית כיסא וכו', כי זה חלק שהוא צריך לספק לאשתו, אבל הוא גם רשאי לגור שם, לא כך? בדרך כלל אישה גרה, אישה רגילה גרה ביחד עם בעלה. אולי לא? אולי הסדר היה אז ש?

ר' יואל אשר: נכון, כל ההלכות האלה זה גם ואוכל עמה מלילי שבת, יכול גם להתכוון לזה,

ר' יצחק: שכשאדם גר בבית, הוא שם תמיד,

ר' יואל אשר: אבל, אפילו באופן שיש לו אישה צריך, אני חושב שזה פשוט, כי אם באופן שהוא גר איתה הרי אין שאלה.

זה הגיוני מאוד, כי לא מדברים כאן על אדם שצריך לתקצב כמה הוא מוציא על חיים. זה הרי פשוט, אלא מדברים כאן כמה הוא צריך לספק לאישה. כשהוא לא גר באותו בית והוא מספק לה, הוא צריך לשכור לה בית של ארבע אמות על ארבע אמות.

חצר ובית הכיסא

ר' יואל אשר: ובאמת בעל בית, ותהיה רחבה חוצה לו, הוא צריך גם לספק לה קצת חצר מול הבית, מרפסת, חצר, כדי להשתמש בה, כדי שתוכל להשתמש.

ר' יצחק: כן, פעם הסדר היה שלא ישבו בבית,

ר' יואל אשר: החפצים, רוב החיים והתשמישים היו בחצר. מהמ. ויהיה לו בית הכיסא חוץ ממנו. בחוץ מהבית יהיה בית כיסא.

מהמ. כן? חוץ ממנו זה אומר? שיהיה בחוץ מהבית?

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: לא בפנים? למה הוא מדקדק

ר' יצחק: איזו קריירה שזה עומד. כל הרשימה היא... זה לא שהתורה אומרת שזה שונה מזה. התורה אומרת, תן לה מה שאישה צריכה. אוקיי. "והמדור", מה השיעור מדור? כן?

שלוש קטגוריות: שאר, כסות, עונה

ר' יואל אשר: יכול להיות שיש שלוש קטגוריות של דברים: שאר צריך לקנות כל יום אוכל חדש, אוכל נגמר. אי אפשר לקנות, אי אפשר לאכול על השנה, אוכל הוא על היום.

ר' יצחק: לשלושה חודשים למדנו אחד שיש לו מניח ביתא ריקן.

ר' יואל אשר: אוקיי. אז אחר כך, כסות זה כל הדברים שקונים פעם אחת עד שנהיה... עד שנשחק, ועונה זה כבר דבר פיזי בין האיש והאישה. אוקיי. אז איך מכניסים את כל הדברים תחת כסות, מה כן הכניסו תחת שאר?

ר' יצחק: מגדל ארוך של רהיטים,

ר' יואל אשר: כן, קונים פעם אחת עד שנשבר.

ר' יצחק: ושאר הכניסו דווקא את כסף הכיס שהיא צריכה ללכת למרחץ.

ר' יואל אשר: אה, כסף הכיס זה גם משהו שמתבזבז. אז שאר זה משהו שהאיש צריך כל יום לשאול את אשתו, יש לך שאר? או כל שבוע נאמר. משבת לשבת. וכסות זה כשנשבר הסיר צריך לקנות סיר חדש, אבל זה הוצאות יותר חד-פעמיות, או פעם אחת בזמן ארוך יותר הוצאות.

שיעור המדור

ר' יואל אשר: אוקיי. ומה המדור? ששוכר לה, הוא צריך לשכור לה. סתם לפחות לשכור, זה אומר אם קונה הוא בוודאי טוב. אבל הוא צריך לפחות לשכור לה "בית של ארבעה אמות על ארבעה אמות" חדר של ארבע אמות על ארבע אמות.

אני מתכוון לה. זה אומר אם הם גרים ביחד, הוא צריך להיות לו ארבע אמות והיא צריכה להיות לה ארבע אמות. היא צריכה להיות לה ארבע אמות משלה. כי הרי למדנו כך, בהלכות שבת, ארבע אמות זה מקומו של אדם, היא צריכה להיות לה מקום נוח, היא לא צריכה להיות דחוסה איתו כל הזמן. היא צריכה להיות לה משלה. אם קונה הוא בית, יהיה לכל אחד מהם ד' אמות.

ר' יצחק: הרי לא רואים כך את המנהג.

ר' יואל אשר: כי הבתים שלנו גדולים יותר מד' על ד' אמות.

ר' יצחק: לא, אבל אם אין לה חדר שינה נוסף עם... היא ישנה באותו ד' על ד' אמות שלו.

ר' יואל אשר: כי זה יותר מד' על ד' אמות. זה נראה כמו מינימום. נאמר שהוא עני,

ר' יצחק: הוא גר ביערות,

ר' יואל אשר: אם יש לו רק בית קטן של ד' על ד' אמות, הוא לא יכול לכפות עליה להידחס לאותו בית. הוא צריך לשכור לה בית של ד' על ד' אמות.

ר' יצחק: אני לא יודע אם כתוב זה, אולי סתם זה לשניהם בית.

הלכות אישות - מדור, תכשיטים, הכל לפי עושרו, וכסות לקטנים

מדור - רחבה חוצה לו ובית הכיסא

ר' יואל אשר: ותהיה רחבה חוצה לו, הוא צריך גם לספק לה קצת חצר מול הבית, מרפסת, חצר, כדי להשתמש בה, כדי שתוכל להשתמש.

ר' יצחק: כן, פעם הסדר היה שלא ישבו בבית,

ר' יואל אשר: החפצים, רוב החיים והתשמישים היו בחצר. ויהיה לו בית הכיסא חוץ ממנו. בחוץ מהבית יהיה בית כיסא. כן? חוץ ממנו זה אומר, שיהיה בחוץ מהבית?

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: לא בפנים. למה הוא מדקדק על המילה חוץ ממנו?

ר' יצחק: אני חושב שכמו שאתה אומר, שיהיה שם קרוב, לא רחוק מדי, וגם לא בפנים. בית הכיסא בחצר.

ר' יואל אשר: סמוך לשולחנו זה מותרות, אבל לפחות ליד הבית משהו יהיה... אוקיי.

שאלה: מי שגר במרתף בלי רחבה

ר' יואל אשר: אז מי שגר במרתף עם אשתו ואין לו רחבה חוצה לו?

ר' יצחק: לא, בזמנים של היום לא המנהג להיות רחבה בכלל. בזמנים של היום עושים רוב העבודה בבית. אז רחבה שם שטפו כביסה,

ר' יואל אשר: שם אפו, בישלו. אבל כל אחד נהנה להיות לו קצת מרפסת או משהו קצת חצר אחורית.

ר' יצחק: כן, אבל לא זאת ההלכה. רחבה זה אומר להשתמש בה. כך אני חושב.

ר' יואל אשר: כן.

תכשיטים - תחת הקטגוריה כסות

ר' יואל אשר: טוב, אומר הרמב"ם הלאה: וכן,

ר' יצחק: עד כאן הלכות כסות. עכשיו, חוץ מכסות,

ר' יואל אשר: מגיע, לא, עכשיו עוד בכסות. כן,

ר' יצחק: כסות זה אומר בגדים, אבל... כסות, מדור, ודבר שלישי,

ר' יואל אשר: זה רמה שלישית. כסות זה בסיסי, אדם שצריך הרי להיות לו בגדים. תכשיטים זה כבר... זה כבר... מותרות. זה נכנס תחת כסות. וכן מחייבין אותו ליתן לה תכשיט, אנחנו מכניסים, כן, כמו שהרמב"ם מכניס תחת כסות.

ר' יצחק: כגון, מה זה אומר תכשיט? כגון בגדי צבעונין להקיף על ראשה ופדחתה,

ר' יואל אשר: מטפחות יפות לשים על ראשה. ופוך ושרק זה אני חושב סוגי איפור. שרק, כן, שרק, כן. כלה נאה וחסודה, כמו שכתוב שם,

ר' יצחק: לא כחול ולא שרק ולא יעלת חן. שרים לכלה שהיא לא צריכה איפור, אתה חושב שהיא כן צריכה. אומרים לה כך.

ר' יואל אשר: כשהיא כלה לא צריכה, מה עוד החן? והוא צריך לספק לה איפור, זה גם בגדר תכשיטים. למה?

ר' יצחק: וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו. הוא צריך לוודא שהיא נראית יפה בשבילו. ומי צריך לשלם על זה?

ר' יואל אשר: הוא. הוא. אבל מה... שוב, אני רוצה להבין, אם זה בגדר כסות, אדם בגלל זה נקרא בגדר כסות. זה אומר, כסות זה אומר שאדם צריך להיראות נורמלי, אבל לאישה שיש לה בעל, תחת גדר כסות יותר מזה. דברים שהם מותרות. למה?

ר' יצחק: כי יש לה הרי בעל, שלא תתגנה עליו. הממ.

חידוש: תכשיטים נעשים כסות כי יש סיבה

ר' יואל אשר: הצורך לזה, נראה כבר נפקא מינה לעניין שזה נכנס בגדר כסות זה רק כי יש סיבה כדי שלא תתגנה עליו. ממילא זה נעשה כסות בסיסית. זה אומר אם ילדה רוצה להיות לה בגדי צבעונין זה לא ייכנס בגדר כסות. זה לא רלוונטי כי אין הלכות כסות אבל זה לא ייקרא כסות כי בשבילך זה מותרות, מה שאין כן לאישה שיש סיבה שזה

ר' יצחק: הכרח זה כבר נקרא כסות.

ר' יואל אשר: הממ. כן.

ר' יצחק: כל השיעורים שלמדנו עכשיו,

ר' יואל אשר: מעניין שהרמב"ם אומר תכשיט אומר הוא את הדברים, בזמן הרמב"ם היו גם תכשיטים יהלומים וזהב וכסף, אבל נראה שזה דברים יקרים, זה לא בגדר חיוב גמור.

ר' יצחק: תכשיט זה אומר כמו בגד,

ר' יואל אשר: עוד קצת בגד, בגדי צבעונין זה אומר בגד יותר מפואר, מטפחת יפה, צעיף יפה,

ר' יצחק: כן. אבל מיד נראה, אצל עשיר הוא צריך דווקא לתת זהב וכסף, אצל עני הוא צריך לתת זה. אה,

ר' יואל אשר: במה דברים אמורים עולה על כל ההלכות מקודם? כן,

ר' יצחק: על כל ההלכות עד עכשיו. זה אומר פשוט תכשיט זה אומר היא לא צריכה רק להיות לה כמו בגד כסותה, היא צריכה להיות לה בגד שהוא אנושי, מגיע כן.

במה דברים אמורים - הכל לפי עושרו

ר' יואל אשר: כל הדברים האלה, במה דברים אמורים, כל ההלכות האלה המינימומים, בעניי שבישראל, אצל העניים מהעם היהודי צריך לתת לפחות את הדברים האלה. אבל בעשיר, אם הוא אדם עשיר, הכל לפי עושרו, החיוב של כסות יהיה לפי עושרו. אפילו היה ראוי, אם הוא סוג כזה של אדם שהסטנדרט שלו הוא לקנות לה כלי משי, משי, ורקמה, רקומים דברים יפים, וכלי זהב, אז כופין אותו ונותן. אפשר לכפות עליו אם היא דורשת לכאורה והוא צריך לתת לה כי זה הסטנדרט שלו. אותו

ליהודים בגלות שאין להם ממש, הלוא מה תכפה אותו להוציא, מה יהיה לה מזה שהוא יישאר עני עוד יותר?

ר' יואל אשר: כן, אבל היא, היא יכולה הרי למצוא גברים טובים יותר שכן מוכנים לתת.

ר' יצחק: נו, אם היא יכולה למצוא, היא יכולה למצוא.

ר' יואל אשר: לא, אין כופין אותו להוציא זה אומר גם שהיא לא יכולה לדרוש גט.

ר' יצחק: אני מבין,

ר' יואל אשר: אני לא יודע, הרמ"א מתכוון אולי לומר שבית הדין יתערב ויגיד לו לגרש, אבל יש לה כן את הזכות, אם נאמר את הרמ"א, אם היא באה, היא אומרת "אני לא רוצה לקבל כמו הרמ"א, קים לי כמו הרמב"ם" היא לא תוכל לדרוש גט?

ר' יצחק: רק להבין את הרמ"א. קים לי עובד אחרת בדרך כלל. על זה מדבר הרמ"א, בדיוק,

ר' יואל אשר: ירדפו אותו אוקיי, זה בוודאי, הרמב"ם לא מביא כאן, הרי יש גם הלכות צדקה, בכל עיר היה קופה עם תמחוי, ובמקום כופין אותו להוציא,

ר' יצחק: הרב ילך לראות, לוודא שהיא מקבלת. לא, היא יכולה לומר שהיא לא רוצה מהקופה, זאת הרי הנקודה לכאורה.

ר' יואל אשר: הקופה תיתן לו, שהוא ייתן לה. יש הרי גם צדקה, יש עולם של צדקה.

ר' יצחק: נראה שזה לא הולך כך, אבל הנקודה היא שנראה לי איך קוראים לזה? שיש מי שאומרים אין כופין להוציא, ובאמת לא החזיקו מעמד בזה.

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: אוקיי, צריך לדעת, לכאורה יש לזה קשר למציאות, הרמ"א כנראה דיבר על מציאות שכרגע אפילו אוכל לא יהיה לה, וגם לא יהיה לה בעל, עכשיו לפחות יתחזקו שני עניים ביחד, אוקיי, צריך לדעת את המצב. וגם חשבתי על המעשה של רבי עקיבא שעזב את אשתו והיא לא הייתה לה תבן, הוא רואה שזה ענין של מחילה.

ר' יצחק: מה? זה כתוב במה שנלמד מאוחר יותר. כן, אוקיי. אולי אסור, אולי מותר,

ר' יואל אשר: אני לא יודע. האם הרמב"ם אומר כמו שלמדנו אתמול שמה שרחל,

ר' יצחק: כסף לא היה לו בכל מקרה, מה שהוא השאיר לה זה בעצמו בעיה.

ר' יואל אשר: זו שאלה איך הוא יכול היה לוותר על הכל כמו עונה וכדומה, אבל כתוב שם גם שהיא הייתה עניה מאוד, ובא עני לבקש תבן, והיא התחזקה

ר' יצחק: שיש עניים יותר ממנה. כן, כן, אבל גם קודם לכן לא היה להם, נכון? אוקיי. שוב, זה ברור שההלכה היא כשהיא רוצה,

דבר, וכן המדור, הבית, לפי עושרו, לפי העושר, אותו דבר, והתכשיט וכלי הבית הכל לפי עושרו. אז כל ההלכות שלמדנו זה המינימום, אבל אחר כך לפי כמה כסף יש לו.

ר' יצחק: וכמו שלמדנו במזונות, המינימום מאוד חשוב.

ר' יואל אשר: כן, המינימום זה חיוב גמור.

ואם קצרה ידו - כופין אותו להוציא

ר' יואל אשר: ואם קצרה ידו ליתן לה ואפילו כעני שבישראל, אם ידו קצרה, אין לו ידיים ארוכות, אין לו יד רחבה, כן, אין לו כסף לזה, ואפילו כעני שבישראל הוא לא יכול לתת לה הוא

ר' יצחק: לא יכול לתת לה הוא

ר' יואל אשר: לא יכול אפילו לתת לה את הבסיס.

ר' יצחק: אהה אז מה? אז כופין אז כופין אותו להוציא.

ר' יואל אשר: צריך לכפות עליו ש, שיתן לה גט אם היא רוצה. ואם הוא עני אין לו כסף לקנות שמלה, בוודאי לא יהיה לו מאתיים, מנה מאתיים, אז אין לו טענות ותהיה הכתובה חוב עליו עד שיעשיר, הוא יחזיק את הכתובה כחוב עד שיתעשר. אז הוא יוכל להיות מחזיר גרושתו, אם היא עוד תרצה, אם היא עוד תהיה זמינה, או שהוא יצטרך לשלם את הכתובה.

ר' יצחק: אוקיי מאוד טוב.

דיון: שיטת הרמ"א - יש אומרים שאין כופין אותו להוציא

ר' יואל אשר: עד כאן מה שהוא צריך לתת לאשתו. עכשיו נלמד שהוא צריך לתת לילדיו גם.

ר' יואל אשר: כן כן? זה מעניין כל הזמן ש האיש האיש, האיש העני מה הוא יעשה? הוא יתחיל להשתמש בשפה הרומנטית: "אין לך ממש כלום,

ר' יצחק: אבל יש לך אותי". הזוהר בפרשת

ר' יואל אשר: בראשית אומר שם שש הוא מדבר שם על על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, שאישה לא צריכה דברים יפים כמו בת מלך, היא צריכה בעיקר את מה שהיא רגילה מהאבא, לא זוכר, להיפך לא בת מלך שהתאהבה באדם פשוט לא צריכה דברים יפים כי היא רוצה את האדם. אבל זה תורה יפה, אבל למעשה אדם צריך להיות לו הבסיס שלו.

ר' יצחק: דרך אגב, קודם כל הה הרמ"א, כן, הרמ"א הקדוש אומר כבר, נראה אם אפשר למצוא כאן מהר. הרמ"א הקדוש באבן העזר סימן ע"ג כתוב כך: אם, זה הטור, אוי אני צריך את השולחן ערוך, שולחן ערוך אבן העזר כתוב כך: ומי הוא עני ביותר כופין אותו.

ויש אומרים שאין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו. רבינו תם. מאוד מעניין, כמו שכבר מבינים, הרמ"א נותן קולא שמי שאין לו, אין לו. בוודאי שהקולא באה מהמציאות. שמה שהמשנה כתובה, מדברת כמו שאומרים המשניות כתובות לעשירים. בכלל יהדות עשויה לעשירים, שיש לכל אחד יש משהו נחלה איפשהו בארץ ישראל, הרי יש דין כל יהודי יש לו ארבע אמות בארץ ישראל ויש לו מאיפה לקחת. השאלה היא אם הוא רשע, הוא לא נותן לאשתו, נותן כן. מי שאין לו ממש, שולחן ערוך עשוי

ר' יואל אשר: צריך לדעת. צריך לחשוב. אני מתכוון, אם ממש אין להם מה ללבוש, להיות ערום זה כמו להיות רעב. אולי הדברים, צריך כל שנה בגדים חדשים.

ר' יצחק: אולי זה רק נוגע. הוא ערב. אוקיי, בוא שוב. אדם נורמלי מספק לילדיו גם לפי עושרו.

ר' יואל אשר: עכשיו, אבל אני אומר, לגבי אוכל כן עמדו, חכמים להתערב ולתת אפילו לילדים גדולים יותר.

ר' יצחק: כסות לא ברור. הוא אומר שהחלקת מחוקק והבית שמואל אומרים את החידוש שיש את אותו דבר בכסות, אבל ברמב"ם זה לא כתוב. אני לא יודע אם אפשר לדייק שאין. צריך לדעת.

ר' יואל אשר: כן, אוקיי. אוקיי. כן. אומר הרמב"ם הלאה: "זה הכלל: כל מי שיש לו עליו מזונות" – כל אחד שהאב חייב בזה, **ר' יצחק:** כל אחד שהאב,

ר' יואל אשר: שה, כל אחד שהאב חייב על כל אחד שיש את זה, החובה לספק לו מזונות, "בין בחייו בין אחר מותו" – כמו שלמדנו אתמול שהאלמנה יש לה גם אוכל מנכסי הבעל אפילו אחרי מותו, אז אותן הלכות כמו מזונות זה כסות וכלי בית ומדור, כל הפיזי, פיננסי,

ר' יצחק: פיזי, כן, הכסות, אותו דבר כמו

ר' יואל אשר: "וכל שבית דין מוכרין למזונותיו" – כל הדברים שלמדנו אתמול אם הוא נסע ולא השאיר אוכל, זה גם אותו דבר, ימכרו לבגדיה, "לכסותו וכלי ביתו ומדורו". כל הדברים זה אותן הלכות ש... נכנס טוב. כן.

הלכה: תכשיטים כשהבעל נסע

ר' יצחק: עד כאן הלכות אבל נלמד שיש כן חילוק, תכשיטים לא, כן?

ר' יואל אשר: כן, אומר הרמב"ם: עכשיו למדנו שחלק ממדור זה גם תכשיטים. אומר הרמב"ם: אבל יש חילוק בין אישה שהיא עם בעל לבעל שנסע. "האשה שהלך בעלה" – בעלה נסע, "ופסקו לה בית דין מזונות" – ובית דין, היא הלכה לבית דין לטעון שהבעל לא השאיר לה כסף, עשו את אותו דבר שבית דין פסק מזונות וכסות וכלי בית ושכר מדור, תחשוב שעם זה באים גם תכשיטים, כי כך למדנו. אבל בתכשיט למדנו שהסיבה למה חסר זה שלא תתגנה על בעלה. כי זה לא ממש חלק מהמילה כסות. אלא כשלפי המצב חסר, זה ייכנס בגדר כסות. אבל במקרה שאין לה בעל, "אין פוסקין לה תכשיט, שהרי אין לה בעל שתתקשט לו". אין לה בעל למי להתקשט. אז נראה שתכשיט זה נוסף, זה לא רק שתיראה כמו אדם. כל מה שהיא צריכה להיראות כמו אדם, כשהיא צריכה לצאת, או הולכים לשמחה, זה כסות. אבל מה שהוא נוסף,

ר' יצחק: תכשיט זה אומר איפור, כך למדנו, דברים כאלה. כן.

ר' יואל אשר: אין לה בעל שתתקשט לו.

הלכה: נשתטה בעלה או נתחרש

אם היא לא רוצה לא מתחילה השאלה, אני מתכוון שהרמ"א אומר אפילו כשהיא רוצה אומרים לה "בואי לכאן, זה לא כל כך פשוט".

ר' יואל אשר: אוקיי.

כסות ומדור לבנים ובנות קטנים

ר' יואל אשר: אה, מה קורה עם הילדים? למדנו אתמול שהילדים שהם סמוכים על שולחן ה, כן, אם, הילדים שהאם דואגת להם תמיד, זה חלק מהאם לא שמחה כל עוד ילדיה רעבים. אותו דבר לגבי כסות, ולא האשה בלבד, אלא בניו ובנותיו הקטנים בני שש או פחות, גם כן! חייב ליתן להן כסות המספקת להן, כמה שחסר,

ר' יצחק: כלי תשמיש לא הוקבע שיעור של זוז,

ר' יואל אשר: כמה שצריך, כמה שזה. הא? כלי תשמיש שהם צריכים,

ר' יצחק: ומדור לשכון בו.

ר' יואל אשר: ממ. ארבע אמות נוספות לילדים. או כמה שצריך, מקום לילדים. כן כן.

ר' יצחק: לא. כן. שיהיה מקום להם.

חילוק: אצל ילדים לא כפי עושרו אלא כפי צרכם

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, אבל לילדים אין חיוב לעשות לפי עושרו, ואינו נותן להן כפי עושרו אלא כפי צרכן בלבד, רק כמה שחסר להם. ממ. אם, כן.

ר' יצחק: אין את ההלכה, כלומר אצל אישה, זו ההלכה שהוזכרה אתמול. אצל אישה יש הלכה שלפי עושרו צריך לתת. אם הוא יהודי בעל בית, יהודי בעל בית צריך לתת לאשתו בגדי זהב. לילדיו, אפילו יהודי בעל בית, לא צריך לתת בגדי זהב. צריך לתת מה שצריך. לא. אוקיי, זה הכלל כן.

ר' יואל אשר: אם וכאן לא נכנסת תקנת חכמים לתת אפילו אחרי בן שש. נראה שבגדים זה לא כל כך חשוב.

ר' יצחק: אני לא יודע. מעניין. הוא לא אומר. באמת שאלה טובה. הוא לא אומר. הוא לא אומר.

ר' יואל אשר: אני לא יודע. טוב לדעת. צריך לחשוב. אני מתכוון, אם ממש אין להם מה ללבוש, להיות ערום זה כמו להיות רעב. אולי הדבר שצריך כל שנה בגדים חדשים, אולי זה רק נוגע.

ר' יצחק: הוא ערב. אוקיי, בוא, מדברים, שוב. אדם נורמלי מספק לילדיו גם לפי עושרו.

ר' יואל אשר: עכשיו מדברים כשכופים אותו. כן באמת, אבל בדיוק כמו לגבי אוכל כן עמדו חכמים להתערב.

הלכות כסות, כלי בית ומדור – המשך

הלכה: כלל בנוגע כסות, כלי בית ומדור

ר' יצחק: באמת אין לי את השאלה. הוא לא אומר. הוא לא אומר. אני לא יודע.

על האישה. אז התכשיטים יהיו התנאי. אם מישוהו אוסר את עצמו על האישה, או אוסר את ביתו למשל על האישה, אם היא הולכת להתקשט. כי זה מה שזה אומר.

ר' יצחק: "המדיר את אשתו" לא כתוב כאן, אבל יכול להיות שצריך ללמוד. הרמב"ם לא אומר, כי נראה שאפשר

ר' יואל אשר: ללמוד בהלכות נדרים.

ר' יצחק: אבל או הוא אומר שתשמישו אסור עליך אם תעשי כך, או אולי יש אופנים אחרים.

פשט ההלכה: חילוק בין עני לעשיר

ר' יואל אשר: אוקיי. "המדיר את אשתו" – אם הוא עושה נדר על אשתו, שהנדר גורם שהיא תהיה אסורה להתקשט "באחד מכל המינים"

ר' יצחק: שמנינו קודם.

ר' יואל אשר: זה אומר אפילו רק אחד מהם, כמו שלמדנו לגבי אפילו פרי אחד. הוא אומר, רק אתה לא יכול לאכול כחול. "שנה אחת" אם אגב "בעניות",

ר' יצחק: אם הוא עני, הוא עני,

ר' יואל אשר: אז "שנה אחת יקיים" – עד שנה אחת ישאירו אותו. אה, הולך לחסוך חמישה דולר בשנה,

ר' יצחק: אין לו כל כך הרבה קישוטים בכל מקרה. כן.

ר' יואל אשר: שנה אחת הוא יכול להחזיק אותה. שנה אחת לא דורשים ממנו לתת גט. כי נראה ששנה אחת, הוא רוצה לחסוך כסף שנה אחת, הוא חושב שזה יעזור לו

ר' יצחק: לצאת מהבור, משהו,

ר' יואל אשר: נותנים לו הזדמנות. כן, זה חלק מעניות, לא, אין בגלל זה, אם זה מרשעות, אין חילוק עני או עשיר.

ר' יצחק: לא, לא, לא.

ר' יואל אשר: האישה מנצלת אותו את כל כספיו, אין לו, הוא עני.

ר' יצחק: לא, הרי תרגמתי, כי עני יש לו לכתחילה פחות תכשיטים, אז לא ללכת עם תכשיטים שנה שלמה זה עניין קטן יותר, זה לא עניין גדול. עשיר, עשירה יש לה הרבה תכשיטים, אז זה כבר חילוק גדול. כך הכוונה.

ר' יואל אשר: אני לא מתכוון כך. אני מתכוון שהמילה היא שאם אתה עושה את זה מתוך דוחק, נותנים עוד זמן, נותנים עוד זמן והוא ימצא עצה.

דיון: למה צריך נדר?

ר' יצחק: "המדיר את אשתו" נותנים שנה. אז כי אין לו כסף, הוא לא יכול סתם לא לתת, ויקראו לו בתורה שהוא לא נותן, למה הוא צריך לעשות נדר? נדר עושים אנשים בגלל אנשים דתיים, אני לא יודע למה, סיבות אחרות. למה צריך לעשות נדר?

ר' יואל אשר: מה שאתה אומר זה חידוש יפה, שעני, אבל לכאורה לאו דווקא, כי יש לה פחות, אבל זה חשוב לה. בדיוק להיפך, הדבר האחד שיש לה עוד כן אתה לוקח ממנה,

ר' יצחק: נכון. "אבל", נו,

ר' יואל אשר: עכשיו אני מבין למה הוא נסע בכלל. "אבל מי שנשתטה בעלה או נתחרש",

ר' יצחק: הקישוט הוא לא תתגנה על בעלה. סתם לאחר לא צריכה תכשיט. היא יכולה ללכת, אני לא יודע אם זו עבירה, אבל זה לא חסר. "אבל",

ר' יואל אשר: "אבל מי שנשתטה בעלה או נתחרש" – מי שבעלה נעשה שוטה או חרש, אפשר גם לומר כאילו זה סוג של אין לה בעל. אבל לא, כן "פוסקין לה תכשיט", כי בסופו של דבר יש כאן בעל

ר' יצחק: שצריכה להתגנות נכון.

ר' יואל אשר: להיות מבין באיפור לא צריך שכל או יכולת לדבר. לדעת. "פוסקין לה תכשיט". אומר הרמב"ם: "ודין הבעל עם אשתו בטענת הכסות והכלים ושכר הבית" – זה אותו דבר, "כדינם בטענת המזונות".

דין טענות בכסות

ר' יצחק: אם הוא אומר,

ר' יואל אשר: כמו שלמדנו אתמול הרבה הלכות של טענות, 25 דקות בבית. כן, אני זוכר את השיעורים. כן, באו שאלות האם הוא צריך להישבע, האם היא צריכה להישבע, וכן הלאה. אז כל הטענות האלה גם לגבי כסות, כלים ושכר הבית, זה אותו דבר כמו טענת המזונות, שאם הם טוענים: "נתתי", והיא אומרת: "לא נתתה", זה יתברר מתי, מי הוא המוציא, מי צריך להישבע, וכן הלאה. הדינים כאן יהיו אותן הלכות כמו באוכל.

ר' יצחק: עד כאן.

הלכה: המדיר את אשתו מלהתקשט

ר' יצחק: אז עד כאן בפרק הזה למדנו מה הן ההלכות כמה כסות, ומה בכלל כסות, ומתי אפשר לתבוע את זה. עכשיו באה הלכה חדשה שהיא קצת קשורה לזה, שלכאורה כבר לא ישירות הלכות כסות, אפשר לומר מאחר והוא חייב לתת לה תכשיט, אסור לו למנוע ממנה, אבל זה קצת יותר רחב גם. יש עוד דברים שזה לא ממש תכשיט, ונלמד האם לאדם יש זכות למנוע מאשתו על ידי שהוא עושה לה נדר איכשהו, שהוא אוסר את תכשיטיו עליה או משהו, שהיא לא יכולה להתקשט. למדנו אתמול גם הלכות דומות לגבי מדורן. לגבי, איך קוראים לזה? לגבי שאר, אותו דבר דומה לגבי כסות.

ר' יואל אשר: למדתי על לא לאכול אוכלים מסוימים, עושים נדר על אוכלים מסוימים.

ר' יצחק: בוא נלמד לגבי דברים אחרים אם עושים נדר עליה.

דיון: מנגנון של נדר על האישה

ר' יואל אשר: "המדיר את אשתו", אבל כשאומרים עושים נדר עליה, בעל לא יכול לעשות נדר על האישה. הוא יכול לעשות נדר שאם תתקשטי, אהיה אסור עליך. בעל יכול רק לאסור את עצמו

ר' יצחק: למה לתת יותר זמן? לא לקחת את זה בפשטות, כבר חשבתי על אחד שהוא מביא לה. אבל אני אומר את הסיבות למה זה לא הגיוני... אני חושב כך: שכי, שלא בא נדר. אתה יכול אולי לומר: אין לי, אין לך, זה נושא אחר.

ר' יואל אשר: אתה צריך לעשות נדר. במקום שהיא תטרטור אותו: תן לי את התכשיטים שלי, תן לי את התכשיטים שלי, הוא אמר: אני הולך לעשות נדר, וזהו, אני לא שומע יותר ממך.

ר' יצחק: בדרך כלל נדר זה משהו כזה זה משהו כזה.

ר' יואל אשר: סתם הוא שולט בה. לא שאין לו. אוקיי, אני שומע.

ר' יצחק: זו דתיות.

המשך ההלכה: יתר על כן

ר' יואל אשר: אז בעניות אומר ר' יצחק שכי לעני יש בכל מקרה, מה יש לה מסכנה? קצת האופור שהוא בכל מקרה איכות ירודה, היא יכולה לשרוד שנה בלי זה. אבל **"יתר על כן"** – אי אפשר לדרוש מאישה שתהיה יותר משנה במצב של דוחק, נכון? יתר על כן, **או יתן נדרי או יוציא ויתן כתובה.** זה מאוד מעניין, אני חושב מכאן איזה מקור להלכה. אני לא רוצה לקפוץ, בוא נסיים את ההלכה ובוא נראה. **ובעשירות** – אם הוא אבל עשיר, אז **שלושים יום.** עד שלושים יום יש לה רק חג אחד. אבל **יתר על כן,** אי אפשר להחזיק, יש לך כסף והיא צריכה את זה גם יותר חשוב, לא נותנים לו הזדמנות יותר משלושים יום. **יתר על כן, או יתיר נדרו** – או שיתיר את נדרו, כן, בעל יכול למצוא פתח חרטה וכדומה. **או יוציא ויתן כתובה** – או שהוא צריך לתת לה גט ולתת את הכתובה?

דיגרסיה: מקור לגדר של זמן בשאלות גט

יש הלכה, יש שאלה תמיד בגיטין: כמה זמן אדם יכול לדרוש, תן לי עוד זמן, אני הולך לעבוד על זה וכדומה, אני עדיין לא אתן גט, אני אבין את זה? כי זו, דווקא למעשה שאלה תכופה, אנשים באים לבית הדין, היא רוצה גט או הוא רוצה גט, והשני אומר: עוד לא ניסינו מספיק, בוא, בוא נעבוד עוד יותר. וזו שאלה גדולה. מי שאוהבים מאוד לקפוץ ולומר מעגן יאמר אחרי חמש דקות הוא כבר מעגן, ואחר כך הבעל יכול עשר שנים לא לתת גט ולומר: אני מנסה, אני מנסה. מה הגדר? אז האחרונים מנסים לעשות גדר. ר' חיים פלאג'י אומר נותנים גדר של שנה. אני מתכוון שאולי כאן יש קצת מקור: שנה אחת יקיים, כן? יש להם קושי. עד שנה זוג יכול לומר אנחנו מנסים לעבוד על זה, יש לו את השגעון שלו למה הוא לא רוצה שהיא תתקשט. אני חושב שמכאן יש איזו אסמכתא, ששנה זה...

ר' יצחק: זה תלוי בכל דבר בודד, כי כאן התכשיט, בדברים אחרים יש הלכות אחרות.

ר' יואל אשר: היה להם גם, אם, שנה אחת היה להם על עוד משהו אתמול,

ר' יצחק: הא? אתמול היה לנו אותה הלכה,

ר' יואל אשר: אמת? בפירות,

ר' יצחק: היה שלא תאכל פירות.

ר' יואל אשר: מה היה כתוב שם? גם עני זה שנה, ועשיר זה שלושים יום.

ר' יצחק: רגע, כך היה כתוב שם?

ר' יואל אשר: נדמה לי. לא?

ר' יצחק: לא, היה כתוב שלושים יום לכל אחד.

ר' יואל אשר: אה, כן. בעושר עד שלושים יום?

ר' יצחק: לא, היה כתוב שלושים יום לכולם, רק תכשיטים יש חילוק של עני ועשיר.

ר' יואל אשר: אה.

ר' יצחק: אז לא, זה תלוי בנושא, אתה לא יכול לעשות כלל. גם כל השאלה ההיא היא שאלה מצחיקה,

ר' יואל אשר: לא ניכנס עכשיו. אוקיי,

למה זה כתוב בכסות?

ר' יצחק: הלאה כבר. ומדברים כבר על נדר, עושים עוד הלכות על, אולי גם, כי הדברים האלה יותר שייכים לכסות מאשר לדברים אחרים. כן, כי כסות זה הדרך איך **ר' יואל אשר:** היא נראית לבושה.

ר' יצחק: אני סבור שנדר הוא דבר חמור, ולפעמים הדרך היחידה שאנשים ידעו איך לגרום לאשתם שלא לעשות דבר מסוים, איזה תענוג גופני רגיל כמו כל דבר, היה לעשות נדר. בימינו אדם מצא תירוץ אחר, הוא יאמר, הרב אומר שאסור ללכת עם התכשיטים, וזו אותה הלכה **בעצם.**

ר' יואל אשר: נכון. כי באמת הגמרא כאן אומרת שאולי למדנו זאת, כי הוא לא רוצה להיות לו אשה נדרנית. הוא לא רוצה אישה שעושה נדרים. עכשיו מדברים על הבעל. הוא לא רוצה אישה שעושה אה זה מה שהוא עושה,

ר' יצחק: בסדר. הוא עושה עליה נדר.

ר' יואל אשר: אבל אותו דבר להיפך. שנאמר שנדר הוא יותר גרוע מסתם לא לתת לזולת.

ר' יצחק: לאישה יש זכות לקבל תכשיטים, ואתה לא יכול לבוא: "אני חרד, אני לא מחזיק בתכשיטים". יש לה זכות לתכשיטים. מבין?

ר' יואל אשר: נכון. מה קורה במקרה כזה? הדירה, עשה עליה נדר,

נדרים המפריעים לחיים החברתיים של האישה, והזכות לצאת

הלכה י' (המשך) – נדרים שהבעל עושה על אשתו

הדירה שלא תלך למרחץ – נדר שלא תלך למרחץ

ר' יצחק: למה לתת יותר זמן? לא לקחת את זה בפשטות, כבר חשבתי על אחד שהוא מביא לה. אבל אני אומר את הסיבות למה זה לא הגיוני... אני חושב כך: שכי, שלא בא נדר. אתה יכול אולי לומר: אין לי, אין לך, זה נושא אחר.

ר' יואל אשר: אתה צריך לעשות נדר. במקום שהיא תטרטור אותו: תן לי את התכשיטים שלי, תן לי את התכשיטים שלי, הוא אמר: אני הולך לעשות נדר, וזהו, אני לא שומע יותר ממך.

ר' יצחק: בדרך כלל נדר זה משהו כזה זה משהו כזה.

ר' יואל אשר: סתם הוא שולט בה. לא שאין לו. אוקיי, אני שומע.

ר' יצחק: זו דתיות.

המשך ההלכה: יתר על כן

ר' יואל אשר: אז בעניות אומר ר' יצחק שכי לעני יש בכל מקרה, מה יש לה מסכנה? קצת האופור שהוא בכל מקרה איכות ירודה, היא יכולה לשרוד שנה בלי זה. אבל **"יתר על כן"** – אי אפשר לדרוש מאישה שתהיה יותר משנה במצב של דוחק, נכון? יתר על כן, **או יתן נדרי או יוציא ויתן כתובה.** זה מאוד מעניין, אני חושב מכאן איזה מקור להלכה. אני לא רוצה לקפוץ, בוא נסיים את ההלכה ובוא נראה. **ובעשירות** – אם הוא אבל עשיר, אז **שלושים יום.** עד שלושים יום יש לה רק חג אחד. אבל **יתר על כן,** אי אפשר להחזיק, יש לך כסף והיא צריכה את זה גם יותר חשוב, לא נותנים לו הזדמנות יותר משלושים יום. **יתר על כן, או יתיר נדרו** – או שיתיר את נדרו, כן, בעל יכול למצוא פתח חרטה וכדומה. **או יוציא ויתן כתובה** – או שהוא צריך לתת לה גט ולתת את הכתובה?

דיגרסיה: מקור לגדר של זמן בשאלות גט

יש הלכה, יש שאלה תמיד בגיטין: כמה זמן אדם יכול לדרוש, תן לי עוד זמן, אני הולך לעבוד על זה וכדומה, אני עדיין לא אתן גט, אני אבין את זה? כי זו, דווקא למעשה שאלה תכופה, אנשים באים לבית הדין, היא רוצה גט או הוא רוצה גט, והשני אומר: עוד לא ניסינו מספיק, בוא, בוא נעבוד עוד יותר. וזו שאלה גדולה. מי שאוהבים מאוד לקפוץ ולומר מעגן יאמר אחרי חמש דקות הוא כבר מעגן, ואחר כך הבעל יכול עשר שנים לא לתת גט ולומר: אני מנסה, אני מנסה. מה הגדר? אז האחרונים מנסים לעשות גדר. ר' חיים פלאג'י אומר נותנים גדר של שנה. אני מתכוון שאולי כאן יש קצת מקור: שנה אחת יקיים, כן? יש להם קושי. עד שנה זוג יכול לומר אנחנו מנסים לעבוד על זה, יש לו את השגעון שלו למה הוא לא רוצה שהיא תתקשט. אני חושב שמכאן יש איזו אסמכתא, ששנה זה...

ר' יצחק: זה תלוי בכל דבר בודד, כי כאן התכשיט, בדברים אחרים יש הלכות אחרות.

ר' יואל אשר: היה להם גם, אם, שנה אחת היה להם על עוד משהו אתמול,

ר' יצחק: הא? אתמול היה לנו אותה הלכה,

ר' יואל אשר: אמת? בפירות,

אותו דבר, או "יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה". למה? "פני שמישיאה שם רע בשכנותיה". הוא גורם לה שיהיה לה שם רע אצל השכנות, שהיא קמצנית, או שהיא לא חלק מהקבוצה, מהשכונה.

אז זה דבר חברתי, שבעל צריך לתת לאשתו להיות נורמלית עם הנשים המקומיות, ואם הוא מונע ממנה הוא מבייש אותה כלומר. אף על פי שלכאורה "לא תשאל", יש לו חובה ממונית, זה דווקא, כשהוא קונה לה סיר, זה בעצם שלו, נכון? מה שקנה אשה קנה הוא. כן, הוא יכול... יש לו בעצם את הזכות ההלכתית. ו, אבל למעשה יש כאן גם היבט חברתי, שהנשים ידעו שהיא משוגעת, היא קמצנית, או מה שזה לא יהיה,

ר' יצחק: משיאה שם רע בשכנותיה, אסור.

וכן היא — כשהיא עושה נדר שפוגע בו

ר' יואל אשר: "וכן היא", שהדבר יכול ללכת לשני הכיוונים. אם היא מפריעה לו, "שנדרה", היא עשתה נדר, למשל שאהיה אסורה עליך אם "שלא" ... אפשר ממש לעשות נדר שהדבר אסור עלי. לעשות נדר על זולת זו בעיה,

ר' יצחק: על עצמו מותר לעשות נדר. אה, "שלא תשאל ושלא תשאל",

ר' יואל אשר: היא לא תשאל או תשאל, "נפה וכברה ריחיים ותנור וכיוצא בהן", או "ושלא תארוג בגדים נאים לבנה", היא לא תעשה בגדים יפים לילד, "במקום שדרכן לארוג אותן לבנים", במקום שזה הסגנון, האמהות עושות בגדים יפים לילדים, זה גם אותו דבר, כאן "תצא שלא בכתובה", יכול לגרש אותה בלי כתובה. למה? "מפני שמישיאתו שם רע בשכנותיו". יפה.

ר' יצחק: היא עושה לו מראה רע,

ר' יואל אשר: מילה מקומית, "שהוא כילי" שהוא קמצן.

ר' יצחק: כן. אם הוא אומר שיש לו תקנות? זה אותו דבר. לא עוזר שעושים תקנות.

דין: למה הוא לא יכול להפר את נדרה?

ר' יואל אשר: אני תוהה אבל, שכשהיא עושה נדר הוא יכול להפר את נדרה כשזה קשור אליו.

ר' יצחק: הכי נמי, אבל אולי...

ר' יואל אשר: אז למה תצא שלא בכתובה? שיתיר את הנדר. הוא חסין-נדרים, נכון? בעל הוא חסין-נדרים,

ר' יצחק: הוא יכול להתיר את זה מיד. אולי הוא באמת יכול...

ר' יואל אשר: אולי יש איזה מקרה שהיא עשתה נדר שהוא לא יכול להפר.

ר' יצחק: כבר דיברת על זה קודם,

ר' יואל אשר: אמת? אמת,

ר' יצחק: כן. אהמ אני לא יודע. אה, הוא הוא אומר שהשולחן ערוך אומר שחם ושלום, זה לא, אולי הוא לא יכול להפר על דברים כאלה.

ר' יואל אשר: הוא לא רוצה אישה שעושה נדרים. רגע, עכשיו מדברים על הבעל.

ר' יצחק: הוא עושה עליה נדר.

ר' יואל אשר: אה, אתה מתכוון שהוא עושה, בסדר. אבל אותו דבר להיפך. אומרים שנדר הוא יותר גרוע מסתם לא לתת לזולת.

ר' יצחק: לאישה יש זכות לקבל תכשיטים ואתה לא יכול לבוא: "אני חרד, אני לא מחזיק בתכשיטים", יש לה זכות לתכשיטים, מבין? נכון.

ר' יואל אשר: בסדר. מה קורה במקרה כזה: הדירה, עשה עליה נדר שלא תלך למרחץ, אהמ שלא תלך להתרחץ, שלא תלך למרחץ, זה כך: בכרכין, בערים הגדולות, שבת אחת, אפילו שבוע אחד, כי שם זה הסדר, בכל פינה יש מרחץ, זה חלק מהתרבות. בכפרים, בכפרים שצריך לנסוע למרחץ, הולכים קצת פחות לעתים קרובות,

ר' יצחק: אז שתי שבתות, זה שבועיים.

ר' יואל אשר: אהמ כן. כאן רואים שבהלכה כתוב רק בית הכסא, אבל צריך גם לספק מקלחת,

ר' יצחק: כי זה לכל הפחות כמו מרחץ. בסדר,

הדירה שלא תנעל מנעל — נדר שלא תנעל נעליים

ר' יואל אשר: אם הוא עושה נדר שלא תנעל מנעל, שלא תלך עם נעליים, שתלך יחפה. אהמ. אז בכפרים שלשה ימים, שלושה ימים אפשר עדיין לשרוד. בכרכין, בערים הגדולות שזה יותר חשוב, אני יודע,

ר' יצחק: או שזה עניין חברתי,

ר' יואל אשר: או כי יידקרו, אני לא יודע מה, אז מעת לעת, נותנים לו עשרים וארבע שעות.

ר' יצחק: כן, בכפרים אנשים מסתובבים לפעמים בלי נעליים, בכרך לא הולכים כך.

ר' יואל אשר: יתר על זה, יותר מזמן זה, יש לו הברירה, או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה, או שיצטרך לתת לה גט ולתת כתובה.

הדירה שלא תשאל ושלא תשאל — נדר שלא תשאל ל/מהשכנים

ר' יואל אשר: עוד נדרים: הדירה, כאן הולכים לדבר, לדעת, על דברים חברתיים כאלה. הדירה, אולי עד עכשיו גם היה,

ר' יצחק: אני מתכוון שיש גם סבל מסוים.

ר' יואל אשר: מרחץ הוא אולי פשוט דבר גופני, השאלה היא: לריח טוב זה כי אני אהנה מאיך שאני מריח, או שהאחר? כן, זה שניהם. בסדר. הדירה, אם אדם עשה נדר על אשתו, שלא תשאל לשכנים. שכנים באים לפעמים לשאול דבר קטן, שלא תשאל להם. או שהיא לא תשאל משכנים אחרים, "מכלי הבית שדרך כל השכנות לשאול אותן ולהשאלין" "כגון" "כגון נפה וכברה" מסגנת לסנן את הקמח, או "ריחיים ותנור וכיוצא בהן", זה גם

בסדר, אני אתנצל." "יש לי נדר, אני לא יכול לדבר איתך." בסדר, למה אנחנו עושים את כל ההערות החברתיות. נלמד עוד קצת.

דיון: למה הוא מקבל שם רע כשהיא עושה את הנדר?

ר' יואל אשר: זה גם מעניין, למה כשנדרה לא להשאיל השכנים חושבים שהוא קמצן? לא. כן. קודם הוא עושה לה שם רע, היא לא תשאיל. וכאן, כשהיא עושה נדר

ר' יצחק: אולי כי הם יחשבו שהבעל עשה את זה.

ר' יואל אשר: ולמה קודם, משיאה שם רע בשכנותיה? שניהם. שם היא תאמר

ר' יצחק: שהיא לא רוצה,

ר' יואל אשר: והבעל לא נותן. אז משיאה שם רע בשכנותיה.

ר' יצחק: בסדר. אין הבדל, העניין הוא, לשניהם זה רע, ואין סתירה. אין סתירה. באמת לשניהם יש שם רע. העניין הוא, ההלכה היא ששניהם יכולים להיות בעלי הטענה.

הלכה י"א — רדיד (צעיה גדול) והזכות לצאת

ר' יצחק: בסדר, עכשיו נלמד עוד דברים, אני לא יודע בדיוק איך ההלכה, איך ממסגרים את ההלכה. הלכה י"א, שלפעמים הוא צריך לתת לה עוד דברים. יש מקומות שהמנהג הוא שיוצאים החוצה רק עם כיסוי נוסף, צריך לקנות גם את זה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: "מקומות", במקומות, "שדרכן", אני מתכוון מקומות ערביים, נכון? כך כתוב שעטיפת ישמעאלים. מקומות ערביים שנשים יש להן צעיף גדול כזה על כל הגוף, "שלא תצא אשה בשוק בכופה שעל ראשה בלבד, עד שיהיה עליה רדיד החופה את כל גופה כמו טלית",

ר' יצחק: צעיף גדול נקרא זה עכשיו,

ר' יואל אשר: צריך לתת גם את זה. "נותן לה בכלל הכסות רדיד הפחות בכל הרדידים". המינימום, הוא לא צריך לתת את הצעיפים היפים ביותר.

ר' יצחק: "ואם היה עשיר", כבר עכשיו נלמד.

ר' יואל אשר: "ואם היה עשיר". "ואם היה עשיר, נותן לפי עשרו, כדי שתצא בו לבית האבל או לבית המשתה". מאוד טוב. למה זה כל כך חשוב?

דיון: צניעות מול אנושיות — למה הוא צריך לקנות "בגדי יציאה"?

ר' יצחק: אבל אני מתכוון שלא צריך להגיע. כלומר, הוא מביא שאחר כך יוצא שזה נושא של צניעות, שאם המנהג כך, והיא לא הולכת עם זה, זה אומר עבירה, זה דת יהודית. אבל זה יכול להיות גם נושא של אנושיות. לא צריך צניעות, אם כאן הולכים עם מעיל, אני יודע, איזה מקבילה נשית למעיל, צריך לקנות את זה, כדי שתוכל ללכת

ר' יואל אשר: לחתונה ולהיראות אנושית.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם: היית שואל קושיה, מה עניין אישה לצאת החוצה, שהאישה תשב בבית, כל כבודה בת מלך פנימה?

ר' יואל אשר: מעניין, כי אם יש לו בושא מזה האם זה לא עיניו נפש? זה עצמו, מה שהוא אומר כאן שהוא מקבל שם רע, אולי זה, אמת. מעניין. כן, ועיניו נפש הוא דבר מוגבל יותר. זה אומר ממש לא פיזית.

דיון: הבדל בין "אשה נדרנית" ל"תוכן הנדר"

ר' יצחק: מה למדנו קודם בהלכות של זה שאם היא עושה נדר, אם זה דברים, זוכר, אם זה דברים שזה נורמלי, כמו לא לאכול בשר, הוא יכול להפר לה, אפילו אם לא אה ואחר כך הוא שינה את דעתו, יכול הוא אז בוודאי אפשי באשה נדרנית. אפילו אחרי ההפרה הוא יכול לומר זאת. אבל כאן לא כתובה אותה הלכה, גם כאן כתוב רק דברים שמפריעים לו וגם לא כתוב בעיית אשה נדרנית, כי אשה נדרנית פירושה חרדית שלא אוכלת בשר, אשה נדרנית שיש לה שיגעון להיות לא משאילה לשכנות זו בעיה אחרת, זו בעיה של תוכן הנדר לא של בעיית אשה נדרנית.

ר' יואל אשר: אממ לא כל כך פשוט, כי למשל, שלא תארוג בגדים נאים לבנה, לא כתוב אישה שלא עושה בגדים לבנה לא כתוב יוציא שלא בכתובה? כתוב כן. אז אישה עצלה שלא עושה בגדים. שוב יוציא. נראה שזה חלק מהנדר, לא? כי היא עשתה את זה כשהיא עשתה את זה

ר' יצחק: עשתה זאת בצורה של נדר.

ר' יואל אשר: לא יודע. אולי שוב אולי כשמישהו עצל זה דבר אחד, אבל כשלמישהו יש עקרונות זה כואב הרבה יותר.

ר' יצחק: אני באמת לא יודע. אני לא יודע. כל ההדירה הללו זה פשט שזו הדרך היחידה למנוע ממנה. שהוא שואל אותה: "למה את לא עושה בגדים"? "אה, עשיתי נדר, עשיתי קבלה". יודע שהיום זה הולך כך? "עשה לי טובה, עשה שיחת טלפון". "אה, עשיתי קבלה שאני לא נוגע בסמארטפונים". תצא שלא בכתובה. הלו, מי נתן לך לעשות נדר? זה עושה את זה יותר גרוע, לא טוב יותר.

ר' יואל אשר: מבין?

ר' יצחק: לא זה להלכה ולא למעשה.

ר' יואל אשר: מפריע לאדם אחר עם הנדר שלך. כן,

ר' יצחק: זה אמת, הרבה אנשים, זה גרוע יותר המצב, לא טוב יותר המצב.

ר' יואל אשר: הרבה אנשים הם רשעים ב ב בעקרון, יש להם עיקרון שהם אומרים הרבה פעמים לא, כי הם הלכו לאיזה קורס עזרה עצמית, שאומרים שהם חייבים לדעת לענות לא, כי מי שלא יכול לומר כן לא יכול, איזו תורה, בסדר.

ר' יצחק: זה אמת שצריך לומר לא לפעמים אבל יש רשעות מסוימת, לפעמים צריך להיות רשע, יש דרך האמצע בכל דבר. זה לא דברים שבסדר, בכל מקרה, בוודאי גם כאן לא כל פעם שמשאילים. מדברים דווקא שדרכן, כמו שהוא אומר. אין בעיה, להיפך. את הנדר עושים האנשים שהם לא יכולים לומר לא, נכון? כי הוא אומר, "היום אני לא רוצה להשאיל, אני במצב רוח רע,

אומר הרמב"ם בוא,

ר' יואל אשר: וכאן יש שיעור.

ר' יצחק: הרמב"ם אומר... כן, הרמב"ם אומר שני דברים, הוא אומר עם בעל. אני מתכוון אבל... אני מתכוון אבל שהוא מתחיל לפי...

ר' יואל אשר: כאן יש הסבר, למה היא יכולה לדרוש שהוא חייב לקנות לה בגדים שנעשו רק לצאת החוצה? כל שאר הבגדים היא צריכה גם בבית, אבל זה דווקא בהגדרה משהו שמתכסים בו כשיוצאים לרשות הרבים. אהמ. יכול להיות שזה באמת משהו רק בשוק. כן, ב... בכפר אולי זה בכלל לא כל כך חשוב. מדברים על מקום ציבורי גדול. לבית האבל. אהמ. למה... למה הוא צריך לתת משהו? שיאמר, שבי בבית, אל תלכי, אל תלכי. אהמ. אתה אומר שזה חלק מכסות כי אני צריכה לצאת. מי אומר?

תשובת הרמב"ם — הזכות לצאת

אומר הרמב"ם: לא, לא כך, **לפי שכל אשה, כל אישה, יש לה, יש לה זכות, יש לה זכות, לצאת ולילך לבית אביה לבקר, היא יכולה לדרוש שהיא רוצה ללכת לבקר את אביה, לבית האבל...** ממילא היא צריכה לצאת לשוק. **ולבית האבל.**

ר' יצחק: לא לשוק, איפה כתוב לשוק?

ר' יואל אשר: לא, אני אומר,

ר' יצחק: צריך... כתוב שוק.

ר' יואל אשר: שוק פירושו בציבור, בציבור. אתה אומר דווקא שלילך לבית אביה היא צריכה לצאת. היא צריכה דווקא לעבור, לצאת. כן, כן. החוצה. **ולבית האבל ולבית המשתה, והיא צריכה...** והיא צריכה להיות לה הזכות לצאת **לגמול חסד לרעייתה ולקרובותיה, לעשות... לעשות טוב עם... עם חברותיה, ללכת לשמחות.**

ר' יצחק: לגמול חסד פירושו לבלות. כי חוץ ממה שמצווה ללכת לחתונה, להלוויה, לשבעה, צריך דווקא ללכת סתם, היא צריכה להיות לה חברות.

ר' יואל אשר: רואים, **כדי שיבואו הם לה.**

ר' יצחק: איזו מצווה היא... דרך אגב, איזו מצווה היא לבלות עם חבר? גמילות חסדים. זה הפירוש. אני... אני מזמין אותך לפארברענג נעים, ואתה מזמין אותי,

ר' יואל אשר: זה הולך ביחד. עולם חסד יבנה וכו'.

ר' יצחק: כן, זה... זה אחד. כן, כדי שיבואו הם לה.

ר' יואל אשר: לגמול, אני מתכוון לגמול פירושו לשלם,

ר' יצחק: פירושו לשלם מה שצריך לשלם.

גמילות חסדים, צרכים חברתיים, וזכות האישה לצאת

גמילות חסדים כהדדיות חברתית

ר' יצחק: כי חוץ ממה שזו מצווה ללכת לחתונה, להלוויה, לשבעה, צריך דווקא ללכת סתם,

ר' יואל אשר: צריך להיות לך חברות, כדי שיבואו הם לה.

ר' יצחק: איזו מצווה היא דרך אגב, איזו מצווה היא לבלות עם חבר? גמילות חסדים. זה הפירוש, אני אני מזמין אותך לפארברענג נעים, ואתה מזמין אותי, כך זה הולך.

ר' יואל אשר: עולם חסד יבנה וכו'.

ר' יצחק: כן, שאינה, כן, כדי שיבואו הם לה.

פירוש "לגמול" — להחזיר חובות חברתיות

ר' יואל אשר: לגמול, אני מתכוון לגמול פירושו לשלם, פירושו לשלם מה שזה לא יהיה, להחזיר את המעשים החברתיים,

ר' יצחק: חובות חברתיות, אנושיות חברתית. אנשים חושבים שלבלות עם חברים זה איזה דבר... איזה דבר סתם. כשכתוב בגמרא גמילות חסדים, זה אומר את זה. ויש גמילות חסדים, גמילות חסדים לא אומר לעזור לזולת. לעזור לזולת זה חסד, לא גמילות. אני לא יודע אם הדיוק שלי נכון, אבל בטוח יש הרבה פעמים שכתוב גמילות חסדים שאין את כל אלה בשיעור, זה אומר דבר טוב, זו מצווה

ר' יואל אשר: להיות אדם חברתי.

ר' יצחק: לבלות באהבת חברים, בדיוק, זה פירוש גמילות חסדים,

חסד אינו דווקא חסר אנוכיות

ר' יואל אשר: והגמרא קוראת לזה גמילות חסדים. כן, ה ה ה ה הדיוק שלי היה, לגמול חסד אדם היה חושב ש... שהרבה מאוד אנשים יש להם את הרעיון שחסד פירושו כשזה לא אנוכי,

ר' יצחק: כשאתה מתכוון לזולת.

ר' יואל אשר: אבל כאן כתוב לעשות חסד לזולת כדי שיעשו לך בחזרה, הולכים לחתונה של זולת כדי שיעשו בחזרה, זו ראייה שזה לא אנוכי. כשמישהו הולך לחתונה של זולת כי זולת רחמנות, זה איזה סוג אחר של גיהוק, אף אחד לא נהנה מהגיהוק. כשהולכים כי אני רוצה שזולת יחזור, פשט שיש יחסים בריאים.

ר' יצחק: יש לי יחסים עם זולת, כך זה הולך, שאני הולך לחתונה שלו, יש חיוב,

חיוב הבעל לספק בגדים לצרכים חברתיים

ר' יואל אשר: זה מצוות גמילות חסדים. הוא אומר, למה צריך גבר לספק לאישה גם בגדים שהם יותר צורך חברתי? כי אישה יכולה להיות חברתית, היא צריכה להיות חברתית כדי ללכת לבית אביה, ללכת לשמחות, ולשמור על המעגלים שלה, המעגלים החברתיים שלה, כדי שיבואו אליה. למה? שאינה בבית הסוהר עד שלא תצא ולא תבוא. אי אפשר לכלוא אישה בכלא. הבעל אינו הסוהר של האישה. שתראה, סיפקתי לך ארבע על ארבע, שבי כאן! לא, זה לא מספיק. סוהר גם מספק לאסיר ארבע על ארבע. אבל אתה צריך גם לתת לה שתוכל להיות בריאה ולצאת ו...

והוא מספר, כן, זה פסוק מהסדרה השבועית, פרשת לך לך, שמעי בת וראי והטי אזנך. כלומר יש מי שאומרים שהמזמור, שתהלים מ"ה נכתב לחתונה של שלמה המלך, או איזה מלך, אני לא יודע מי, דוד. כלומר כשיש לו חתונה, באה, פעם יש לו חתונה עם אישה מרחוק. אומרים לבת, שכחי מאיפה באת, בואי, ויתאו המלך יפוך כי הוא אדוניך והשתחוי לו. והפסוק מתאר, באים מצור עם מנחות. כלומר, טכנית בנות באות מצור למלך, וגוררים הכל פנימה. "כל כבודה בת מלך פנימה" מביאים את הכל פנימה "לרקמות תובל למלך בתולות אחריה רעותיה מובאות לך" מביאים גם את חברותיה. בקיצור, לא כתוב כאן שהיא יושבת בבית, כתוב שהיא נכנסת, בת המלך, אל המלך, מביאים אותה ממשבצי זהב, עם כל מיני דברים יפים, אולי אפשר אפילו לתרגם כבודה מלשון כבוד, אבל העניין הוא, ההקשר כאן הוא לא שהיא יושבת בבית, ההקשר הוא כשמביאים אותה אל המלך, אל, מי שהוא המלך.

דין: למה הרמב"ם לא מביא "אשתך כגפן פוריה"?

ר' יואל אשר: בסדר, אבל מן הסתם יש כאן איזה דרש בזה, יש איזה מדרש, על מה? שאישה צריכה להיות בצניעות,

ר' יצחק: לשבת בבית? כן,

ר' יואל אשר: זה לא, למה הוא לא מביא "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך", זה ממש בזוית ביתה,

ר' יצחק: כן? בסדר, אולי, אולי יש משהו אחר שמביא את אותו פסוק. אני לא יודע.

ר' יואל אשר: אולי אפשר כן ללמוד בפסוק הזה קצת,

ר' יצחק: הרי כתובה המילה פנימה, כאילו,

ר' יואל אשר: יכול להיות שזוית ביתה פירושו שהיא גם לא יושבת הרבה ברחבה. הרחבה היא כשצריך. בדרך כלל היא יושבת על הספה בחדר האוכל, אני לא יודע.

ר' יצחק: אני לא יודע. זוית? בפינה? דווקא בפינה? ואם היא יושבת

צניעות, עסקים ומנהג המקום

ר' יואל אשר: באמצע, אני יודע, האם בימים ההם לא היה דבר כזה נשים שבחוץ כי הן אופות? כלומר, היו נשים אופות או נשים עסקים. חייטות או אופות עשו את זה בבית?

ר' יצחק: עשו את זה בבית? אולי זה בארץ ש, לא, יכול להיות נשים היו להן עסק, זה יכול להיעשות בצורה צנועה. היצאנית פירושה משהו שהיא מסתובבת בין הגברים, כן? זה הרי הפירוש. היום בכלל, באזורים החרדיים הרי זה לא נוגע, היא יכולה לצאת עם חברותיה כל היום וכל הלילה. היא בכלל לא מסתובבת בין גברים. יצאנית פירושה שהיא מסתובבת אצל, כמו המקומות, איפה שהבחורים מסתובבים.

דין: מה פירוש "פעם אחת בחודש או פעמיים"?

ר' יואל אשר: אני חושב אולי ש"ולא יניחה לצאת אלא כמו פעם אחת בחודש" פירושו כשאין לה, כשהיא צריכה ללכת לבית אביה או לבית האבל, בית המשתה זה כמה שקורה. אם יש לה חברים

ר' יצחק: היו אנשים שחשבו כמו שכתוב בגמרא, שנועל בפני אשתו ויוצא,

איזון בין יציאה לצניעות

האיזון של הרמב"ם

ר' יואל אשר: לא כך. אומר הרמב"ם, אבל עכשיו רוצה הרמב"ם לאזן. כל הליברלים קפצו עכשיו, אה רואה? הרמב"ם נותן לאישה לצאת. לא לא לא, אבל לא יותר מדי. **אבל גנאי הוא לאישה שתהיה יוצאה תמיד פעם בחוץ פעם ברחובות.** זה גנאי לאישה שהיא תמיד בחוץ, היא אישה של רחוב. **ויש לבעל פעם בחוץ פעם ברחובות זה לשון מנפתלי?** משלי. אה, משלי. כן, כן, כן. כלומר, הרמב"ם דווקא, צריך לבדוק מה כתוב שם בפסוק, הוא מביא זה אומר שהן פשוט הולכות ברחוב, כמו שאתה אומר, היא מסתובבת ברחובות. אני מבין שבמתן תורה נשים נהגו כך. לא, אני לא יודע. בסדר. **ויש לבעל למנוע אשתו מזה, לבעל יש זכות, או אולי ענין, שימנע את אשתו מזה, ולא יניחה לצאת,** שלא יתן לה לצאת כל כך הרבה, **אלא כמו פעם אחת בחודש או פעמיים בחודש כפי הצורך.** יתן לה לצאת כמה שצריך. הרמב"ם נותן משקל, מעניין כי כפי הצורך זה קצת סתירה עם פעם אחת בחודש או פעמיים. אבל הרמב"ם אומר את הדוגמה שלו. כלומר לא עושים... תלוי איפה חיים. בווייליאמסבורג כל לילה זה עסק החתונות. ואם זה החיים החברתיים שלה...
ר' יצחק: חתונה של קרוביך?

ר' יואל אשר: שוב, הרמב"ם מתכוון כאן להגביל כמה, מה החיים החברתיים... אישה שהיא מאוד פופולרית, אתה יודע, אישה שהיא רבנית ויש לה הרבה מאוד ידידות.

ר' יצחק: הוא אומר מה הוא רואה כנורמלי.

ר' יואל אשר: כן, מה שבזמנו של הרמב"ם היה אומר פעם אחת בחודש או פעמיים בחודש כפי הצורך, יתן לה לצאת.

"כל כבודה בת מלך פנימה" – פשט ודרש

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **שאין יופי לאשה אלא לישב בזוית ביתה.** הדבר היפה ביותר לאישה הוא כשהיא יושבת בבית, **שכך כתוב כל כבודה בת מלך פנימה.** הכבוד של אישה, של בת מלך, הוא... את כבודה היא מראה פנימה,

ר' יצחק: בבית. בסדר, זה לא הפירוש של הפסוק, אבל על כל פנים על פי דרש.

ר' יואל אשר: מה הפשט הפשוט של הפסוק כל כבודה בת מלך?

הפשט של הפסוק בתהלים מ"ה

ר' יצחק: הפסוק מדבר על הבאת ה...

ר' יואל אשר: בסדר,

ר' יצחק: כבודה פירושו מטען, טעינה. כבודה פירושו הדברים, המטען. כלומר, הוא מדבר על כך שהמלך, שבאות אליו כל הנשים היפות, כמו שכתוב כאן בפסוק, כן? עושים כמו שכתוב בכל הפסוק. זה כולו פסוק שאומר אומר אני מעשי למלך, זה שיר למלך, והשיר מתאר איך בנות מלכים ביקרותיך, באות בנות מלך.

ר' יואל אשר: אישה תשמור על הרמה הגבוהה שלה של מעמד. זו באמת אישה ש

ר' יצחק: אתה רואה אותה כל הזמן היא לא ה זה מעמד, זה כל הדברים. בסדר, זו שיחה אחרת. בסדר, אנחנו לא לומדים הלכות צניעות, בואו נמשיך.

הלכה י"ד: המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה

כשהאב גר באותה עיר

ר' יואל אשר: "המדיר את אשתו", עכשיו, אחרי שלמדנו שלאישה יש זכות לצאת לבית אביה מפעם לפעם, מה אם הבעל לא נותן?

ר' יואל אשר: המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה, שלא תלך לאביה, בזמן שהן עמה בעיר, כשהם גרים באותה עיר.

ר' יצחק: האב עם ה... האב עם הבת.

ר' יואל אשר: חודש אחד ממתנין לו. עד חודש אחד נותנים לו, בסדר, חודש אחד, יש לו בעיה עם חותנו, שיתגברו. אבל שנים, פעם אחת שכבר חודשיים, יוציא ויתן כתובה, כי חודשיים פירושו כבר... כן.

ר' יצחק: כלומר, לאישה יש זכות כאילו מינימום ללכת פעם בחודש לאביה. זה כשהם גרים ב...

כשהאב גר בעיר אחרת

ר' יואל אשר: אני חושב שהרמב"ם פסק כאן, כי במשנה כתוב רגל אחד ואחר כך כתוב שלושה. ושם יש מי שאומרים שבשניים מתחילים לדון.

ר' יצחק: הרמב"ם מדבר כאן, אבל אתה מדבר באמת הרי,

ר' יואל אשר: אתה מדבר על הבאה, ובזמן שהן בעיר אחרת. בזמן שהן בעיר אחרת. רגל אחד ממתנין לו, יום טוב אחד. כי ביום טוב כן אישה רוצה ללכת לאביה. אולי בשביל זה היא צריכה נעליים חדשות. שנים, אם הוא מעכב אותה שני ימים טובים מללכת לאב, יוציא ויתן כתובה.

ר' יצחק: טוב מאוד. וכאן לומדים שהבעל צריך לתת לאישה ללכת לאב ליום טוב.

דיון: האם פירושו שהבעל צריך ללכת איתה?

ר' יואל אשר: לא לתת,

ר' יצחק: הוא צריך ללכת איתה. לא, לא כתוב כאן. אם הוא לא רוצה לתת לה לבד, זה נושא אחר. הוא צריך לתת לה. בסדר. אני לא יודע מה היה אז הסדר. אולי פירושו ללכת לבקר לסעודה לאחר הצהריים?

ר' יואל אשר: לא, בעיר אחרת פירושו לכאורה לנסוע הביתה, אין שאלה. הסדר הוא שהיא נוסעת

ר' יצחק: ליום אחד לאבא בחול המועד, זה לא אומר שהם נוסעים ליום טוב, זה, זה תלוי הרי לפי ה... טוב, זה כבר המנהג.

ר' יואל אשר: לפי המעשה, אבל אדם לא יכול לכלוא את אשתו.

שמתים, שצריך כל הזמן לנחם אבלים, שתלך. כשצריך, זו הרי מצווה. אבל אם לא, סתם בשבילה להתאוורר, היא חייבת לצאת לפחות פעם, פעמיים בחודש, כי היא כבר יושבת יותר מדי זמן בבית.

ר' יצחק: אני חושב שזה דוחק. נראה שהרמב"ם מסתכל, כמה, כמה פעמים צריכה ללכת לבקר את אביך? צריך לזכור, היום ביקור פירושו הולכים לשלוש דקות. אז זה היה אומר הולכים ליום. אני לא יודע.

ר' יואל אשר: זה לא, יכול להיות שכל מה שהוא מתחיל עם "מקומות שדרכן" עולה עד סוף הלכה י"ב. יש את המקומות שבהם מכסים את הנשים, ואם הולכים אחרת מהסטנדרטים זה מודנה. אבל במקומות שלא מכסים ושלא יושבים בבית, גם אין את "כל כבודה בת מלך פנימה" באופן הזה. נכון מה שאני אומר?

ר' יצחק: זה קרס, זה קפא, פירוש שמהו כאן קופא, אני לא יודע למה. בכל מקרה, זה נכון אבל זה לא אמת. יש, הרמב"ם במקום אחר מביא, שיש מקומות שהנשים מסתובבות ברחובות ומקומות שהן לא מסתובבות. אני זוכר, למה אף אחד לא מציין את זה כאן אני לא יודע. אבל אני זוכר שיש מקום אחר שהוא מדבר על זה בפירוש. כי זה גם תלוי. זה בטוח שמדברים על מנהג המקום, מה אפשר לעשות, אבל יש מקומות שלא יוצאים עם רדיה. שם באותם מקומות גם יש "כל כבודה בת מלך פנימה", אבל אני לא יודע. יש מקום אחר, אני לא זוכר, הם לא מביאים את זה כאן, נגיע לזה מאוחר יותר.

סטייה: רבקה אמנו וחיי החברה של נשים

ר' יואל אשר: אפילו אנחנו לומדים כן, בשבוע הבא, רבקה הלכה עם הכדים, כן. אולי רק אישה נשואה, בחורה כן הסתובבה. היא הלכה עם הכדים, פירושו כל יום היא יצאה עם הכדים, היא הסתובבה עם הרועים כן, אבל לא עם הגברים. עם הרועים היא הסתובבה,

ר' יצחק: שם לתת לשתות ל. לא כל היום, היא הסתובבה לבד, אני לא יודע. שוב, כל דבר לפי המציאות החברתית. לא כל מציאות חברתית מתקבלת, אבל זה כבר נושא אחר. מדברים הרי שהיא לא תהיה מהיצאניות יותר.

צניעות ככבוד ומעמד

ר' יואל אשר: אבל זה מעניין, ואפילו הפעם אחת בשבועיים שהיא תלך מכוסה לגמרי. כן, לפי המנהג.

ר' יצחק: כי לא יוצאים החוצה בלי מעיל,

ר' יואל אשר: זה יותר ממעיל, זה הרי מכוסה, מדברים כאן על חיג'אב לא על מעיל.

ר' יצחק: נו אצלנו בלייקווד מקובל על פי רוב שהגברים יוצאים רק עם כובע והנשים לא נוהגות, אז הגברים יותר צנועים. אני לא יודע מה זה קשור, זה מצחיק, זה היה צריך להיות הפוך. אולי גם, אולי לא הפוך, אני לא יודע. אני רק אומר, אתה מסתכל על זה כנושא של צניעות. זה גם נושא של אנושיות. לא יוצאים החוצה, כמו שרב חשוב לא יוצא בלי מעיל.

ר' יצחק: נכון. כלומר, לכלוא בכלל הוא לא יכול, כמו שדיברנו.

דיני מדור והתנהגות בין איש לאשתו – חלק ג'

הלכה: נדר שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה

ר' יואל אשר: הלאה. "המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל ולבית המשתה",

ר' יצחק: כן? שהיא לעולם לא תלך לחתונות או לשבעות.

ר' יואל אשר: הוא לא אמר את זה עדיין? לא, קודם הוא אמר ש... שלבעל הייתה זכות. כן, ממילא מה יוצא מזה עכשיו? הוא עושה נדר שהיא לא תלך לבית האבל או לבית המשתה, נותנים לו את האפשרות "או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה". למה? כי הרמב"ם אמר קודם שבעל אינו הסוהר של האשה, בעל לא יכול לכלוא אישה במאסר, "שזה כמי שאסרה בבית הסוהר", נכון? "ונעל בפניה". זה כאילו הוא כולא אותה... בכלא אי אפשר ללכת לחתונות,

ר' יצחק: בבית אפשר ללכת.

ההבדל בין נדר כללי לנדר ספציפי

ר' יואל אשר: אבל "ואם", אבל אם יש לו טענה לגיטימית למה הוא לא רוצה שהיא תלך לבית משתה מסוים, "מפני בני אדם פרוצין שיש באותו", אני חושב שהמילה באותו חשובה, "שיש באותו בית האבל או בבית המשתה, והוחזקו שם פרוצין", זה באמת נכון, "והוחזקו שם פרוצין, שומעין לו".

חשוב מאוד, כי הלשון שהרמב"ם אומר את זה, אני חושב אולי אחרת מלשון המשנה, זה לא סתם, הוא לא יכול לומר "אני לא נותן לך ללכת לבתי אבל כי בכל המקומות יש פרוצין". כמו נניח היום אם בעל היה מדקדק כרשע שלא נותן לאשתו לצאת, אם יש אדם כזה.

ר' יצחק: זה באזור הזה, בחתונה הזו,

ר' יואל אשר: זו המשפחה. אבל ספציפית, הוא יודע, וזה באמת הוחזקו שם פרוצין, אז כן שומעין לו.

אני זוכר שב, שהיו תקופות שממש מעט מאוד הוציאו את האשה, כן? הצוואה של הגר"א שלא ללכת לבית הכנסת אפילו ביום טוב כי מדברים לשון הרע. היה, it was a thing.

הסבר הגמרא על בית האבל

ר' יצחק: בסדר. נכון. כאן כתוב... כן, אומר הרמב"ם... אגב הרמב"ם מביא את הענין לשון בית הסוהר, זו משנה. המשנה כתובה למה יוציא? כי מפני שנעל בפניה. מפני שנעל בפניה. כך כתוב במשנה הקדושה.

ו, ואיך זה? והגמרא אומרת שבית המשתה הוא מבין. אבל מה זה בית האבל? אולי היא לא רוצה ללכת? אומרת הגמרא שבית האבל פירשו שבהלוויה שלה אף אחד לא יבוא. יהיה נעילה, בהלוויה שלה אף אחד לא יבוא, כי היא לא הולכת להלוויות של אף אחד.

ר' יואל אשר: בעצם, אנחנו כבר יודעים את כל הדברים האלה מהדבר "שמשיאה שם רע בשכנותיה". כל דבר שהוא כופה עליה,

שהיא תיראה מוזר אצל השכנים, יש לה את הטענה. בעצם,

ר' יצחק: זה אותו דבר. כאן, לא. ההוא סתם, כאן זכות. לאדם יש זכות ללכת לחתונות, ולא, זה במאסר. כן. טוב מאוד. בסדר,

ר' יואל אשר: זה חטיפה כזו.

ר' יצחק: כן.

הלכה: אין רצוני שיבואו לביתי משפחתה

עכשיו, מה הפוך? אם משהו אומר שאביה לא יבוא אליה,

ר' יואל אשר: לא השאלה היא אם היא תצא, אלא השאלה היא אם יכולים לבוא לביתה. היא אומרת "זה גם הבית שלי? אני יכולה לקבל אורחים". האומר לאשתו "אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך, אחיך ואחיותיך", אני לא רוצה שהמשפחה המורחבת שלך תבוא לביתי. אז אז כן שומעין לו, כל כך זכות יש לו כן על ביתו שהם לא יבואו לביתו.

ר' יצחק: אתה רואה שהיא כן גרה בבית?

ר' יואל אשר: אולי באמת מדברים באופן...

ר' יצחק: ותהיה...

היא הולכת להן כשיארע להן דבר

ר' יואל אשר: אם יש לה רק ד' על ד', היא לא יכולה לקבל, היא באה לביתו. שומעין לו. מה כן? אבל הוא לא יכול לאסור עליה ללכת, כמו שלמדנו. **ותהיה היא הולכת להן כשיארע להן דבר**, כשיש סיבה, כשיש איזה מאורע, היא תלך לשם. במקום שהם יבואו אליו, ומה הגדר? כבר למדנו שזה פעם אחת בחודש. **ותלך לבית אביה פעם בחודש ובכל רגל ורגל**.

ר' יצחק: חוץ מהיארע לה דבר. אה, כאן אתה רואה כן שזה אקסטר. אם יהיה איזו שמחה במשפחה היא תלך בוודאי, וחוץ מזה היא יכולה ללכת כל חודש או כל יום טוב.

ר' יואל אשר: אבל לא ייכנסו הן לה,

ר' יצחק: אבל הם לא ייכנסו אליה.

אלא אם אירע לה דבר

ר' יואל אשר: אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה, אם קרה לה מחלה או לידה,

ר' יצחק: הם צריכים לבוא אליה, זה לא דבר שהיא יכולה ללכת. היא עכשיו ילדה ילד, אז הוא גם לא יכול...

ר' יואל אשר: נכון, אז זה טאף. אז יש לה זכות. למה? "אין כופין את האדם שייכנסו אחרים לרשותו", אי אפשר לכפות על אדם שייכנסו לרשותו, כלומר, הוא רשע אם הוא לא נותן לאשתו ללכת לאביה, אבל הוא לא רשע אם הוא לא נותן לאביה להיכנס לביתו, כי זה הפרטיות שלו, הוא לא רוצה שהוא יבוא לביתו וישפטו אותו, אה, יש לך את הספר הזה, היתכן? מה שלא יהיה, אדם נכנס לבית של משהו ויכול, יכול לשמוע למה הוא לא צריך לתת ל

כאן תשובת הגאונים שאומרת על זה מקור, שכתוב כי היא היתה אם כל חי, שלחיים נתנה ולא לצער. אישה צריכה לסבול? לא, צריכה לחיות, אי אפשר להיות, לצער אישה. מעניין.

הראב"ד: חילוק בין באו היא בגבולין לבין הם באו לה

האבי... ה ה הראב"ד מחלק, כן? מה נכון? הראב"ד מחלק?

ר' יואל אשר: זה מח... מעניין. גם קודם כשכתוב ויש לבעל למנוע. מה זה אומר? יש לו זכות לעכב אותה. כלומר, פיזית, ואם היא מתנגדת... לא כתוב כאן שהיא חייבת לציית לו.

ר' יצחק: שהיא תציית לו.

ר' יואל אשר: כלומר, אם זה מגיע לבית דין, שבית הדין יאמר שיש לו טענה.

ר' יצחק: שעוקבים אחרי הבעל, שעוקבים אחרי הבעל. מה השאלה? על זה לא צריך ראייה.

ר' יואל אשר: לא, כי היו לנו כאלה, היו לנו זכויות שיש לו, כלומר שהוא יספק להם דירה או נדר שהוא עשה. אבל כאן כבר שומעין לו, כאילו היא צריכה לציית לו.

ר' יצחק: עדיין אין ראייה שצריך לציית לבעל. היא באה לתורה לשאול אם יש לו זכות, כן, הוא אומר את הדבר. אה זו השאלה, דברים שאין לו זכות, אומר בית הדין, לא, דוחים.

הראב"ד אבל לא מסכים על זה. הראב"ד אומר שזה שאפשר, היא יכולה לטעון שהיא לא רוצה לגור עם עם אחותו, זה רק אם הם באים אליו. אה אני שומע כבר. אם הם הלכו לכתחילה לגור אצלם, אה אם באו היא בגבולין, מה לעשות? לשלוח אותם מהבית שלהם כי היא באה לגור שם? חשבתי שזה אומר שהוא צריך ללכת לקנות במקום אחר.

ר' יואל אשר: עם ה עם המדור, כל עוד היא מרוצה עם החותנת, יכול לומר זה המדור שלך, אבל אם היא לא מרוצה עם המדור, עם לשבת עם החותנת...

ר' יצחק: מה רוצה הראב"ד?

ר' יואל אשר: משהו רוצה הראב"ד הקדוש.

ר' יצחק: לא כתוב ממש. משמע, כלומר, אנחנו הכנסנו לרמב"ם הזה שהוא צריך לקנות לה דירה אחרת. אבל זה לא כתוב ברמב"ם. כתוב ברמב"ם כאילו שמוציאים אותם. על זה לא מסכים, הראב"ד לא מסכים.

ר' יואל אשר: אומר הראב"ד, זה דווקא כשזה הבית שלו, היא יכולה לדרוש לא להכניס אנשים אחרים חוץ ממני.

ר' יצחק: לא, הראב"ד אומר אפילו כשזה הבית שלו, אבל הוא כן רוצה את אחותו כאן. אשתו לא רוצה. אז היא לא יכולה. הראב"ד אומר, אתה יכול לבקש מהם שלא יציקו. אבל אתה לא יכול להגיד להם ללכת. כך אומר הראב"ד.

דיון: האם זה חלק מדין מדור?

ר' יואל אשר: למה לא יהיה זה חלק מדין מדור שהוא יספק לה בית שהיא מרוצה?

ר' יצחק: חותן להסתובב תחת הרגליים. אם אין לה דרך אחרת, כי הוא צריך לתת לה קשר עם המשפחה שלה, נורמלי במקום שילכו אליו, שהיא תלך אליהם, נו פראבלעם. אם היא ילדה תינוק, היא לא יכולה ללכת אליהם, הוא חייב לתת לה, כי אז זה שהיא חייבת להיות לה קשר גובר על זה שזה הבית שלו.

דיון: האם זה נדר או סתם אמירה?

ר' יואל אשר: אבל אני רוצה להבין, כאן לא מדברים על נדרים, כאן אומרים סתם "האומר לאשתו". אז, אז, אז ככה, הוא לא צריך לעשות נדר,

ר' יצחק: הוא יכול סתם כך לבקש.

ר' יואל אשר: אה, המילה היא כך, אם האישה טוענת, אני לא יכולה תמיד ללכת אליהם, אני צריכה פעם שהם יבואו אלי. אז הוא יכול לטעון כך: את לא צריכה ללכת יותר מפעם אחת בחודש. הפעם אחת בחודש תלכי אליהם. אבל אני לא מתכוון לומר שהוא יכול, הוא יכול לעכב אותה. כלומר היא חייבת לציית לו כשהוא אומר אני רוצה שתצאי רק פעם אחת בחודש, מה החיוב, מה החיוב של כבד את בעלך, כן?

ר' יצחק: לא, אבל יש לו זכות להיות, להיות... הוא נועל את הדלת, זה הבית שלו, הוא נועל את הדלת, הוא לא נותן.

ר' יואל אשר: לא, לא, אני מדבר על היציאה שלה, "ותלך לבית אביה פעם בחודש". לא, "ותלך לבית אביה" כבר כשהיא רוצה, הוא לא יכול, קודם למדנו שם שהוא לא יכול לנעול אותה.

ר' יצחק: לא, הרמב"ם אומר שכך יש לה זכות, יש לה זכות ללכת פעם

ר' יואל אשר: בחודש...

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: או מה שהסדר הנורמלי.

הלכה: היא שאמרה אין רצוני שתיכנס אצלי משפחתו

"וכן", אותו דבר ל"היא שאמרה", כאן יש חידוש גדול יותר. זה לא רק כי הוא בעל הבית של הבית, אלא היא יכולה גם לומר "אין רצוני שתיכנס אצלי אמך ואחותך", אני לא רוצה את אחותך או את אמך, מעניין, כאן הוא השמיט אביך ואחיד. אלה הנשים שיש לה בעיה,

ר' יצחק: יש לה בעיה עם ה, הגברים לא באים אליה בכלל.

ר' יואל אשר: אני לא רוצה שהם יבואו "ואיני שוכנת עמהן בחצר אחת", אני לא רוצה להיות איתם, "מפני שמרעין לי ומצרין לי", הם מציקים לי. אז שומעין לה, למה? שאין כופין את האדם, שישבו אחרים עמו ברשותו. אי אפשר לכפות על אדם שאחרים ישבו איתו ברשות. יפה מאוד.

תשובת הגאונים: לחיים נתנה ולא לצער

ר' יצחק: במילים אחרות, הוא חייב, הוא חייב לקנות לה דירה אחרת, הוא חייב, הם חייבים לעבור, כי אי אפשר לכפות על אישה לגור ליד המשפחה שלו אם הם לא, הם לא מסתדרים. הוא אומר

כך אני מבין, לא? זה סתם... זה לא, זה לא מוחזק במחשבה, אין בשולחן ערוך בהלכות כראוי מקרה, שבית הדין הולך לצוות על האשה, אני מתכוון לזה בתור עצה טובה, אבל שומעין לו אומר תמיד שבגלל זה יש לו זכות להוציא אותה.

ר' יואל אשר: זה חייב להיות כך, כי שומעין לו אומר, כשלא היה כתוב שומעין לו, היה כתוב אז הוא צודק. שומעין לו אומר, צריך ללכת לבית הדין וצריך לומר את זה, והוא יאמר

ר' יצחק: קבל את זה ו

ר' יואל אשר: הוא לא יוכל לגרש.

ר' יצחק: נכון, כך אני מבין. נכון.

הלכה: האיש שאמר איני דר במדור זה — שכנים רעים או פרוצים

ר' יואל אשר: האיש שאמר איני דר במדור זה מפני שבני אדם רעים או פרוצים או גויים בשכונתו. אני לא רוצה לגור שם, כי אני אגור בבניין דירות אחד או באזור אחד, במקום אחד עם אנשים רעים. אנשים רעים אומר סתם מידות רעות, כן, או גויים.

ר' יצחק: פרוצים בדרך כלל אומר בעבירה, כן?

ר' יואל אשר: כן, כן, ערווה, דברים כאלה, עריות. או גויים בשכונתו, ואני מתיירא מהן. אני פשוט מפחד מהם.

ר' יצחק: כן, אני מפחד מהפרוצים,

ר' יואל אשר: שאני אהיה כמוהם. לא, ואני מתיירא מהן אומר אפילו אם הם לא רעים או פרוצים, אני מפחד מהאנשים מאיזו סיבה. שומעין לו, אומר הרמב"ם, אף על פי שלא הוחזקו בפריצות. אה, מעניין, כי קודם הוא אמר שלעכב אישה מללכת לבית האבל זה רק כשהוחזקו בפריצות. אבל במקרה כזה אדם יכול לדרוש שאני לא רוצה ללכת לגור שם, שכך ציוו חכמים הרחק משכן רע.

דיון: מה הנושא כאן?

ר' יואל אשר: על מה מדברים כאן בכלל שוב? הבעל חייב לספק לאישה מדור, כן? מה הנושא כאן? כאן מדברים שכשיש ויכוח, היא אומרת, "בוא לגור בבית שלי."

ר' יצחק: תראה, "ואפילו היה המדור שלה",

ר' יואל אשר: אפילו היה המדור שלה, אפילו זו הדירה שלה, והיא רוצה לגור שם.

ר' יצחק: הוא לא רוצה לגור אומר שהוא גם אומר לה לגור, והיא אומרת, "אני כן רוצה לגור כאן".

ר' יואל אשר: אה, הוא התחתן איתה, היא אומרת, "אני מאוד נוח בדירה שלי, אתה יכול לבוא לגור כאן איתי". אבל יש לו זכות ש, "התחתנתי איתך, את צריכה לבוא אלי". כלומר, כשאין לו סיבה אמיתית.

ר' יצחק: אם יש לו טענה.

ר' יואל אשר: אם אין לו טענה אמיתית, התחתנת איתה, אבל הוא מתווכח איתה, היא רוצה לגור כאן. אבל אם יש לו טענה של

ר' יצחק: אולי. חשבתי, אני לא יודע. שזו לא טענה.

ר' יואל אשר: מה אומר למשל המגיד משנה על הראב"ד?

ר' יצחק: זה אולי מה שהראב"ד חשב, שזו לא טענה. הרמב"ם, אולי דווקא בגלל זה הרמב"ם סובר שכן. הראב"ד אומר שאין דרך. אני לא יודע.

ר' יואל אשר: לא ברור. יפה כוחם,

ר' יצחק: כל אחד אומר סברות. אני לא רואה. אהמ. המגיד משנה קצת מסכים עם הראב"ד. אומר שזה תלוי. בית הדין צריך לראות אם הם מציקים ממש כל כך חזק או לא. I don't know.

שאלה מעשית: חותנת אלמנה שעושה פאניק

ר' יואל אשר: זה בעצם שאלות שמישהו התקשר אלי אתמול לשאול, בתור כיבוד אב, כיבוד אם, מה שלא יהיה, החתנת אלמנה, כל פעם שהיא באה היא עושה פאניק לו, היא מבקרת. אמרתי לה את הרמב"ם שאדם יכול שהיא יכולה להיות לה טענה או הוא יכול להיות לו טענה. צריך לדעת, צריך להיות עדין עם זה. זה לא פשוט.

ר' יצחק: נו.

התחלת דיון: קונפליקט איפה לגור

אוקיי, עכשיו למדנו שצריך לקנות דירה לאישה. בואו נלמד קבוצה של הלכות, כן? שאר הפרק, שכשיש קונפליקט איפה לגור. מי צודק? כל השומעין לו כאן לכאורה אומר שבית הדין יפסוק שהם...

ר' יואל אשר: שומעין לו אומר שבית הדין

ר' יצחק: שומע את הטענה שלו, בית הדין מקבל את הטענה שלו.

שאלה: מה זה אומר "שומעין לו" למעשה?

לא, צריך ממש לשאול את ה... להבין כאן יותר טוב, כי דיברנו קודם למשל שיש דבר כזה שהאנשים הולכים לבית דין שהם צריכים לתת גט, או שהם בשלום בית. כלומר, רוב ההלכות זה אם הוא יכול להוציא בלי כתובה, או... כן? כלומר, לאדם תמיד יש זכות לגרש את אשתו, סך הכל צריך לתת כתובה. כן? עכשיו, כאן בכלל השומעין לו, לא כתוב... והוא אומר כאן אם לא, מה קורה?

הלכות אישות: שומעין לו, מדור, וארצות

הלכה: פירוש "שומעין לו" — מוציא בלא כתובה

ר' יצחק: לא, צריך ממש לשאול את זה, להבין כאן יותר טוב, כי דיברנו קודם למשל שיש דבר כזה שהאנשים הולכים לבית דין שהם צריכים לתת גט, או שלום בית. כלומר, רוב ההלכות זה אם הוא יכול להוציא בלי כתובה, או... כן? כלומר לאדם תמיד יש זכות לגרש את אשתו, סך הכל, צריך לתת כתובה. כן?

עכשיו כאן כשכל השומעין לו, לא כתוב והוא אומר אם לא, מה קורה? הוא יכול להוציא אותה בלי כתובה. זו לכאורה המשמעות של כל שומעין לו כאן אומר, שהוא צודק, ממילא הוא אומר, אם היא מתעקשת, היא מקבלת גט בלי כתובה. זו המשמעות שומעין לו, נכון? הוא יכול לאיים בזה, כלומר הוא יכול לעשות את זה.

להציק לאשתו, זה המתיירא מהן. מה שאחרים שאלו קודם מה זה אומר שהוא מפחד, והתירוצו הוא שזה חשש.

תרגום לעברית

אבל אם הוא אומר זה לא נוגע לי, אין לי... במילים אחרות אין לי פחד מהם, אני יודע שאשתי היא... אני סומך עליך, אני יודע מה, את מספיק צנועה, אין לי שום חשש שאת תשוחחי עם אותם גברים. אבל היא אומרת אני לא רוצה. למה אני לא רוצה? שואלים אותה מה זאת אומרת, את חושבת שאת פרוצה? את לא פרוצה, את ילדה טובה, לא תסתובבי, את אישה טובה, לא תסתובבי איתם. אבל יאמרו עלי שאני מסתובבת עם האיש הזה, זו בעצמה טענה. אין לה חשש שהיא... כלומר, נניח שהיא באמת היא ישרה, היא לא תימשך אחריהם, משהו כזה.

מעניין, אבל כך אני מבין את הפירוש. אוקיי, זו באופן כללי ההלכה שאפשר אם יש טענה, כן, אם טוענים שיש שם אנשים רעים אפשר ללכת, שניהם, גם הבעל וגם האישה יכולים לטעון בואו נלך לגור במקום שמסתובבים שם אנשים טובים יותר.

הלכה: כל היישוב ארצות ארצות הוא — הגדרות של ארצות, מדינות, כפרים

ר' יואל אשר: עכשיו נלמד באיזו ארץ לגור. הרמב"ם אומר כך: **"כל היישוב ארצות ארצות הוא"**, מה ההקדמה? חידוש גדול! בכל מקום, כל היישוב, בכל מקום שאנשים גרים זה מחולק לארצות שונות. מסיבה כלשהי עדיין לא הצליחו ליצור משפחה גדולה אחת מאושרת, קהילה בינלאומית.

ר' יצחק: הרמב"ם מסביר מה פירוש ארץ ומדינה, כן?

ר' יואל אשר: זה... **"כגון ארץ כנען"** ארץ כנען? ארץ כנען, פשוט, מעניין.

ר' יצחק: ארץ כנען בימי הרמב"ם

ר' יואל אשר: כבר לא הייתה ארץ כנען אלף שנה.

ר' יצחק: אתה מבין למה הוא מתכוון. אנחנו הולכים עכשיו להשתמש במושגים שיש דבר שנקרא ארצות וערים, או מה שהרמב"ם קורא בדרך כלל מדינות, כן, מדינה היא עיר. הוא רוצה לתת לכם בהירות שתבינו כשהוא הולך לומר מארץ לארץ, או ממדינה למדינה באותה ארץ, או ממדינה לכפר באותה ארץ וכו'. אז קודם כל יש דבר כזה שנקרא ארצות. והוא נותן דוגמה, שתתפסו מה הכוונה במילה ארצות, כי כשהרמב"ם אומר מדינה בדרך כלל הוא מתכוון לעיר.

אז לומר ארץ, זה למשל כנען, מצרים, תימן, כוש. **שנער וכיוצא בהן.** במיוחד כי הרמב"ם משתמש תמיד בפסוקים. הרמב"ם אף פעם לא אומר בבל,

ר' יואל אשר: הוא תמיד אומר שנער, כי בפסוק כתוב כך. אכן. כן. **בכל ארץ וארץ בכל ארץ וארץ יש עוד מדינות וכפרים,**

ר' יצחק: יש ערים וכפרים.

פריצות וכדומה, אז שומעין לו, והיא צריכה ללכת אחריו.

דיון: למה אין צורך בחזקה?

ר' יצחק: אין ראייה, אין חזקה, לא כולם מסכימים שהם אנשים רעים. הוא סובר שהם אנשים רעים,

ר' יואל אשר: נו, זה מספיק. **"מוציאה ממנו"**, יש לו זכות להוציא אותה, לחייב שהוא יעבור, **"וילך לגור אצל בני אדם כשרים"**.

הלכה: וכן היא שאמרה כן — טענת האישה

ר' יואל אשר: **"וכן היא שאמרה כן"**. אומר להיפך, הוא עשה כסות, סליחה, מדור במקום מסוים. אומרת היא, **"אני לא רוצה ללכת לשם, כי שם יש אנשים רעים"**. **"אף על פי שהוא אומר, אני איני מקפיד עליהן"**, אצלי הם נראים כמו אנשים טובים, אנחנו לא נראים

ר' יצחק: כמו אנשים רעים.

ר' יואל אשר: **"שומעין לה, מפני שהיא אומרת, אין רצוני שיצא עלי שם רע בשכונת אלו"**. אנשים שופטים אנשים לפי, איך אומרים את זה? ב, שופטים אנשים לפי עם מי מזדהים, עם מי קרובים, ואנשים יחשבו שאני חלק מהבאמס שגרים באותה עיר. זה כמו קודם, ששם רע שלה, הוזהות שלה חשובה.

דיון: למה אצלה הטעם שם רע ולא הרחק משכן רע?

ר' יצחק: מעניין. למה כשהוא אומר, אומרים הרחק משכן רע, והיא לא אכפת לה מזה, היא אכפת לה רק ממה שיגידו עליה. מעניין. כלומר, אפילו אם זה לא ממש משהו כזה?

ר' יואל אשר: לא, כלומר כך, היא לא מספקת את אותו מדור. שאלה טובה, למה לא אומרת היא

ר' יצחק: גם הרחק משכן רע? למה היא צריכה לומר שם רע? שואלים כבר את הקושיא האנשים. אני חושב שיש סיבה, אני חושב שהרחק משכן רע, פרוצים בדרך כלל אומר שהם הולכים הם הולכים להציק לאשתו. אז זה מפריע לבעל, יש לו זכות כולי מצד שלום הבית שלו, הוא לא רוצה שהם יסתובבו עם ה עם הגברים שהולכים להציק לה.

אבל אצלה אין כל כך את הבעיה, כלומר, הוא אומר זה לא מעניין אותי, אין לי פחד מהם, אומרת היא, אבל יגידו עלי. שם רע בדרך כלל אומר גם בעריות, נכון? יגידו שאני גרה באזור שבו אנשים מפרטטים כל הזמן עם נשים אחרות,

ר' יואל אשר: מבין? אוקיי, אני חושב אולי אחרת, שהאישה יושבת בדרך כלל בזווית ביתה, אז אומרת היא אני לא מקפיד,

ר' יצחק: אני... הוא אומר, הוא אומר אני לא מקפיד.

ר' יואל אשר: לא, אני אומר כך. הבעל נכנס ויוצא, כן? הבעל לא נעול בבית. הוא נכנס ונתקל בשכנים, וזה רע לו. האישה יכולה לומר איפה אני יושבת בכל מקרה בזווית ביתה, אבל מה כן?

ר' יצחק: שם רע, ידעו שאני גרה שם. לא, לא, אני חושב שמתיירא מהן אומר בדיוק את זה, שהוא מפחד שהם הולכים

ר' יואל אשר: אבל מוציאה, הוא כן יכול להוציא ממדינה למדינה, או מכפר לכפר באותה הארץ. הוא כן יכול להחליט איפה לגור בתוך הארץ.

ר' יצחק: כל עוד שניהם מדינה או שניהם כפר. נכון? ואינו יכול, **ר' יואל אשר:** מה הוא לא יכול? אה, כלומר, הוא נשאר עם אותו אורח חיים. יש סוג של אורח חיים של מדינה וסוג של אורח חיים של כפר. אבל ואינו יכול להוציאה, הוא לא יכול לעשות את השינוי הגדול, להוציא אותה מעיר לכפר, או להיפך. למה? דומה מאוד למה שלמדנו על מנת שאני בת כפר, **ר' יצחק:** בן כפר או מעיר...

ר' יואל אשר: שיש דברים ששיבת המדינה טובה להן, יש דברים מסוימים שטוב לגור בעיר, אתה יודע, זה, יש שם כל מיני חנויות, ויש דברים ששיבת הכפרים טובה להן,

ר' יצחק: יש יותר שטח וכדומה. ממילא, היא יכולה, היא יכולה, הוא יכול לקחת אותה בתוך אותה ארץ לכל עיר אחרת או לכל כפר אחר, אבל לא להחליף. כלומר,

ר' יואל אשר: כשהיא לא מסכימה, כן? עכשיו רואים שבמשנה כתוב כך ועיר. הרמב"ם מפרש כך הוא קורא מדינה,

ר' יצחק: ועיר הוא קורא כפר. מה הוא לא יכול? אה, סליחה, מה עוד הוא לא יכול? כלומר, דיברנו שאפשר, זה הוא כן יכול

דינים של הוצאה ממדינה למדינה — ארץ ישראל לעומת חוץ לארץ

הלכה כ (המשך) — דינים של נוה יפה לנוה רע

ר' יצחק: אז ממילא הוא יכול לקחת אותה בתוך אותה ארץ לכל עיר אחרת או לכל כפר אחר, אבל לא להחליף. היא לא תסכים.

ר' יואל אשר: כן? נכון. כן, במשנה כתוב כך ועיר. הרמב"ם מפרש, כך הוא קורא מדינה.

ר' יצחק: ועיר הוא קורא כפר. מה הוא לא יכול? סליחה. מה עוד הוא לא יכול? כלומר דיברנו שאפשר, זה הוא כן יכול, אבל אפילו אז הוא לא יכול להחליף את הרמה.

ר' יואל אשר: נכון? כן, מצוין. אומר הרמב"ם: "וכשמוציאה ממדינה למדינה או מכפר לכפר באותה הארץ", שם שהוא כן יכול,

ר' יצחק: הוא יכול לקחת אותה בתוך

ר' יואל אשר: אותה ארץ

ר' יצחק: לכל מדינה אחרת

ר' יואל אשר: או לכל כפר אחר, אבל "אינו מוציאה לא מנוה יפה לנוה רע", הוא לא יכול לקחת אותה ממקום יפה למקום מגונה, אפילו לא ממקום מגונה למקום יפה.

למה? למה לא ממגונה ליפה? כי יפה זה רמה גבוהה יותר, היא תצטרך לעבוד קשה לקנות לעצמה בגדים לפי איך הולכים בעיר המפוארת. "מפני שהיא צריכה להיטפל" להתעסק בזה,

ר' יואל אשר: ועיר ישראל, מהן הערים בארץ ישראל לענין נישואין? כן. אז לענין נישואין מחלקים אותה לשלוש:

ר' יצחק: שלש ארצות היו יהודה,

ר' יואל אשר: היו זה היה פעם, כן. היו יהודה, אזור ירושלים וסביבותיה,

ר' יצחק: עבר הירדן, כן, ירדן, והגליל. הגליל. הנקרא בהיום צפון. כן.

ר' יואל אשר: כן. עדיין קוראים לזה גליל, כן. עכשיו כך.

הלכה: איש שהיה מן הארצות — מארץ לארץ

ר' יצחק: אז כך,

ר' יואל אשר: איש שהיה מארץ מן הארצות, משהו שבא מאחת הערים, והוא חיפש את מזלו בעיר אחרת, ונשא אשה בארץ אחרת, כופין אותה, יכול לכפות עליה, ויוצאה עמו לארצו, הוא יכול לומר, כמו בפרשה השבועית, בואי לגור אצלי, כן, הוא הולך לחפש את רבקה, והוא מביא אותה חזרה למקום הבעל, ויוצאה עמו לארצו. ואם היא לא רוצה, הוא יכול לומר לה אם את לא רוצה לבוא לגור אצלי, או תצא בלא כתובה, שעל מנת כן נשאה. כשבעל נושא אישה, זה בהנחה שהוא יהיה בעל...

ר' יצחק: סתם, הולכים לגור אצלו.

ר' יואל אשר: סתם, שהוא יוכל לקבל את הזכות באיזו ארץ לגור,

ר' יצחק: ואף על פי שלא פירש.

ר' יואל אשר: אפילו הוא לא פירש זאת מראש, אם כן זה ברור.

הלכה: אבל הנושא אשה באחת מן הארצות — לא מארץ לארץ

ר' יצחק: אבל מה זה אותה ארץ?

ר' יואל אשר: אבל הנושא אשה באחת מן הארצות, והוא מאנשי אותה הארץ.

ר' יצחק: הוא אורח מאותו מקום.

ר' יואל אשר: אדם לא יכול סתם להחליט, אני רוצה, אזור אחר מוצא חן בעיני לגור, כשהוא עדיין לא גר, והוא, אשתו עדיין לא גרה,

ר' יצחק: והוא רוצה עכשיו ללכת לשם.

ר' יואל אשר: אינו יכול להוציאה לארץ אחרת.

ר' יצחק: למה? כי היא לא קיבלה, היא לא חשבה על זה.

ר' יואל אשר: אבל העניין הוא כי היא הייתה צריכה לחשוב שכשהוא בוחר, כשהוא... שמן הסתם הוא ייקח אותה לאזור שלו.

ר' יצחק: הנחה, כשאדם בא מארץ אחרת, להתחתן, בדרך כלל הוא חוזר הביתה איתה לארצו. אבל אדם לא יכול סתם ככה, לבעל אין זכות לקחת את אשתו לאיזו ארץ שהוא רוצה. זה העניין. כן? ממילא הוא לא יכול. אבל, מה הוא כן יכול? אבל,

הלכה: אבל מוציאה ממדינה למדינה או מכפר לכפר באותה הארץ

ר' יצחק: הוא לא יכול, או אפילו מחוץ לארץ, אין הבדל, לעולם לא. ארץ ישראל חוץ לארץ גובר על כל החידושים שלמדנו.

ר' יואל אשר: אוקיי. אבל אדם לא יכול לדרוש להוציא את אשתו מארץ ישראל לחוץ לארץ. אפילו מנוה רע שרובו גויים, אפילו מדירה גרועה וגרים בין גויים לנוה יפה למקום יפה

ר' יצחק: שרובו ישראל גם לא אפשר. זו הלכה חשובה. נלמד את זה הלאה. אני חושב שזה המשך של אותה הלכה, אני לא מבין בדיוק למה זה צריך להיכתב פעמיים.

דיון: הרמב"ם וישוב ארץ ישראל

ר' יואל אשר: אמר האיש, אומרת שם הגמרא, כי מי שזר בחוץ לארץ הראהו כאילו אין לו אלוה, כאילו עובד עבודה זרה. הרמב"ם לא מביא את זה, אבל זה ה...

ר' יצחק: אמר האיש,

ר' יואל אשר: כן. אה הרמב"ם לא פוסק אה בספר המצוות שלו את מצוות ישוב ארץ ישראל. אבל כאן לכאורה הוא כן לפחות פסק את זה. וכאן רואים שהרמב"ם גם סובר שיש מושג כזה. אולי זו לא מצווה, אבל שיהודי

ר' יצחק: שייך לארץ ישראל. גם בהלכות מלכים הרמב"ם אומר שצריך לגור בארץ ישראל. אה כן? אה כן, הוא רק לא אומר מצוות עשה, אבל כתוב בהלכות

ר' יואל אשר: מלכים שצריך

ר' יצחק: לגור בארץ ישראל. אז, זה לא בדיוק שלא כתוב את זה.

ר' יואל אשר: לא, אני חושב שהעיקר הוא שיש את אלה שלא מביאים את ההלכה כי הם אומרים שהדברים מהגמרא הם בזמן הבית, או הדברים מהמשנה הם בזמן הבית. בזמן הבית? בזמן הזה, לא, תוספות אומרים רבינו חיים שעכשיו אין מצווה לדור בארץ ישראל, כי כבר אין מצוות התלויות בארץ.

ר' יצחק: יכול להיות שבזמן המשנה עדיין היו תרומות ומעשרות. רבי חיים סבר מטעם כי אי אפשר. לא כי אין, תרומות ומעשרות כן יש. רבי חיים הכהן דימה שזה לא אפשרי לקיים. בדיוק הוא צודק, אבל אני לא רוצה להיכנס לזה. אממ וממילא הוא חשב שאין מצווה.

ר' יואל אשר: אבל ברמב"ם רואים שהוא סבר שעדיין כן יש מצווה כזו.

ר' יצחק: כמו שדיברנו בתחילת השיעור, לא ראייה,

ר' יואל אשר: כי הרמב"ם אומר

ר' יצחק: מה שכתוב בגמרא.

ר' יואל אשר: מה מעשי,

ר' יצחק: צריך לשאול מעשית. הרמב"ם מביא את זה, הרמב"ם מביא את זה להלכה. לא ראייה. הרמב"ם לא יכול להשמיט אף גמרא אחת כי הוא סובר שהרמב"ם לא עושה את זה. אבל הרמב"ם לא סובר כגמרא, כשהוא לא היה פוסק כמו הגמרא האם הוא אולי לא היה מביא את זה? לא נכון, אלא אם יש מחלוקת בתוך הגמרא.

"ולבדוק עצמה יפה בנוה היפה, כדי שלא תהיה בו קלה וכעורה." שלא תיראה בבושה, שלא תיראה מגונה, או קלה פירושו כמו זולה.

כי הסטנדרטים גבוהים יותר, היא יכולה לומר אני לא רוצה ללכת לסטנדרט גבוה יותר, זה ישים עלי יותר לחץ. מאוד מעניין, טוב לדעת. לא תמיד זו גדולה כל כך ללכת לאזור שיש שם אנשים טובים יותר.

ר' יצחק: אנשים טובים יותר צריך להתאמץ יותר בשבילם.

ר' יואל אשר: וכן, כן, להיפך. כן. **"וכן לא יוציאנה ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים."**

ר' יצחק: גם כי זה יותר גרוע.

ר' יואל אשר: סתם כך. אבל להיפך הוא תמיד יכול לדרוש: **"ובכל מקום מוציאין ממקום שרובו גויים"** אפילו ממדינה לכפר או משהו כזה? כן.

ר' יצחק: **"ובכל מקום מוציאין ממקום שרובו גויים"** אה לא, השאלה אם הכוונה כן, אם בתוך אותה מדינה. **"ממקום שרובו גויים למקום שרובו ישראל."** נכון. אומר הרמב"ם, כל ההלכות האלה שיש, שאי אפשר לקחת לארץ אחרת וכדומה,

ר' יואל אשר: זה דווקא **"במה דברים אמורים? מחוצה לארץ לחוצה לארץ"**. ושתייהן, שתי הארצות, שתי הערים נמצאות בחוץ לארץ, אז אז אומרים כל ההלכות האלה שאפשר לדרוש ממנה להישאר, אי אפשר לדרוש לעבור או בכלל לארץ אחרת וכדומה. או מארץ ישראל לארץ ישראל אם שתייהן בארץ ישראל זו ההלכה מה אפשר ומה אי אפשר. אבל מחוץ לארץ לארץ ישראל אם

ר' יצחק: הוא לוקח

ר' יואל אשר: אישה מחוץ לארץ והוא מחליט שהוא רוצה ללכת לארץ ישראל אז הוא לא יכול, היא לא יכולה לטעון איך זה נוח לי. כופין, כופים לעלות, אפילו מנוה יפה לנוה רע, אפילו היא הולכת ללכת ממקום יפה, אני יודע מחוץ למאה שערים לנוה רע. או אפילו ממקום שרובו ישראל, אפילו אם עכשיו יש תקופה שבחוץ לארץ גר העולם, אני יודע, בבל נהייתה עיר יהודית גדולה, ומה שאין כן ארץ ישראל היא עכשיו אחרי החורבן שגרים שם הרבה מאוד גויים, אפילו מכל מקום, ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים, אבל זה, אבל זה מחוץ לארץ לארץ ישראל, מעלין צריך כן לציית לו, ויש לו כן את הזכות לקרוא לה לגור שם. זה בגלל כל השבח, או המצווה, או העניין הגדול של לגור בארץ ישראל הוא יכול לדרוש. יש חסרונות, אבל אני רוצה לגור בארץ ישראל, והיא לא יכולה לעצור אותו.

ר' יצחק: ואין מוציאין,

ר' יואל אשר: אבל מה לא עושים? להיפך,

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, אסור לעולם, לא אסור,

ר' יואל אשר: אין לו זכות, אין לו זכות, אם יהודי מארץ ישראל נושא אישה מארץ ישראל,

לעומת חוץ לארץ זה אותו דבר כמו ירושלים לעומת ערים אחרות.
"שהכל מעלין לארץ ישראל",

ר' יצחק: כל אחד אמר הכל פירושו גם הבעל,

ר' יואל אשר: גם האשה. נכון, גם הבעל, גם האשה יכולים לדרוש ללכת לארץ ישראל, **"ואין הכל מוציאין משם"**, לשניהם אין זכות לומר אני רוצה לעזוב את ארץ ישראל. ואותו דבר לגבי ירושלים, שמכל מקום בארץ ישראל כל אחד יכול לדרוש אני רוצה ללכת לירושלים, כי ירושלים חשובה יותר, **"ואין הכל מוציאין משם"**.

כאן רואים ממש שלא דווקא יש קשר למצווה, אלא יש קשר לחשיבות, כי בוודאי אין

ר' יצחק: אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה

ר' יואל אשר: תצא שלא בכתובה אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה יוציא ויתן לה כתובתה והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם והכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין משם

הרמב"ם לעולם לא יכול לומר שהגמרא היום לא רלוונטית כי יש לו איזה חילוק. זה תוספות עושים את זה, אבל הספר של הרמב"ם לא בנוי על זה. הספר של הרמב"ם בנוי על לומר מה כתוב בגמרא. הלכה למעשה עדיין לא ראינו מה הרמב"ם סובר.

הלכה כא — אמר האיש לעלות / אמרה היא לעלות

ר' יואל אשר: הלאה אומר הרמב"ם: **"אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה"**, היא לא רוצה, עכשיו הוא יכול לתת לה גט והוא לא צריך לתת לה כתובה, את יכולה לבוא איתי לארץ ישראל, **"תצא שלא בכתובה"**.

להיפך. להיפך: **"אמרה היא לעלות"**, היא רוצה לעלות לארץ ישראל אבל הוא לא רוצה, אז היא צודקת. אז היא צודקת.

ר' יצחק: הוא צריך לתת לה, הוא צריך לתת לה את הכתובה. **"יוציא ויתן לה כתובתה"**, היא תלך לבד לארץ ישראל,

ר' יואל אשר: זו מצווה ללכת לבד גם. אומר הרמב"ם: **"והוא הדין לכל"** גם בארץ ישראל יש חשוב יותר ופחות חשוב, **"והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים"**. ארץ ישראל